

Sosiaalivakuutus

Tutkittu juttu:

Kuntoilu kohentaa työpaikan ilmapiiriä, s. 38

Tavoitteena täystyöllisyys

■ Viime aikojen työttömyysuutiset Suomessa ovat olleet enimmäkseen iloisia. Äskettäin Tilastokeskus kertoi, että elokuussa työttömyysaste painui alle kuuden prosentin. Yhtä alhaalla se oli viimeksi 1990-luvun alussa. Reipasta vauhtia on huvennut myös pitkäaikaistyöttömien joukko. Elokuussa 2007 yli vuoden työttömänä olleita oli 51 000 eli viidennes vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Talouden myötätuuli on osaltaan helpottanut työllistymistä, mutta tärkeä rooli on myös viime vuoden työmarkkinatukiudistuksella, jonka ansiosta pitkään työmarkkinatukea saaneille on tarjottu tehostetusti työllistymistä auttavia toimenpiteitä.

Kokonaisuutena aktivointiudistus vaikuttaa onnistuneelta. Työministeriön tuore selvitys kertoo, että moni kunta on puolittanut yli 500 päivää työttömänä olleiden joukon. Alueelliset erot ovat silti suuria. Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa johtavat pitkäaikaistyöttömien aktivoimisessa. Sen sijaan Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa pitkäaikaistyöttömiä on saatu työvoimakoulutukseen tai tukitöihin heikommin kuin muualla maassa.

Kainuu on pysynyt korkean työttömyyden alueena, vaikka työttömyysprosentti onkin laskenut. Paltamossa työttömyysaste huitelee 15 prosentissa. 4000 asukkaan kunnassa se merkitsee 255 työtöntä työnhakijaa.

Uutta toivoa tilanteeseen on luonut Työtä kaikille -hanke, joka tavoittelee reippaasti täystyöllisyyttä Paltamoon. Kaikki työttömyyden hoitoon nyt käytetyt varat on tarkoitus keskittää yhden katon alle, työväentaloon, joka hankkii jokaiselle työttömälle töitä.

Työtä kaikille -hankkeen valmistelussa paljon aikaa on vienyt varsin yksinkertaiselta kuulostava laskelma siitä, kuinka paljon rahaa työttömyyden hoitoon Paltamossa nyt käytetään. Kartoituksessa löytyi 15 eri kanavaa, joita pitkin rahoja kulkee työttömyyden hoitoon. Ylivoimaisesti suurin määrä tulee työttömyyskassoilta ja Kelalta, mutta myös kunta ja TE-keskus käyttävät työllistämiseen paljon rahaa.

Hankkeen haastavin kynnys onkin sen riippuvuus poikkihallinnollisesta rahoituksesta. Vaikka resurssit ovat niitä samoja veroilla kerättyjä varoja, reiviirajojen rikkominen voi joskus olla ylitsepääsemätöntä.

Ankeaa, jos Kainuun hieno hanke tähän kompastuu.

MINNA LATVALA

TIEDOTTAJA

minna.latvala@kela.fi

Kuva Mauri Helenius

sosiaalivakuutus

Kelan julkaisema sosiaali- ja terveysturvan aikakauslehti

FPAs tidskrift om social trygghet och sjukförsäkring

A journal focusing on issues of social and health protection published by the Social Insurance Institution of Finland

Sosiaalivakuutus 5. 2007

45. vuosikerta | 45 årgången | Volume 45

Julkaisija | Utgivare | Publisher

Kansaneläkelaitos
PL 450, 00101 Helsinki
020 643 411
www.kela.fi

Päätoimittaja
Huvudredaktör | Editor in chief
Seija Kauppinen

Toimituksen sihteeri
Redaktionens sekreterare
Editorial assistant
Christel Stenström 020 634 1459

Toimitussihteeri
Redaktionssekreterare | Assistant editor
Minna Latvala

Sosiaalivakuutus verkossa
www.kela.fi/sosiaalivakuutus

Kansi | Omslag | Cover
Ari Korkala
UPM Raflatacin henkilöstön liikunta-
päivä Lamminpään urheilukentällä

Taitto | Layout **Jari Mattila**

Paino | Tryck | Printed by
Kainuun Sanomat Oy
ISSN 0584-1410

Sosiaalivakuutus-
lehden aineisto on
vapaasti lainattavissa
jos lähde mainitaan.
Kirjoituksissa esiintyvät
kannanotot eivät
välttämättä vastaa
Kansaneläkelaitoksen
kantaa.
Sosiaalivakuutus
ilmestyy kuutena
numerona vuodessa.
Lehden vuosikerta
maksaa 20 euroa.

Tidskriften
Sosiaalivakuutus
får citeras med
angivande av källan.
Tidskriften
utkommer med sex
nummer om året.
Prenumerationspris
20 €/år.

Permission is granted
to quote from this journal
with the customary
acknowledgement of
the source.
The Sosiaalivakuutus
comes out six times a year.
(20 € a year)

Osoitelähde
Kelan osoiterekisteri

Sosiaalivakuutuksen
toimituksen sähköpostiosoite
viestinta@kela.fi

Sähköpostit Kelaan
etunimi.sukunimi@kela.fi

Työttömyysprosentti nolaksi 4

Omaishoitajien määrä kasvaa, mutta luvattu tuki ei toteudu 20

Asiakkaan näkökulma eHealth-palveluissa korostuu 34

Liikunnalla työilmapiiri kuntoon 36

5. 2007

1 Pääkirjoitus

4 Työttömyysprosentti nolaksi!

Asiantuntijoina kunnanjohtaja Arto Laurikainen ja projektipäällikkö Anne Huotari

8 Pitkäaikaistyöttömien aktivointi on onnistunut – mutta vaihtelevasti

Asiantuntijana erikoissuunnittelija Mika Tuomaala

10 Kunnissa pelätään työmarkkinatuen lopullista laskua

14 Kela-korvaus yksityislääkärin palkkiosta muista useammin suurituloisille

Kirjoittajina tutkija Lauri Virta ja tutkija Tuula Toikka

15 Näköalapaikalta: Helena Pesola

20 Omaishoitajien määrä kasvaa, mutta luvattu tuki ei toteudu

Asiantuntijoina Päivi Voutilainen ja Merja Salanko-Vuorela

22 Kelan etuuskien korotusten kustannusvaikutukset vuonna 2030

Kirjoittaja aktuaaripäällikkö Pertti Pykälä

24 Uusia tuloksia Kelan kuntoutuksesta

Asiantuntijana johtava tutkija Jouko Lind

26 Kolumni: Verraten onnellista elämää

Kirjoittaja vastaava tutkija Tuula Helne

28 Mikrosimuloinnin problematiikka ja JUTTA-mallin esittely

Kirjoittaja erikoistutkija Pertti Honkanen

30 Kadonneen arvon metsästäjät

34 Asiakkaan näkökulma eHealth-palveluissa korostuu

Asiantuntijana Marjaana Koiranen

36 Työpaikkaliikunta kohentaa työpaikan ilmapiiriä

Asiantuntijana johtaja Ossi Aura

40 Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn uusi projekti

Asiantuntijoina Tuula Ahlgren ja Tom Tarvainen

44 Potilastiedon sähköinen arkisto on odotettu kehitysaskel

Asiantuntijoina hallintoylilääkäri Juha Tuominen ja ylilääkäri Jaana Pajula

47 Nimityksiä

48 Sammandrag / Summary

Kunnantöimistöt

terveyskeskus

KESÄTEATTERI

raiväkoti

Paltamon
Vaateus

100 m Museo

Käsityökeskus
Myymälä

Anne Huotari on murheissaan Kainuun lastensuojelukustannusten noususta. Hän uskoo, että Työtä kaikille -hanke vähentää lasten huostaanoton tarvetta.

Paltamo tavoittelee Suomen ennätystä

Työttömyysprosentti nollassa

Paltamossa halutaan kerätä kaikki työttömyyden hoitoon käytetyt varat yhden katon alle, työväentaloon, joka hankkii jokaiselle työttömälle töitä. Tavoitteena on, ettei muutaman vuoden kuluttua Paltamossa ole yhtään työtöntä.

■ TEKSTI **HILKKA AROLA**,
TOIMITTAJA, KELAN VIESTINTÄ

Maan hallitus kirjasi elokuises-
sa budjettiriihessään myönteisen
lausuman Paltamon Työtä kaikille -han-
kkeesta. Hallitus lupautui arvioimaan asiaa
uudelleen vuoden 2009 talousarvion yh-
teydessä, kun hankkeella on täsmällinen
toteutus suunnitelma.

Paltamon kunnanjohtajan **Arto Lau-
rikaisen** mukaan täystyöllisyshankkeen
tarkennettu hienosäätö alkaa välittömästi
ja hän toivoo, että viimeistään vuoden
2008 alusta hankkeelle voidaan palkata
päätoiminen valmistelija.

Paltamossa on nyt 268 työtöntä.
Tavoitteena on, ettei heitä muutaman
vuoden kuluttua ole yhtään. Ensimmäi-
set työttömät saavat töitä Työtä kaikille -
hankkeessa vuoden 2009 alussa.

Kunnasta "reppufirma"

Työtä kaikille -hanke perustaa "virtuaalisen työväentalon", jota hallinnoi joko Kainuun maakunta tai Paltamon kunta. Työväentalo toimii "kunnallisena reppufirman", jonka palkkalistoille normaaliin työsuhteeseen työnhakijat siirtyvät välittömästi työttömäksi ilmoittautumisen jälkeen.

liin työsuhteeseen työnhakijat siirtyvät välittömästi työttömäksi ilmoittautumisen jälkeen.

Työväentalo etsii ja välittää työntekijöilleen töitä. Kun työtön työllistyy työväentalosta esimerkiksi johonkin yritykseen, hänen palkkansa on työehtosopimuksen mukainen. Yritys maksaa työntekijän palkan ja sivukulut työväentalolle.

Palkka on vähintään työttömän sosiaaliturvaetuuksien suuruinen.

- Tarkoitus on räätälöidä palkka niin, että työaika joustaa. Pääsääntöisesti työ on osa- tai lyhytaikaista. Työntekijä saa aavistuksen paremman toimeentulon kuin, mitä hän työttömänä saisi. Samalla hän pääsee työterveyshuollon ja usein myös työpaikkaruokailun piiriin. Monien kohdalla se olisi iso askel parempaan, Arto Laurikainen sanoo.

Jos hanke toimii, niin kuin on ajateltu, ainoa työttömien joukko Paltamossa muutaman vuoden kuluttua on se, joka siirtyy työvoimatoimiston piiristä työväentaloon pienellä viiveellä.

- Siirtymävaihe kestää ehkä viikon tai kaksi eli sen verran, mitä työvoimatoimisto tarvitsee henkilön palvelutarveselvityksen tekemiseen. Jos sen valmistuttua henkilölle ei ole avoimilta työmarkkinoilta osoiteta töitä tai hän ei itse ole sitä saanut, hän siirtyy työväentaloon. Hankkeeseen siirryttyään hänellä on heti hankkeen osoittama työpaikka.

Mestareille kisällejä

- Selvitämme jokaisen työttömän tilanteen yksityiskohtaisesti. Jos henkilö on oikeasti työkyvytön, yritämme avustaa hänet työkyvyttömyyseläkkeelle. Jos hän on selvästi vajaatyökykyinen, ohjaamme hänet nykyistä tehokkaammin kuntoutukseen. Lopuille osoitamme töitä, niin pitkälle kuin mahdollista ammattia vastaavaa tai muuten työttömän itsensäkin mielestä mielekää töitä.

- Tiedämme toki, ettei kaikilta onnistu työllistyminen omalle ammattialalle, mutta uskomme, että työssä on joka tapauksessa parempi olla kuin työttömänä, Arto Laurikainen arvelee.

Paltamon työttömillä, kuten muillakin Suomen työttömillä, on usein vähän koulutusta.

- Työttömyys keskittyy apu-työtyypisiin tehtäviin. Kunta ja maakunta varmaan pystyvät työväentalojärjestelmällä kasvattamaan näissä tehtävissä työntekijämääräänsä. Mm. ympäristötyö on selkeä työlohko, jonne henkilöt voisivat hakeutua - puistojen hoitoa, tienvarsirivauksia, metsänhoitotöitä, pientä rakentamista. Nyt tähän ei ole rahaa, Laurikainen hahmottelee.

Myös kisällitoiminta halutaan elvyttää erityisesti käden taitoja vaativissa töissä.

- Tällä hetkellä on kova pula muura-
reista, kirvesmiehistä ja putkiasentajista. Uusia tekijöitä tarvitaan. Nämä ammatit eivät välttämättä edellytä teoreettista lahjakkuutta. Joku, joka ei pärjää erityisen hyvin koulussa, voi olla huippuosaaja kädentaidoissa.

- Etsimme yrityksistä mestareita, joille yritys voisi palkata työväentalosta kisällin. Näin saisimme uusia taitajia ja ammattilaisia.

Laurikainen uskoo, että yrittäjät innostuvat palkkaamaan työväentalon väkeä.

- Yrityksiltä jää pois työntekijän riski. Monet pienet yritykset eivät uskalla sitoutua työntekijään pysyvästi. Yritys voi teettää työväentalon väellä sellaisia töitä, joita varten se ei uskaltaisi palkata vakituista työntekijää

- Yritys voi myös ottaa työntekijän kokeiluajaksi, ja jos jostakin syystä homma ei sujukaan, henkilö voi päästä johonkin sopivampaan työhön. Hän säilyy työväentalon palkkalistoilla ja työttömänä työnhakijana avoimille työmarkkinoille, vaikka tekeekin töitä yritykselle.

Piirros Juhon Juntunen

Yritykset voivat tietysti ottaa työväentalon työntekijän kokonaan palkkalistoilleen. Se onkin hankkeen keskeinen tavoite. Ilmaista työvoimaa yritykset eivät saa – se vääristäisi kilpailua.

Miinukselta plussan puolelle

Arto Laurikaisen Työtä kaikille -hank-

keen taustalaskelmat ovat vaikuttavia: työttömyyden hoitoon 4 000 asukkaan Paltamon kunnassa käytetään nyt noin 5 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi työttömyydestä aiheutuvat sivuilmiot kasvattavat terveystoimen vähintään 10–20 %, koska työttömien joukkoon tiivistyy monenlaisia epäterveitä elämäntapoja. Laurikainen pääsee laskuissaan peräti 7

miljoonan euron työttömyyskustannuksiin kunnassaan.

– Se on iso raha. Kantavana ideanamme on saada koottua tämä raha kaikilta toimijoilta yhden katon alle, työväentaloon. Emme tietenkään mene työttömyyskassojen emmekä Kelan rahapussille. Harras toiveemme oli saada ensi vuodeksi valtiolta hankkeelle tuo lasken-

Bad Schmiedeberg näyttää mallia Paltamolle

■ Projektipäällikkö **Anne Huotari** tekee pitkää päivää kehittääkseen Kainuussa työllistymiselle uusia toimintatapoja. Työpinon päällimmäisinä ovat tällä hetkellä työttömien työterveyshuollon järjestäminen ja kuntoutusreittien etsiminen. Paltamon Työtä kaikille -hanke on saanut hänet innostumaan – tai oikeastaan päinvastoin – hän on saanut kainuulaiset ja paltamolaiset toimijat innostumaan hankkeesta.

– Kainuussa pitkäaikais-työttömyys on päässyt pahaksi. Ihmisiä on liikaa tukikierroksissa, Huotari sanoo.

Kainuussa on hänen mukaansa vakava kohtaan-

to-ongelma; työttömien ammattitaito tai sen puute ja tarjolla olevat työt eivät osu kohdalleen.

Huotari kertoo nähneensä paljon ihmiskohtaloita, joita hänen mielestään ei olisi pitänyt tapahtuakaan ja jotka olisi voitu toisenlaisella toiminnalla välttää.

– Suomessa ei ole vielä kokeiltu sellaista, että kaikki olisivat töissä. Työtä kaikille on syrjäytymisen ehkäisyhanke, hän vakuuttaa.

Julkisuus hyväksi

Anne Huotari heijastaa valkokankaalle viimekeväisen Kauppalehti Presson pääkir-

joituksen, jonka otsikko on *Paltamo näyttää mallia muille:*

– Leikettä olen kuljettanut mukani toukokuusta lähtien.

Hän uskoo julkisuuden tehoon. Hänen mielestään hankkeen suunnittelun julkisuus on ollut hyväksi hankkeelle.

– Kun Hesarikin on siitä kirjoittanut, virkamiehetkin ottavat hankkeen vakavasti, Huotari heittää.

Helsingin sanomat saa häneltä kiitosta muutenkin. Lehti julkaisi viime vuonna koko sivun jutun vastaavanlaisesta hankkeesta, täystyöllisyyden laboratorion, Paltamon kokoisessa saksalaisessa Bad

Schmiedebergin kaupungissa. Huotari oli ainoa, joka antoi toimittajalle palautetta jutusta ja vaikutui niin, että lähti Saksaan katsomaan, miten homma siellä hoituu. Hyvinhän se hoituu.

– Saksassa työhön päässeet ovat tyytyväisiä. Heidän elämänlaatunsa on parantunut. Joku kertoi, että se näkyy jopa joidenkin ulkomuodossa; olemus on kohentunut, ryhti parantunut ja ilme reipastunut. Hanke on saanut myös järjestöt uuteen kukoistukseen uusien innokaiden työntekijöiden myötä, Huotari luettelee työllistymisen hyötyjä.

Kun Helsingin sano-

Arto Laurikainen arvelee, että Paltamon työttömät ovat vielä muutaman Työtä kaikille -hankkeesta kirjoitetun lehtijutun varassa. Eri kohderyhmille ja kaikille kuntalaisille on tarkoitus järjestää tilaisuuksia, jossa hankkeesta kerrotaan ja kuullaan kuntalaisten näkemyksiä.

nallinen kolme miljoonaa euroa, mistä hyöty näkyy työttömyyskassojen ja Kelan rahapusseissa.

– Paltamon alueella työttömyyskassoilta säästyisi reilu miljoona euroa – Kelalta vähintään saman verran. Myös kunnan maksama työllistämistuki vähenisi. Kelan maksaman asumistuen ja kunnan toimeentulotuen tarve pienenisivät. Verottaja saisi lisätuloa. Päivähoitokustannukset tosin kasvaisivat, Laurikainen luettelee hankkeen debettiä ja krediittiä.

– Kun työväentalo voi myydä siivun työttömien työpanosta yrityksiin tai kunnalle, säästöt alkavat realisoitua ja yhteiskunnan näkökulmasta päästään plussan puolelle. Täysillä toimiessaan systeemi maksaa itsensä takaisin. Sen lisäksi ihmisten työpanos olisi yhteiskunnan käytettävissä. Sille ei vielä ole laskettu hintaa.

Kuva Hilkka Arola

Plussan puolelle Laurikaisen mukaan kääntyisi myös työttömien elämänlaatu. Hän uskoo, että paltamolaiset nousisivat hankkeen mukana parempaan asemaan

kuin muut suomalaiset:

– Toivottavasti siitä ei tule ongelmaa. Sehän saattaa olla yhdenvertaisuuskysymys. ■

mat julkaisi jutun Paltamon hankkeesta ja avasi keskustelupalstan, pari sataa lukijaa kommentoi. Huotari on tyytyväinen, että työttömyyden hoito on innostanut ihmisiä ajattelemaan.

Vielä paljon mietittävää

Anne Huotari sanoo tietävänsä, että Työtä kaikille -hankkeessa on vielä paljon mietittävää ja riskejä. Paltamon kunnanjohtaja **Arto Laurikainen** on ristiintaulukoinut hankkeen vahvuudet ja mahdollisuudet sekä uhat ja heikkoudet. Vahvuuksien ja mahdollisuuksien luettelot ovat reippaasti pitempiä kuin

heikkouksien ja uhkien lista.

Heikkoutena Laurikainen näkee mm. hankkeen riippuvuuden poikkihallinnollisesta rahoituksesta. Se on Anne Huotarinkin mielestä hankkeen haastavin kynnys:

– Samoja veroina kerättyjä varoja nämä ovat, mutta yli reviirirajojen toimiminen voi joskus olla ylitsepääsemätöntä, hän kommentoi.

Laurikainenkin toteaa: – Poikkihallinnollisuus näytti jossakin vaiheessa todella isolta ongelmalta, koska panoksen antajat ja hyödyn saajat ovat tässä hankkeessa eri rahapussin ääressä. Kaikilla on tapana katsoa vain omaa kehystään ja raamiaan.

Kokonaisuus ei tähän asti ole kiinnostanut niin paljoa, että kenelläkään olisi ollut kanttia ehdotella toisen reviirille meno.

Nytäkään ei mennä kenenkään reviirille:

– Tämä on valtionhallinnon ja paltamolaisten yhteinen juttu, Huotari sanoo.

Huotari näkee Laurikaisen tavoin hankkeen uhkana työtömälle uuden tavan jäädä riippuvaiseksi työväentalon töistä.

– Työtön ei saa jumittaa hankkeeseen, hän varoittelee.

Huotari kertoi elokuussa hankkeesta noin neljällekymmenelle ay-aktivistille Korpitien koululla Paltamossa

juuri ennen kun tiedettiin, että maan hallitus päätti myönteisessä hengessä siirtää hankkeen tarkempaa valmistelua varten vuoden 2009 talousarvioon.

Huotari pyysi ay-aktivisteja kommentoimaan, kysymään lisää tai vaikkapa jatkamaan heikkouksien ja uhkien listaa, mutta hankkeen esittely oli mykistännyt kuulijat. Heillä ei tällä kertaa ollut mitään lisättävää eikä kysyttävää. ●

Vuoden 2006 työmarkkinatukiudistus:

Pitkäaikaistyöttömien aktivoiminen on onnistunut

Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa johtavat pitkäaikaistyöttömien aktivoimisessa. Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa heitä on saatu työvoimakoulutukseen tai tukitöihin heikommin kuin muualla maassa. Kokonaisuutena työmarkkinauudistus on onnistunut: työttömyyden vaikeimpaan ytimeen on päästy pureutumaan.

■ TEKSTI **HILKKA AROLA**,
TOIMITTAJA, KELAN VIESTINTÄ

● Moni kunta on puolittanut yli 500 päivää työttömänä olleiden joukon. Toisaalta monilla paikkakunnilla pitkäaikaistyöttömien määrä on pienentynyt huomattavasti vähemmän.

Työmarkkinatukiudistuksen seurantasivuulta internetistä selviää, että esimerkiksi Helsingissä pitkäaikaistyöttömiä oli tukitöissä ai mukana muussa aktivointitoiminnassa tämän vuoden tammi-huhtikuussa 40,4 % enemmän kuin tammi-huhtikuussa 2006. Tuona aikana siis 638 sellaista henkilöä, joille oli kertynyt vähintään 500 päivää työmarkkinatukea, siirtyi pois passiivisesta työttömyydestä. Passiivisen työmarkkinatuen saajienkin

Kuva Annika Söderblom

määrä vähentyi, 8 392 henkilöstä 6 880 henkilöön eli 18 %.

Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa luvut ovat vieläkin näyttävämmät: aktiivitoimen ajalta tukea saaneiden määrä kasvoi 45,8 %, 63 henkilöstä 92 henkilöön. Passiivisen työttömyyden perusteella tukea saaneiden määrä vähentyi 29,2 %, 183 henkilöstä 129 henkilöön.

Eroja työmarkkinaperinteessä

Erikoissuunnittelija **Mika Tuomaala** työministeriöstä puhuu työmarkkinatukiudistuksen hyvistä tuloksista mieluummin alue- kuin kuntatasolla:

– Työmarkkinatuen saajien määrä on eniten vähentynyt, aktivointiaste eniten noussut ja kuntien menot samanaikaisesti eniten vähentyneet Varsinais-Suomessa. Toinen uudistuksessa selvästi onnistunut

alue on Pirkanmaa. Näillä alueilla pitkäaikaistyöttömien tilanne on kehittynyt selvästi koko maan tasoa paremmin.

– Sen sijaan Pohjois-Karjalassa ollaan yleisesti vielä melko heikoilla. Pitkään työmarkkina-tukea saaneiden määrä on toki sielläkin vähentynyt, mutta koko maan tasoon verrattuna heikommin. Samanlaisia hitaamman kehityksen havainnot on Kainuusta.

Mika Tuomaalan selvitys Työmarkkinatuen aktivointiudistuksen toteutumisen vuonna 2006 valmistui elokuussa.

Yksiselitteistä syytä alueiden eroihin tutkija ei osaa sanoa.

– Mielestäni aktivointitoimia pysytään eri puolilla Suomea tarjoamaan melko tasavertaisesti. Työministeriö jakaa resurssejakin kysynnän mukaan. Syy alue-eroihin ei ehkä löydy aktivointimahdollisuuksista.

– mutta vaihtelevasti

Kuva Mauri Helenius

Mika Tuomaala uskoo, että valta osa kunnista on herännyt työmarkkinatukiudistukseen. Työmarkkinatukiudistuksen seurantasivuston kautta kunnat voivat seurata uudistuksen etenemistä sekä omassa että muissa kunnissa. Sivuston osoite on <http://www2.te-keskus.fi/new/var/TTS/Etu.html>. Sivuston ovat rakentaneet yhteistyössä Työllisyysohjelma, Kuntaliitto, Kela ja työministeriö.

Tuomaala hakee vastauksia paremmin työvoimatoimistojen, kuntien ja muiden toimijoiden työkäytännöistä ja näiden toimijoiden yhteistyön toimivuudesta.

– Jopa kunnilla saman alueen sisällä on eroja, vaikka toimintaympäristö on samanlainen. Suhtautuminen työhön ja aktiivitoimiin saattavat vaihdella paikkakunnittain. Työmarkkinaperinne saattaa olla erilainen, ja sitä on vaikea muuttaa, koska sillä voi olla pitkään historiallinen tausta.

Esimerkiksi Uudenmaan työmarkkinonitua Tuomaala hämmästelee.

– Ne eivät toimi toimintaympäristönsä nähden niin hyvin, kuin voisi olettaa.

Kaikki voittavat

Alun perin työmarkkinatuki tarkoitettiin nuorille lyhytaikaisen työttömyyden tueksi ja siksi ajaksi, jolloin nuori on tukitöissä tai työvoimakoulutuksessa. Toisin kävi. Työmarkkinatuki muuttui kaikenikäisten usein pitkäkestoiseksi perustulo-meentulon lähteeksi.

– Työmarkkinatuki alkoi muistuttaa viimesijaista toimeentulotukea, joksi sitä ei lainkaan tarkoitettu, Mika Tuomaala sanoo.

Miksi näin kävi?

– Kun työmarkkinatukijärjestelmä vuonna 1994 pystytettiin, tilanne oli poikkeuksellinen. Takana oli raju taloudellinen lama, jonka pohjalta alettiin pikkuhiljaa nousta. Työkäytännöt muuttuivat, ja alkoi olla hyväksyttävää antaa työmarkkinatukea pitkäaikaiseen käyttöön ilman työttömän aktivointitoimenpiteitä.

Vuoden 2006 työmarkkinatukiudistuksessa haluttiin palata entiseen, ja työmarkkinatuesta tehtiin jälleen aktiivitoimien aikainen tuki.

Tuomaala pitää uudistusta onnistuneena, arviopa sitä pitkäaikaistyöttömän, kunnan tai valtion näkökulmasta.

– Kaikki voittavat. Kunnat säästävät aktivoimissaan pitkäaikaistyöttömiä, koska valtio maksaa aktiivitoimiin liittyviä kustannuksia. Valtio voittaa työttömyyden yleisestä vähenemisestä. Pitkäaikaisyöttöön aktivoituu ja pääsee lähemmäksi työmarkkinoita, hän luettelee.

Hän kertoo, että voiton taustalla on uusi rahoitusmalli.

– Uusi rahoitusmalli oli aika kova juttu. Aikaisemmin valtio maksoi työmarkkinatuen kustannukset kokonaan. Uudistuksessa rahoitusvastuu siirtyi osittain kunnille. Kuntien kanssa tehtiin diili: Valtio maksaa puoliksi toimeentulotuen menot, ja kunnat puolestaan puolet työmarkkinatuensaajien tietyn ryhmän kustannuksista.

”Tiettyllä ryhmällä” tutkija tarkoittaa työmarkkinatukea yli 500 päivää passiivisesti eli ilman kouluttautumista tai tukityötä saaneita työttömiä. Virkaslangilla he ovat ”500-päiväisiä”.

Vaikeimpaan ytimeen pureuduttu

Työttömyys on kaiken kaikkiaan laskenut: vuonna 2006 työttömien määrä oli 7 % pienempi kuin edellisenä vuonna. Samassa tahdissa on vähentynyt myös työmarkkinatuen saajien määrä.

– 500-päiväisten määrä on vähentynyt muiden työmarkkinatuen saajien määrää selvästi enemmän. Heistä työttömänä olleiden määrä on vähentynyt lähes 20 %. Vielä tänäkin vuonna heidän määränsä on yllättävän tasaisesti laskenut.

Tuomaala uskoo, että työttömyyden vaikeimpaan ytimeen on nyt päästy pureutumaan, koska suuri osa 500-päiväisistä on päässyt työvoimakoulutukseen, tukitöihin, kuntouttavaan työtoimintaan tai työharjoitteluun.

Hän arvioi kuitenkin, että suhdannekäänteitä on varmasti vielä edessä.

– Pitkäaikaistyöttömien määrä ei voi näin jyrkästi laskea loputtomasti. Jossakin kohtaa raja tulee vastaan, varsinkin jos yleinen työmarkkinatilanne muuttuu huonommaksi. Kysehän on vaikeasti työllistettävistä ihmisistä.

Mitä nyt aktivoituneille pitkäaikaisyöttömille jatkossa tapahtuu?

– Varmaksi sitä en tietysti vielä osaa sanoa. Siinä on jatkotutkimuksen paikka, saavatko he töitä, palaavatko passiiviseen työttömyyteen vai menevätkö toimeentuloturvaluukulle. ■

Selvitys Työmarkkinatuen aktivointiudistuksen toteutuminen vuonna 2006 on julkaistu työministeriön internetsivuilla osoitteessa www.mol.fi/julkaisut >muut julkaisut.

Alle tuhat sai alkuvuonna osasairauspäivärahaa

Vuoden 2007 tammi-kesäkuun aikana Kela maksoi osasairauspäivärahaa vain 943 henkilölle. Uutta etuutta saaneiden määrä on jäänyt huomattavasti odotettua pienemmäksi. Lakia valmistelleet asiantuntijat arvioivat, että kuluvana vuonna osasairauspäiväraha helpottaisi noin 9000 työntekijän paluuta pitkäkoltta sairauslomalta takaisin ansiotyöhön.

Tämän vuoden alusta lähtien Kelan on ollut mahdollista maksaa täyden sairauspäivärahan vaihtoehtona myös osasairauspäivärahaa. Se on vapaaehtoinen järjestely kokoaikatyötä tehneelle työntekijälle tai yrittäjälle, joka vähintään 60 päivää täyttä sairauspäivärahaa yhtäjaksoisesti saatuaan palaa ansiotyöhönsä – ensin osa-aikaisesti. Osasairauspäivärahalla toipilas saa työkennellä 40–60 % normaalista työajastaan ja ansionmenetystä korvataan 50 % hänen täydestä sairauspäivärahastaan.

Kelan tilastoselvityksen mukaan osasairauspäivärahaa saaneiden 943 henkilön mediaani-ikä oli 48 vuotta ja heistä 70 % oli naisia. Keskimääräinen päiväkorvaus oli 29 euroa, ja ensimmäisen puolen vuoden aikana Kela maksoi osasairauspäivärahaa kaikkiaan 1,3 miljoonaa euroa.

Voiko osasairauspäiväraha vähentää masennuseläkkeitä?

Alkaneista osapäivärahakausista 38 % koski mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöitä ja 35 % tuki- ja liikuntaelinten sairauksia. Lisäksi osasairauspäivärahaa haettiin mm. vammojen ja kasvainten tautiluokan takia. Mielenterveyden häiriöiden diagnooseista lähes 80 % oli mielialahäiriöitä kuten masennusta.

– Uuden etuuden sisäänajo jää harvoin jälkeen ennustemäärästään yhtä paljon kuin osasairauspäivärahan kohdalla näyttää

käyvän. Siitä huolimatta mielialahäiriöiden yleisyys osasairauspäivärahaa saaneiden keskuudessa on merkittävä tilastohavainto, arvioi tutkija **Lauri Virta** Kelan tutkimusosastolta.

Vertailuksi todettakoon, että vuonna 2006 alkaneista täyden sairauspäivärahan kausista 34 % kohdistui tuki- ja liikuntaelinsairauksiin ja 17 % mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöihin. Mielenterveyden häiriöiden diagnooseista hieman yli puolet oli mielialahäiriöitä.

Viime vuosina yksi tavallisimmista työkyvyttömyyden syistä on ollut masennus, joka vie vuosittain noin 4 000 suomalaista eläkkeelle. Masennuksesta aiheutuneet eläkemenot ovat kymmenessä vuodessa kolminkertaistuneet.

– Masennuksesta on tullut erityishuomion kohde sairauspoissaolojen synnä. On esitetty, että masentuneille kirjoitetaan liian pitkiä sairauslomia, ja on etsitty uusia keinoja helpottaa masennuksesta toipuvien työhön paluuta.

Sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälä on ilmoittanut haluavansa puolittaa masennuksen takia työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien määrän (HS 27.8.2007). Hän on kokoamassa työryhmää mm. työmarkkinaohjaajista ja terveydenhuollon asiantuntijoista.

– Osasairauspäivärahasta on toivottu sellaista ammatillisen kuntoutuksen menetelmää, joka saattaisi myöntää tai vähentää ennen aikaista siirtymistä työkyvyttömyyseläkkeelle.

– Mielenterveysdiagnoosien suuri osuus osasairauspäivärahaa saaneiden joukossa saattaa olla pitkästä aikaa ensimmäinen merkki siitä, että alkavien masennuseläkkeiden määrä olisi pienemässä. Etenkin kun muistetaan, että osatyökyvyttömyyseläkkeitä on myönnetty suhteellisen harvoin masennuksen perusteella, toteaa Virta. ■

Kansallinen terveysarkisto syntyä monen toimijan yhteistyönä

Suomen sähköisen potilastietoarkiston ja sähköisen reseptikeskuksen rakentaminen on alkanut. Kela ja Fujitsu Services Oy allekirjoittivat syyskuussa sopimuksen valtakunnallisen jättihankkeen toimituksesta.

Fujitsun toteutuskumppaneina hankkeessa ovat Sysopendia Oyj, joka vastaa viestinvälitysratkaisusta ja Neagen Oy, joka toteuttaa kuva-arkistoon liittyvän tiedonsiirtoratkaisun.

Kansallisen terveysarkiston kokonaisarvo on noin kaksikymmentä miljoonaa euroa.

Järjestelmään kuuluvat mm. potilastiedon ja reseptien arkistointi- ja välityspalvelut, tekninen koodistopalvelu sekä asiakkaalle annettava katseluyhteys omiin tietoihinsa.

Yksi tärkeimmistä hankkeen osa-alueista on tietoturvasuus. Potilastietoarkistoon pääsevät käsiksi vain henkilöt, joilla on Terveystieteiden tutkimuskeskuksen antama varmenne. Käyttäjien tunnistuksessa hyödynnetään Fujitsun kehittämää

mPollux-tunnistuspalveluja. Sähköinen allekirjoitus toteutetaan Avain Technologies Oy:n allekirjoitustuotteella. Tietoturvaa tuo sekin, että järjestelmässä käynnistä jää aina jälki, toisin kuin paperiarkistojen selaamisesta.

Tietojärjestelmät rakennetaan kahden vuoden aikana. Ensimmäisessä vaiheessa valmistuvat järjestelmät sähköisen lääkemääräyksen toteuttamiseksi. Ensimmäiset sähköiset reseptit on tarkoitus kirjoittaa syksyllä 2008. Toisessa vaiheessa rakennetaan sähköinen potilastiedon arkisto, jonka käyttöönotto alkaa myös vuoden 2008 lopussa. Vuonna 2009 potilastietojärjestelmään liitetään myös kuva-arkisto, johon voidaan tallentaa esimerkiksi röntgenkuvia.

Kun potilastietoarkisto neljän vuoden päästä valmistuu, siitä tulee Suomen suurin tietovarasto, jonka koon arvioidaan vuosien mittaan kasvavan jopa noin 500 petatavuun (yksi petatavu = tuhat teratavuun tai miljoona gigatavuun). ■

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on hajanaista ja kirjavaa

Nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tulisi pyrkiä nykyistä toimivampaan yhteistyöhön. Näin toteaa Valtiontalouden tarkastusvirasto elokuussa julkaistussa tarkastuskertomuksessaan. Yhteistyö moniammatillisissa verkostoissa ja työryhmissä jää raportin mukaan usein pinnalliseksi, koska työntekijöillä saattaa olla hyvinkin erilaiset koulutustaustat.

Tarkastusviraston selvityksen perusteella toimenpiteiden hajanaisuus on osittain seurausta lainsäädännön ongelmista. Se ei tue parhaalla mahdollisella tavalla eri alojen välistä yhteistyötä, jota nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä tarvittaisiin.

Säädösten ja rahoituksen pirstaleisuus hankaloittaa myös toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia. Vaikuttavuutta tulee

kuitenkin seurata, sillä varsinaisen syrjäytymisen hoidosta yhteiskunnalle koituvat kustannukset ovat seurannaisvaikutuksineen huomattavasti ehkäisevien toimien kustannuksia suuremmat. Yhdestä pysyvästi syrjäytyneestä nuoresta aiheutuu yhteiskunnalle noin miljoonan euron kustannukset.

Vaikuttavuutta voidaan seurata yksittäisten toimenpiteiden kautta. Tarkastusviraston selvityksen mukaan nuorten työpajatoiminnalla voidaan edistää nuorten sijoittumista työhön tai opintoihin, kun muut sijoittumiseen vaikuttavat tekijät otetaan huomioon. Haastatteluaineiston perusteella työpajatoiminnalla oli vaikutusta nuorten oman elämänhallinnan parantumiseen. ■

Stakes ja Kela tiivistävät tietoyhteistyötä

Stakes ja Kela ovat perustaneet yhteisen työryhmän kehittämään ja ratkomaan laitosten tietoyhteistyökysymyksiä. Kelan ja Stake- sin ylläpitämien rekisteritietojen käyttämisestä tilastoinnissa ja tutkimustyössä luodaan yhtenäiset periaatteet ja käytännöt. Samalla tarkistetaan näiden toimien lainsäädännöllinen perusta.

Toinen tärkeä tehtävä liittyy sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisten tietojärjestelmien toteutukseen. Työryhmä selvittää,

miten Stakesin tilasto- ja tutkimustoiminnan kannalta tarpeelliset tiedot välitetään uusissa tietojärjestelmissä palvelujentuotajilta Stakesiin.

Tietoyhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii Stakesista ylijohtaja Mauno Konttinen ja varapuheenjohtajana Kelasta johtaja Mikael Forss. ■

Pitkäaikaistyöttömän työllistyminen lykännyt 3 600 asumistuen tarkistusta

Yleisen asumistuen tarkistusta tulojen nousun vuoksi on voitu maaliskuusta 2006 lähtien lykätä kolmella kuukaudella, jos ruokakunnan tulojen kohoaminen johtuu pitkäaikaistyöttömän työllistymisestä. Edellytyksenä on, että pitkäaikaistyötön on saanut välittömästi sitä ennen yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

Tällaisia lykkäyspäätöksiä tehtiin Kelan toimistoissa maaliskuusta 2006 tämän vuoden huhtikuun loppuun mennessä kaikkiaan 3 604. Vastaavan ajan tulon nousua koskevia tarkistuksia oli 16 000. Lykättyjen osuus niistä oli runsas viidennes.

Tiedot ilmenevät asumistukea koskevasta tilastotiedotteesta, johon on koottu tuoreimmat tiedot Kelan maksamasta asumistuesta vuodelta 2006 (www.kela.fi/tilasto).

Kaikkiaan Kela maksoi yleistä asumistukea, eläkkeensaajien asumistukea, opintotuen asumislisää ja sotilasavustuksen asumisavustusta yhteensä 1 021,7 miljoonaa euroa vuonna 2006, mikä oli yli neljä prosenttia edellisvuotista enemmän. Asumistukia sai viime vuoden lopussa vajaat 636 700 henkilöä, 12 prosenttia väestöstä. ■

SATA-komitea käynnisti sosiaaliturvan uudistuksen

Valtioneuvosto asetti kesäkuussa komitean uudistamaan Suomen sosiaaliturvaa. Uudistuksen tavoitteena on työn kannustavuuden parantaminen, köyhyyden vähentäminen ja riittävän perusturvan tason turvaaminen kaikissa elämäntilanteissa. Lisäksi komitea arvioi verotuksen, perusturvan sekä työttömyysturvan uudistamista työmarkkinoiden toimivuuden tueksi.

Uudistamiskomitean puheenjohtaja on valtiotieteiden toh-

tori Markku Lehto ja varapuheenjohtaja alivaltiosihteeri Martti Hetemäki valtiovarainministeriöstä. Kelan edustajana komiteassa on osastopäällikkö Anne Neimala.

Komitean jaostoja on neljä: rahoitus- ja kannustavuusjaosto, hallinto- ja prosessijaosto, perusturva- ja ansioturva- jaosto. Komiteasta käytetään lyhennettä SATA. Ensimmäisiä konkreettisia esityksiä SATA-komitealta odotetaan vajaan vuoden sisällä. ■

Kunnissa pelätään työmarkkinatuen lopullista laskua

Suomen kunnat ovat selviytyneet hyvin velvoitteista, jotka viime vuoden työttömyys-turvauudistus niille asetti. Todellinen tilanne paljastuu kuitenkin vasta valtion kompensoiman siirtymävaiheen jälkeen. Toteutuessaan pahimmat uhkakuvat merkitsevät monelle kunnalle lisää taloudellisia vaikeuksia.

■ TEKSTI **TARJA AHOKAS,**
FREELANCETOIMITTAJA

● – Monet kunnat eivät yksinkertaisesti pysty hoitamaan pitkäaikaisyöttömyyteen liittyviä uuden lain mukaisia tehtäviä omin varoin. Työllisyyden hoitaminen kuuluu ensisijaisesti työvoimamahallinnolle. Uudella lailla valtio siirtää vastuutaan kunnille, Suomen Kuntaliiton varatoimitusjohtaja **Timo Kietäväinen** sanoo.

Suomen 416 kuntaa ovat eläneet uuden lain kanssa jo yli puolitoista vuotta. Kuntaliitto on ollut alusta lähtien jyrkästi joitakin lain kohtia vastaan. Pääministeri Matti Vanhasen ensimmäisen hallituksen hallitusohjelmaan kirjattu tavoite työllisyyden parantamiseksi ja työttömyysturvan uudistamiseksi on edennyt vauhdikkaasti. Viime vuoden alussa tuli voimaan muhkea paketti, joka pitää sisällään lait julkisesta työvoimapaalvelusta, työttömyysturvasta, kuntien valtionosuuksista, sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta sekä valtionosuudesta.

Eniten kuntatalouksia koettelee työmarkkinatuen rahoitusta koskeva uudistus. Sen mukaan kunnat maksavat puolet työmarkkinatuen kustannuksista, kun työttömyys on kestänyt yli 500 päivää

tai henkilö ei muuten täytä työssäolovelvoitetta eli ei ole ollut töissä lain edellyttämää aikaa viimeisen kahden vuoden aikana tai ei ole mukana aktivointitoimenpiteissä. Tulevina vuosina tämä voi merkitä kunnille huomattavaa lisälaskua.

Kuntaliitto ilmoitti jo lain valmisteluvaiheessa syksyllä 2004, että työmarkkinatukea koskeva kohta on ”ristiriidassa hallitusohjelman ja peruspalveluohjelman kanssa”. Liiton näkemys työttömyyden hoitamisesta poikkeaa rajusti valtion näkemyksestä. Valtion on vastattava talous- ja työllisyyskehityksen sekä työllistämistoimien rahoituksesta. Kunnat puolestaan tuottavat käytännön tasolla niihin liittyviä palveluja.

Kunnat rahoittivat jo neljänneksen

Työmarkkinatukilain muutoksella on tar-

koitus tehostaa pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistettävien aktivoimista ja siirtymistä työelämään.

– Vaikutukset ovat tähän mennessä olleet plus-merkkiset eli työllisyystilanne on kohentunut. Tämä johtuu pitkälti kuntien hyvästä talous- ja työpaikkakehityksestä. Uudistus onkin ollut kunnille taloudellisesti odotettua myönteisempi, Timo Kietäväinen sanoo.

Lainmuutoksen myötä Kuntaliitto, Kela ja työministeriö ryhtyivät seuraamaan tiiviisti aktivoimisen tehostumista ja työmarkkinatuella yli 500 päivää työttöminä olleiden tilannetta.

Työmarkkinatukea maksettiin viime vuonna yhteensä 794 miljoonaa euroa. Kuntien kontolle kertyi summasta 24 prosenttia eli 192 miljoonaa euroa. Kuntien rahoitusvastuulla oli viime vuoden aikana keskimäärin 61 000 työmarkkinatuen saajaa eli 24,5 prosenttia kaikista

Kuva Nana Uitto

– **Muutoksia tarvitaan asenteista lähtien, jotta pitkään työttömänä olleet voidaan nähdä merkittävänä työmarkkinareservinä. Suomessa on jo kasvava pula työntekijöistä monella alalla, Kietäväinen sanoo.**

työttömistä.

Neljännesvuosittain päivitettävät tilastot ovat kuntien kannalta odotettua parempia. Kuntien maksuosuus näyttää pienentyvän: tämän vuoden tammi-kesäkuussa kunnat maksoivat työmarkkinatukea hiukan yli 82 miljoonaa euroa eli 20 miljoonaa euroa vähemmän kuin viime vuoden vastaavana aikana.

Monet työmarkkinatuen piirissä olevat pitkäaikaistyöttömät saavat myös toimeentulotukea. Kunnat ovatkin pärjänneet tähän asti näin hyvin, koska valtio kompensoi kuntien lisämenoja siirtymävaiheen aikana. Valtio maksoi kunnille muun muassa 69 miljoonaa euroa aikaisempaa enemmän sosiaali- ja terveydenhuoltomenoja.

Valtion tuki kuitenkin alenee tänä ja ensi vuonna yhteensä 30 miljoonalla eurolla, mikä lisää kuntien taakkaa. Vuonna 2009 moni kunta joutuneekin kiristämään talouttaan entisestään.

– Valtio tukee kuntia työmarkkinatuen aiheuttamissa lisämenoissa, mutta summista ei ole tehty vielä minkäänlaisia päätöksiä. Uskoisin, että ne riippuvat siitä, kuinka tehokkaasti ja laadukkaasti kunnat ovat siihen mennessä selviytyneet lain niille tuomista uusista velvoitteista, Kietäväinen arvelee.

Aktivointiin lisää tehoa

Vuosina 2004–2006 Suomeen on perustettu lähes 40 työvoiman palvelukeskusta

erityisesti pitkäaikaistyöttömiä ja vaikeasti työllistettäviä varten. Sosiaalitoimen, terveydenhuollon, Kelan ja työvoimaviranomaisten moniammatillisella yhteistyöllä yritetään välttää työn hakijoiden juoksuttamista useassa virastossa.

– Palvelukeskuksista on hyviä kokemuksia, mutta vaikuttaa siltä, että nyt niistä on muodostumassa sosiaalisesti moniongelmaisten palvelukeskuksia. Tarvitaan monenlaisia muutoksia, ettei näin pääse käymään. Erilaisia aktivointitoimia on tehostettava ja lisättävä ja niiden on oltava mielekkäitä, Kietäväinen sanoo.

Kuntaliitossa on sorvattu konkreettisia ehdotuksia vaikeasti työllistettävien ongelmien ratkaisemiseksi, jotta palvelukeskuksissa laaditut ja laadittavat aktivointisuunnitelmat toteutuisivat.

– Yksi ratkaisu on eläke. Jos pitkään työttömänä ollut sairastaa todistettavasti vakavaa depressiota tai alkoholismia olisi eläke hänen kohdallaan viisain ratkaisu. Se on yhteiskunnan kannalta kallis keino, mutta muut vaihtoehdot ovat vielä kalliimpia. Näin rajalliset voimavarat voidaan kohdistaa heihin, joiden työmarkkinatukikelpoisuus on vielä palautettavissa erilaisten toimenpiteiden avulla.

Kietäväinen uskoo myös välityömarkkinoihin, jotka toimisivat työttömälle väylänä varsinaisille työmarkkinoille aktivointiohjelmien jälkeen. Sosiaaliselle yritystoiminnalle, oppisopimuskäytännön modernisoimiselle ja työpajatoiminnan kehittämiseksi olisi hänen mielestään

niin ikään tarvetta.

– On muutettava suhtautumista opiskeluun. Tutkintoon johtavan koulutuksen asemesta työttömille on pyrittävä tarjoamaan sellaista koulutusta, jolla korjataan heidän osaamistaan. ■

Tuhannet työttömät ikuisessa karensissa

■ Mikäli aktiivitoimenpiteiden kohteena oleva työtön kieltäytyy hänelle tarjotusta työstä, koulutuksesta tai kuntoutuksesta ilman pätevää syytä, hänen työttömyysturvansa laskee tai loppuu kokonaan. Karensi voi alentaa tukea 20 prosenttia, joissakin tapauksissa jopa 40 prosenttia. Karensi on määräaikainen, tavallisesti 60 vuorokautta. Useampi kieltäytyminen johtaa karensiin toistaiseksi, mikä käytännössä tarkoittaa ikuista karenssia.

– Ikuisia karensseja ei vielä ole tilastoitu koko maasta, mutta näppituntumalta

uskallan sanoa, että niitä on määrätty jo useita tuhansia eli liikutaan vähintäänkin nelinumeroisissa luvuissa, lainsäädäntöneuvos **Pasi Järvinen** työministeriöstä arvioi.

Ikuinen karensi ei Suomen tapaisessa hyvinvointivaltiossa kuitenkaan merkitse sitä, että työtön jää kokonaan vaille yhteiskunnan tukea. Hän voi saada toimeentulo- ja asumistukea. Toimeentulotukea voidaan myös alentaa, koska osa siitä on harkinnanvaraista.

– Karensiin määrääminen perustuu lakiin, sillä on aivan selkeät kriteerit. Laissa

puhutaan työssäolovelvoitteesta. Jos työmarkkinatukea saava työtön ei halua tehdä töitä, vaikka niitä olisi tarjolla, niin asia on selvä. Hän joutuu karensiin, Järvinen sanoo.

Päteviä syitä kieltäytyä työstä tai toimenpiteestä on lukuisia. Yleisimmät syyt liittyvät terveydentilaan. Työn täytyykin olla suhteutettu työttömän työkykyyn ja mikäli työ on kokopäiväistä palkkatyötä on siitä saatava alan työehtosopimuksen mukainen palkka. Myös työpaikan työsuojeleasiat on oltava kunnossa.

– Harvinaisemmat hy-

väksyttävät syyt kieltäytyä työstä liittyvät uskontoon tai omantunnon vakaumukseen. Esimerkiksi ei ole kovin perusteltua tarjota siviilipalveluksen suorittaneelle työpaikkaa armeijan palveluksessa, Järvinen sanoo.

Ikuinen karensi on nimensä mukaisesti voimassa työttömän loppuelämän, ellei hän hakeudu aktiivitoimien piiriin. Oikeus työmarkkinatukeen palautuu vasta, kun henkilö on ollut viisi kuukautta työssä, koulutuksessa tai mukana jossain työvoimapolliittisessa toimenpiteessä. ●

Itsekkäiden arvojen aika korostaa perusturvan merkitystä

Kuva Annika Söderblom

■ Itsekkäiden arvojen ja asenteiden ehdoilla ei voi rakentaa pitkäjänteistä ja oikeudenmukaista sosiaaliturvaa. Tänä päivänä tuntuu olevan kuitenkin vallalla vahvasti vain omien etujen puolustaminen ja suoritus- ja tehokkuusihanteet. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevilla ei ole tukeaan vahvoja etujärjestöjä.

Kaikki ihmiset eivät pärjää samalla tavalla, eikä sellainen yhteiskunta voi menestyä, jossa arvot kovenevat niin, etteivät kaikki pysy mukana. Perustuslakimme korostaa kuitenkin sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta huolehtimista ja yhteisvastuuta, jotka erityisesti poliittisten päätöksentekijöiden tulee muistaa.

Sosiaaliset riskit eivät ole vain tämän hetken, vaan myös ihmisen elämän tulevaisuuden riskejä. Tulevaisuuden elämäntilanteisiin vastaami-

nen edellyttää uudenlaista strategiaa. Tänä kaivataan vastauksia mm. siihen, pystyykö nykyuotoinen sosiaaliturva vastaamaan väestön ikääntymisen, perherakenteiden muutosten ja työn muuttuvan luonteen tuomiin haasteisiin.

Vuosikymmenten aikana luotu sosiaaliturva ei voi jämmähtää paikalleen. Ollakseen toimiva sen on joustettava ja kehityttävä jatkuvasti. Meillä on oltava uskallusta rikkoo tapoja toimia ja luotava uutta sinne, missä turva on edelleen puutteellista, jotta emme käsittele vain vanhoja ongelmia.

Vakuutusajattelu sopii mielestäni monin osin hyvin sosiaaliturvaan. Tätä ajattelua on syytä vahvistaa, koska sosiaaliturvan keskeinen tehtävä liittyy sosiaalisiksi ongelmiksi koettujen riskien aiheuttaman

turvattomuuden hallintaan.

Ikääntymisen mukanaan tuomiin haasteisiin vastattaessa ratkaisua voitaisiin etsiä esimerkiksi hoivavakuutuksesta. Ikääntyvien määrä kasvaa tulevina vuosina voimakkaasti. Ikääntyvien kasvava joukko ei ole uhka tai pommi vaan suuri voitto, rikkaus ja mahdollisuus. Ikäihmisten monista paloista koostuva tuki-, hoiva- ja kuntoutusjärjestelmä kaipaa pikaista selkeyttämistä, jotta ikääntymisen aiheuttamat riskit voidaan ehkäistä. Jos esimerkiksi kotona selviytymistä voidaan tukea oikein ajoitetulla ja oikein suunnatulla tuki-, hoiva- ja kuntoutuspalveluilla, se merkitsee paljon ikääntyvän itsensä ja koko yhteiskunnan talouden kannalta.

Me tarvitsemme nyt rohkeita tien avaajia ja suunnannäyttäjiä, jotta voimme

kohdentaa voimavarat sosiaaliturvan kentällä entistä paremmin. On uskallettava kehittää ihmisen elämäntilanteet paremmin huomioivia, joustavampia ja kannustavampia sosiaaliturvan muotoja, jotka tukevat riskeistä selviytymistä. On uskallettava kehittää myös sellaisia tapoja toimia, joissa yksityisvakuutus voisi olla lisäämässä hyvinvointia. Ihmisten tuki terveelle sosiaaliturvan kehittämiselle on meillä edelleen hyvin korkealla tasolla. Se on kuin lupaus tarttua uusiin haasteisiin ja luoda hyvä ja toimiva sosiaaliturva, joka luo osaltaan vankkaa pohjaa yhteiskunnan vakaalle kehitykselle. ●

HELENA PESOLA,
JOHTAJA, KELA

Kela-korvaus yksityislääkärin palkkiosta muita useammin suurituloisille

■ Sairaanhoidovakuutuksen kehittämistä selvittänyt työryhmä jätti kesäkuussa 2007 ehdotuksensa sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälälle. Työryhmämuistio havainnollisti monipuolisesti sairausvakuutuksen korvaamia palveluita ja niiden kustannuksia, mutta se ei tuonut esiin, miten vakuutettujen tulot vaikuttavat palvelujen kohdentumiseen.

Miten tulojen suuruus on yhteydessä yksityissektorin lääkärinpalvelujen käytön

yleisyyteen? Tätä kysymystä tarkastellaan yli 400 000 henkilön rekisteriaineistolla, joka on satunnaisotos 16 vuotta täyttäneestä väestöstä. Vuoden 2000 sairausvakuutustietoja täydennettiin Tilastokeskuksen tiedoilla mm. henkilöiden valtionveron alaisista vuosituloista.

Tutkitut ryhmiteltiin viiteen luokkaan tulojen suuruuden mukaan. Pienimpään, alle 6 500 euron tuloluokkaan sisällytettiin myös ne vakuutetut, joilla ei ollut lainkaan

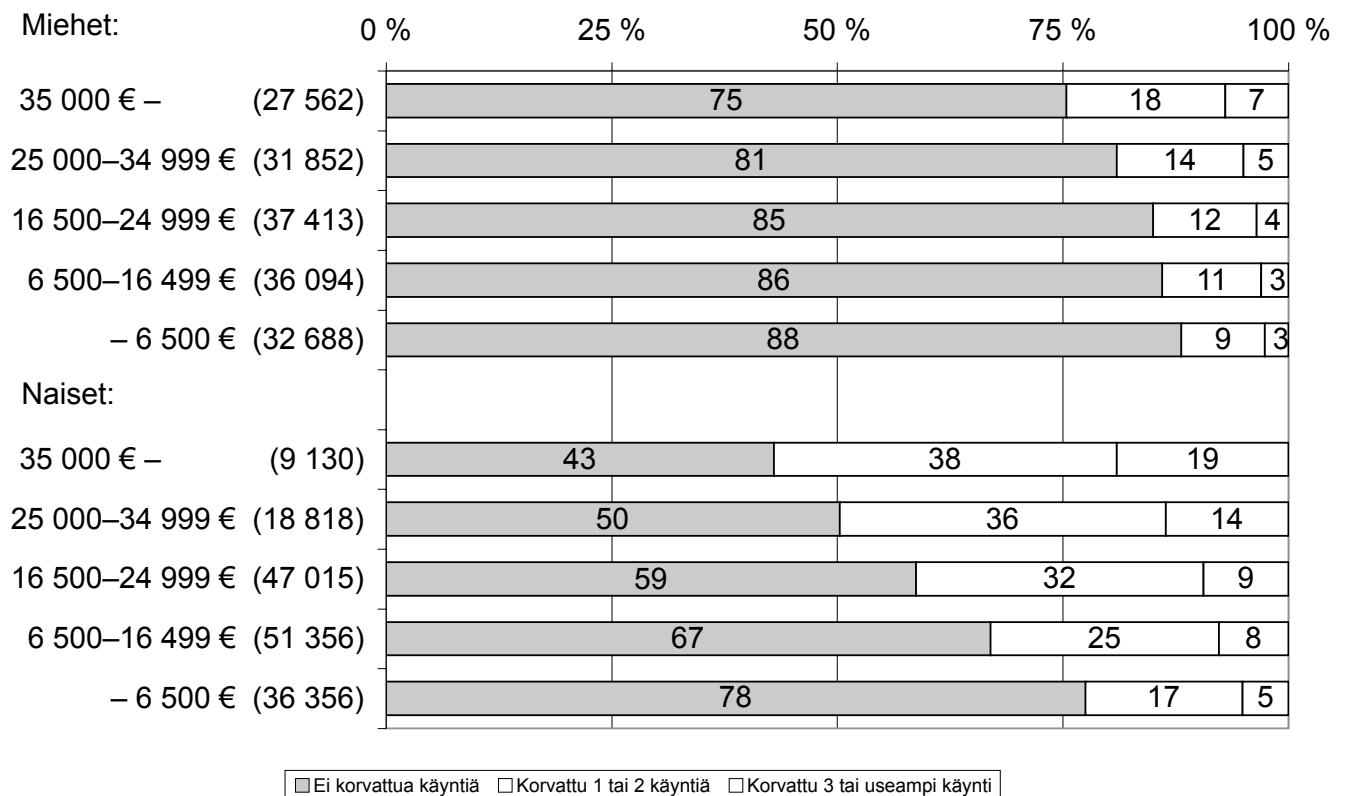
tuloja sinä vuonna. Tutkimuksessa ovat mukana vain yksityissektorin lääkäripalvelut. Emme analysoineet hammaslääkärinpalveluja, koska niitä korvattiin silloin ainoastaan vuonna 1956 tai sen jälkeen syntyneille.

Kaksi kertaa useammin suurituloisille

Väestössä yksityissektorin lääkäripalvelut näyttävät kohdentuvan vakuutettujen tulotason mukaan. Erikoislää-

kärin ja/tai yleislääkärin palkkiosta korvausta saaneiden osuus suureni lähes lineaarisesti tulojen suuretessa. Ilmiö oli havaittavissa tarkasteltaessa aineistoa sukupuolittain eri ikäryhmissä.

Suurimmassa, yli 35 000 euron vuosituloluokassa korvausta saaneita oli suhteessa keskimäärin kaksi kertaa niin paljon kuin pienimmässä, alle 6 500 euroa tuloluokassa (kuvio 1 ja 2). Esimerkiksi työikäisissä korvausta oli saanut 57 % suurimman tuloluokan ja

Kuvio 1. 16–64-vuotiaiden vakuutettujen korvatut lääkärikäynnit (%) tuloluokittain. Luvut sulussa ovat ko. tuloluokan tutkittujen kokonaismääriä.

22 % pienimmän tuloluokan naisista.

Sama ilmiö useimmilla erikoisaloilla

Erikoisaloittain tarkasteltuna korvausta saatiin useimmin gynekologian (17,6 % naisista) ja silmätautien palveluista (8,5 % kaikista tutkituista). Lähes jokaisen erikoisalan kohdalla korvausta saaneiden väestöosuus suureni ansiotulojen kasvaessa. Suurimassa tuloluokassa korvausta saaneita oli gynekologiassa 36,7 % (naisista), kirurgiassa 8,2 %, korvataudeissa 3,1 %, sisätaudeissa 3,6 % ja psykiatriassa 1,2 %, kun pienimmän tuloluokan vastaavat osuudet olivat 7,2 % (naisilla), 2,4 %, 1,4 %, 1,2 % ja 0,6 %. Edellä esitetyt erikoisaloittaiset yhteydet eivät muuttuneet ikäryhmittäisissä tarkasteluissa.

Silmätaudeista korvausta

saaneiden jakauma erosi muista erikoisaloista: suhteessa eniten korvausta saaneita, 11,2 %, oli tuloluokassa 6 500–16 499 €, kun heitä oli 5,7 % pienimmässä ja 8,5 % suurimmassa tuloluokassa. Ilmeisesti näkökyvyn huonontuminen rajoittaa niin merkittävästi jokapäiväistä elämää, että henkilö hakeutuu nopeasti yksityissektorin silmä lääkäriin. Hoitotakuu on lyhentänyt kaihileikkauksijonoja, mutta ainakin suurissa kaupungeissa näyttää olevan ilmeisen vaikeaa päästä julkiselta sektorilta nopeasti silmä lääkäriin konsultaatioon.

Ajankohtainen tieto aiheesta niukkaa

Havainto yksityissektorin lääkäripalvelujen kohdentumisesta tulotason mukaan on odottamaton siltä osin, että esimerkiksi matkoista sairausvakuutus korvausta saaneiden

väestöosuus näyttää pienevän vakuutettujen tulojen suuretessa.

Aikaisemminkin on tiedetty suurituloisten käyttäneen yksityissektorin lääkäripalveluja enemmän kuin pienituloisten. Aiheen tutkimustieto on kuitenkin niukkaa.

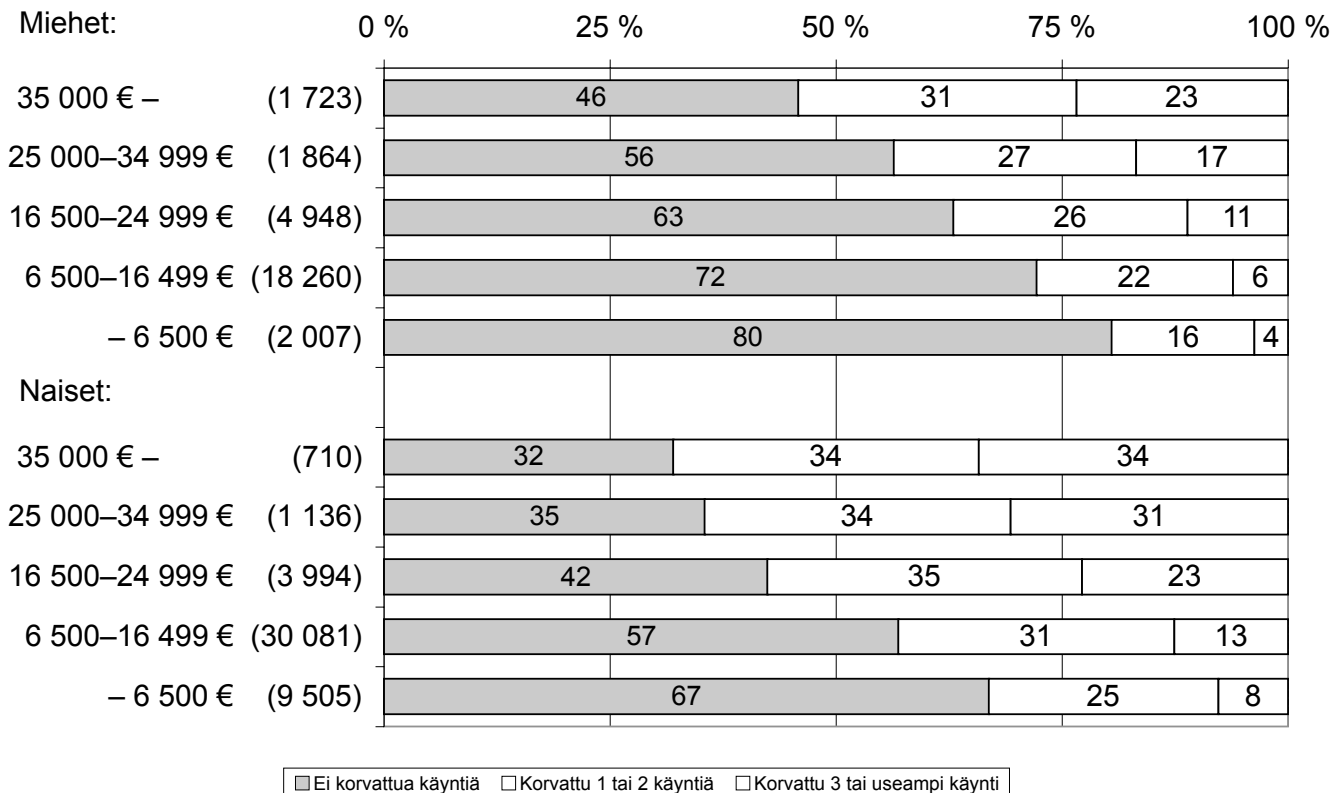
Viimeisin lähde oli Kelan tutkimusosaston ja Stakesin vuonna 1996 toteuttama terveydenhuollon väestötutkimus, ns. terva-tutkimus. Siinä haastateltiin runsaat 3 600 kotitaloutta. Ylimmässä tuloviidenneksessä oli 1,2 yksityislääkärisäkäyntiä asukasta kohti vuodessa ja alimmassa tuloviidenneksessä 0,4.

Uskomme kuitenkin, että palveluja käyttäneiden suhteellinen väestöosuus kuvastaa paremmin palvelujen kohdentumista kuin palvelukäyntien väestöön suhteutettu määrä. Jälkimmäisiä tutkimustuloksia vääristävät

mm. palvelun suurkuluttajat.

Mahdollisesti vakuutettujen tulot ovat edelleen samalla tavoin yhteydessä yksityissektorin lääkäripalvelujen kohdentumiseen kuin mitä ne olivat vuonna 2000. Lääkäripalkkion korvaustakasa korotettiin viimeksi vuonna 1989, eivätkä korvausta saaneiden ja lääkärikäyntien määrät ole muuttuneet olennaisesti viime vuosina.

Kelan tilastojen mukaan sairausvakuutus korvasi vuonna 2000 kaikkiaan 1,4 miljoonalle vakuutetulle yhteensä 3,3 miljoonaa yksityissektorin lääkärisäkäynnistä, joista 79 % oli tehty erikoislääkäriin vastaanotolla. Vuonna 2006 vastaavasti 1,5 miljoonaa vakuutettua sai korvausta 3,4 miljoonasta lääkärisäkäynnistä, joista 79 % edelleen oli erikoislääkäriillä käyntejä. ●

Kuvio 2. 65 ikävuotta täyttäneiden korvatut lääkärisäkäynnit (%) tuloluokittain. Luvut suluissa ovat ko. tuloluokan tutkittujen kokonaismääriä.

Omaishoitajan työpäivä: Vastuuta ilman taukoja

■ TEKSTI TUULA STENBERG, FREELANCETOIMITTAJA

Kuva Nana Uitto

Tähänastisissa tutkimuksissa on todettu, että omaishoitajat kuorittuvat jo varhaisessa vaiheessa sekä psyykkisesti että fyysisesti ja sosiaalisesti, ja terveyshaitat jatkuvat vielä kun omaisen hoito on päättynyt. Näissä tutkimuksissa omaishoitajien henkilökohtaisten kokemusten osuus on kuitenkin jäänyt suppeaksi.

Alzheimerin tauti etenee lievistä muistivaikeuksista syvään dementiaan. Apua ja tukea sairastunut tarvitsee jo alkuvaiheessa, ja keskivaikeassa vaiheessa kaikissa toiminnoissa ympäri vuorokauden. Tässä vaiheessa sairastuneet ovat meillä yleensä kotihoidossa. Omaishoitaja on usein puoliso, mutta myös muut kuten oma lapsi, tämän puoliso tai sisarukset saattavat toimia omaishoitajina.

Suomessa arvioidaan olevan noin 120 000 dementiaa sairastavaa henkilöä. Heistä ainakin 60 prosenttia sairastaa Alzheimerin tautia.

Suoraan ja avoimesti

Päiväkirjamerkintöihin perustuva tutkimus on osa laajempaa ALSOVA-tutkimus-

”Tällaista se meidän elämä on, kyllähän se joskus tuntuu raskaaltakin mutta kun on tottunut ja näin kauan yhdessä elänyt, onhan se minun velvollisuus hoitaa heikompaa, ukki on muuten hyväluontoinen ei kiukuttele eikä moiti mistään. Se rakkaus joka kerran syttyi se vieläkin lämmittää meitä molempia.”

Vaimo 79 v.

Omaishoitajien asema on viime kuukausina ollut näkyvästi esillä julkisuudessa. Keskustelun kohteena on ollut erityisesti omaishoidontuki, johon on vaadittu tuntuvaa korotusta. Tarja Välimäen päiväkirjamerkintöihin perustuva tutkimus Alzheimerin tautia sairastavien omaishoitajien elämästä onkin erittäin ajankohtainen.

hanketta, jossa myös Kela on mukana. Tutkimukseen osallistuu kaikkiaan 241 potilas-omaishoitajaparia Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen sairaanhoitopiiristä.

Päiväkirjan kirjoittaminen oli vapaaehtoista, ja sen palautti 83 omaishoitajaa. Heistä vaimoja oli 46, aviomiehiä 18, tyttäriä 12, poikia ja miniöitä kolme ja sisaruksia yksi. Kirjoittajista nuorin oli 41- ja vanhin 85-vuotias.

Merkinnöistä muutama oli lyhyt, jokunen rivi sen hetkisestä elämästä tai raportti tapahtumista päivän aikataulun muodossa. Niissä keskityttiin kuvaamaan hoitajan ja sairaan terveyteen liittyviä seikkoja.

Päiväkirjan pitäminen oli kuitenkin ilmeisen mielekäästä, sillä suurin osa keskittyi kuvaamaan päivän kulun lisäksi omia tunteitaan; pohtimaan jaksamistaan ja tulevaisuuttaan. Kirjoittajat kävivät myös läpi sairauden kulkua ensi oireista lähtien ja miettivät sitä, miten kauan jaksaisivat.

– He kuvaavat tunteitaan suoraan ja avoimesti. Kolme heistä kuvasi elämäänsä myös minulle osoitetun kirjeen muodossa kuin ystävälle, Tarja Välimäki kertoo.

Oma ääni kuuluville

Omaishoitajien elämästä tehdyissä tutkimuksissa päiväkirjamerkintöjä on aikaisemmin käytetty vain harvoin, ensisijaisena aineistona ei koskaan.

Tarja Välimäen mukaan päiväkirjojen käyttämisellä aineistona on monia etuja. Vaikutelmat ovat tuoreita, ja niissä voidaan saada kuuluville omaishoitajien ”oma ääni”. He pystyvät myös pohtimaan omaa elämäntilannettaan.

– Päiväkirjat ovat heidän subjektiivis-

ta kertomustaan siitä, minkälaista elämä on perheessä, jossa jollakin on Alzheimerin tauti. Merkinnät on kirjoitettu heti tai ainakin saman päivän aikana. Näin esille tulevat tapahtumat ja tunteet ovat välittömiä eikä muistamiseen vaikuta esimerkiksi tutkijan haastattelujan etäisyys tapahtumasta.

Päiväkirjaan voi kirjoittaa myös sellaisia asioita, joista olisi vaikea sairaan läheisen läsnä ollessa tai muuten puhua ääneen.

Päiväkirja osoittautui monille myös

”Nukuin pitkään. Leivoin, pääsisäinen lähestyy. Kalle kävi kaupassa, käskin tuoda vadelmamarmeladia, mutta ei kuulemma ollut. Nykyään on aina että on joku tavara, jota sanoo, ettei ole kaupassa. Tiedän että on. En tiedä mikä siinä on, että näin tapahtuu joka kerran että jotain ei ole. Mutta täytyy kuitenkin yrittää aina uskoa, että hän muistaa ja yrittää.

Kyllä se ottaa päähän.”

Vaimo 63 v.

terapeuttiseksi kokemukseksi, vaikka kirjoittaminen saattoi aluksi tuottaa vaikeuksia.

– Eräs heistä kirjoitti, että se ”auttoi minua ajattelemaan selkeämmin tästä tilanteesta”. Lisäksi monet olivat motivoituneita auttamaan sairauden hoidon kehittämistä omalla panoksellaan.

– Tavatessani heidät aluksi tutkimushaastattelun yhteydessä korostin, että tärkeää on heidän oma kertomuksensa, ei niinkään kielellinen oikeoppisuus. Lisäksi soitin heille parin viikon päästä ja rohkaisin, jos aloittaminen tuntui vai-

kealta.

Mitä aikaisemmin huomiotta jääneitä asioita päiväkirjat toivat esiin?

– Omaishoitajat ja yleensä perheet, joissa on Alzheimerin tautia sairastava henkilö, elävät erilaisissa elämäntilanteissa ja ovat erilaisia. Osa omaishoitajista käy työssä ja hoitaa oman perheen lisäksi vanhempiaan tai appivanhempiaan. Osa on ”nuoria” vastikään eläkkeelle jääneitä mutta heidän joukossaan on myös niitä, jotka itsekin iäkkäinä hoitavat puolisoaan.

Miltä niiden valossa näyttää omaishoitajan työpäivä?

– Jo päiväkirjojen kirjoittamisen aikana, tuoreeltaan sairauden toteamisen jälkeen, omaishoitajat kokivat vastuun arkipäivästä siirtyneen itselleen. Työpäivä on koko vuorokauden kestävä vastuuta ja arkielämästä huolehtimista.

Minkälaisia aineksia tutkimuksen tulokset antavat esimerkiksi omaishoitajien aseman parantamiseen?

– Vielä sairauden alkuvaiheessa omaishoitajilla ei ole selkeää kuvaa mitä apua he voisivat saada ja mistä. Varsinkin iäkkäät omaishoitajat ovat huolestuneita siitä mitä tapahtuu, jos heidän omat voimansa eivät riitä tai oma terveys pettää. Tässä tapauksessa he pitivät päiväkirjaa sairauden alkuvaiheessa, pian sairauden toteamisen jälkeen, joten heillä ei vielä ollut kokemusta tarjottavista palveluista ja hoitovaihtoehdoista. Päiväkirjaa pidettiin kahden viikon ajan. ■

Tarja Välimäki toimii tutkijakouluuttavana Kuopion yliopistossa Hoitotieteen valtakunnallisessa tutkijakoulussa. Artikkelissa esitellyt

tutkimus on osa hänen valmisteilla olevaa väitöstutkimustaan, joka käsittelee omaishoitajien elämänhallintaa ja elämänlaatua.

Väitöstutkimus kuuluu monitieteiseen ALSOVA-tutkimushankeeseen, jota johtaa professori Tuula Pirttilä Kuopion yliopistosta. Hankkeeseen osallistuvat Kuopion yliopiston lisäksi KELA, Alzheimer-keskusliitto ja Suomen Aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron. Sen tarkoituksena on selvittää muun muassa varhaisen kuntoutuksen vaikutuksia ja kustannustehokkuutta. Tutkimushanke päättyy 2011. Ensimmäiset väliraportit julkaistaan ensi talven aikana.

Omaishoidon tuki pieni ja osuu harvalle

Kuva Mauri Helenius

Omaishoidon tukea saa omaishoitajista vain joka kymmenes. Stakesin kysely osoittaa, että hoitaja ei aina pysty pitämään luvattuja kolmea vapaapäivää kuukaudessa.

● Stakes julkisti alkuvuonna selvityksen, jonka mukaan tukea saavien omaishoitajien määrä oli noussut kolmellatuhannella vuosina 2002–2006. Tukeen kuuluvat palkkion lisäksi hoidettavan ja hoitajan saamat palvelut. Maksettujen palkkioiden keskiarvo oli viime vuonna 416,32 euroa kuukaudessa. Suurin hoidettavien ryhmä, 29 prosenttia, oli 75–84-vuotiaita.

Tutkimus- ja ryhmäpäällikkö **Päivi Voutilainen** Stakesista uskoo omaishoidon tuen saajien määrän yhä kasvavan. Hän pitää suurena parannuksena sitä, että nyt 90 prosenttia tukisopimuksista on voimassa toistaiseksi.

Voutilaisen sanoin läheinen suhde on omaishoidon tärkein motiivi ja välttämätön ehto. Hän kuitenkin miettii, että maailma muuttuu enemmän itsekkeskeiseen kuin huolenpidolliseen suuntaan.

Vapaalle ei pääse

Stakesin kyselyssä kuntien omaishoidosta vastaavista viranhaltijoista alle puolet arvioi, että kunnan kaikki omaishoitajat saavat lakisääteiset vapaapäivät. Hoidettavan hoito järjestettiin hoitajan vapaa-

päivinä yleensä laitoksessa, esimerkiksi vanhainkodissa.

Sopimusten mukaan kolmella neljästä omaishoitajasta oli oikeus vapaapäiviin. Heistä kuitenkin 42 prosentin arvioidaan jättävän vapaapäivänsä pitämättä. Yleensä he eivät halua jättää hoidettavaansa vieraiden käsiin.

Omaishoitajat ja läheiset -liitto on omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa edunvalvontajärjestö. Vuonna 1991 aloittaneen liiton toiminnanjohtaja **Merja Salanko-Vuorela** arvioi omaishoitajien aseman parantuneen, mutta vielä on paljon kohentamista.

– Raskainta hoitotyötä tekevästä omaishoitajista vain puolet saa tukea. Lakisääteisiä vapaapäiviä saa vain pieni osa todellisista omaishoitajista, hän listaa pääongelmat.

Liiton päätavoite on saada omaishoitajat tasaveroisiksi. Toiminnanjohtajan mukaan tämä toteutuisi, jos Kela vastaisi omaishoidon tuesta.

– Viime vuosina on korostunut se, että omaishoitajat eivät pysty hyödyntämään työelämän joustoja. Etuudet lyövät toisiaan korville, Salanko-Vuorela pohtii.

Hän toivoo, että omaishoidon tukea

Kuva Annika Söderblom

– Kuntien kannattaisi ottaa omaishoidon osaksi kotona asumisen tukemista, suosittelee Päivi Voutilainen.

■ TEKSTI HANNU KASKINEN, FREELANCETOIMITTAJA

ei otettaisi tulona huomioon esimerkiksi vuorotteluvapaassa tai osa-aikalisässä. Tämä helpottaisi työn ja omaishoidon nivomista. Lisäksi hän haluaa lievennyksiä kilpailulainsäädännöltä, jotta vaille omaishoidon tukea jäänyt omaishoitaja voisi jatkossakin käyttää yleishyödyllisten järjestöjen sijaishoitopalvelua.

Lain hyödyt eivät näy

Viime vuoden alussa tuli voimaan omaishoitolaki, jonka piti parantaa omaishoitajien asemaa. Merja Salanko-Vuorela havainnoi, että uuden lain myötä entistä harvempi kunta maksaa vähimmäisrajaa korkeampaa tukea. Lyhytaikaista 600 euron tukea sai koko maassa vain satakunta hakijaa.

Päivi Voutilainen selittää viime vuoden olleen paljon ylimenoaika. Hän sanoo, että kuluvalta vuodelta nähdään todellisempia vaikutuksia.

Stakesin kyselyssä 70 prosenttia viranhaltijoista katsoi, että uusi omaishoitolaki ei vaikuttanut hoidettaville annettujen palvelujen määrään. Yleisemmin tarjotaan yhdistettyä kotipalvelua ja kotisairaanhoidoa.

Puolet vastanneista arveli kuntien vараavan kuluvalle vuodelle saman summan omaishoitoon kuin viime vuodelle, toinen puolisko arveli summan nousevan.

Kotihoito laitosta edullisempi

Stakesin kyselyssä kuntien omaishoidon viranhaltijat arvioivat, että ilman omaishoitajia laitoshoidossa olevien määrä kasvaisi 11 600 ihmisellä. Keskimääräisestä vanhainkotihoitosta lasketuna tämä tarkoittaa 533 miljoonan euron vuosisäästöä yhteiskunnalle.

Merja Salanko-Vuorela ja Päivi Voutilainen ovat yhtä mieltä siitä, että omaishoito ja kuntoutus rasittavat kuntien budjetteja aina selvästi vähemmän kuin laitohoito.

– Kunnissa ajatellaan lyhytnäköisesti. Nykyistä varhaisemmin aloitettu tuki auttaisi omaishoitajia jaksamaan pidempään, Salanko-Vuorela vertaa.

Voutilainen kehottaa kuntia ottamaan omaishoidon tärkeäksi osaksi kodissa asumisen tukemista. Aina on tietysti tarkoin pohdittava hoidettavan etua.

– Tukea hakeva ihminen tarvitsee palveluohjausta eli nimetyn yhdyshenkilön, sillä tilanteet ovat yksilöllisiä. ■

Omaishoidon tuki

- Sitovaa ja vaativaa hoitotyötä hoidettavan kotona tekevä voi hakea omaishoidon tukea hoidettavansa kunnan sosiaalitoimistosta.
- Tarveselvityksen jälkeen kunta voi tehdä sopimuksen omaishoitajan kanssa omaishoidon tuesta.
- Tukeen liittyy aina hoito- ja palvelusuunnitelma.
- Omaishoitaja saa vähintään 310,44 euron hoitopalkkion ja palveluita.
- Lyhytaikaisessa ja raskaassa omaishoidossa palkkio on vähintään 620,88 euroa kuukaudessa.
- Tuki on veronalaista tuloa, josta kertyy eläkettä.
- Ympäri vuorokautisesta omaishoidosta omaishoitajalla on oikeus kolmeen vapaapäivään kuukaudessa.
- Tukea sai vuonna 2005 noin 29 000 omaishoitajaa.

Omaishoitajat

- noin 300 000
- naisia kolme neljästä omaishoitajasta, miesten osuus kasvussa
- joka toinen omaishoitaja on hoidettavansa puoliso
- yli puolet eläkkeellä, kokopäivätyössä joka viides

Työttömällä hoitajalla hankalaa

Jos hoidon on oltava kokopäiväistä, omaishoitajan ei katsota olevan työmarkkinoiden käytettävissä. Työvoimatoimikunta voi ottaa huomioon sen, jos omaishoitaja pystyy järjestämään sijaisen työajakseen.

Jos on liittynyt palkansaajakassan jäseneksi ennen kuin on alkanut omaishoitajaksi, jäsenyys säilyy.

Omaishoidon tuki ei vähennä työttömyyskassan maksamaa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa tai Kelan maksamaa peruspäivärahaa. Kelan maksamaa työmarkkinatukea omaishoidon tuki vähentää.

Internetlähteet

www.stm.fi >julkaisut >2007 >kesäkuu: Omaishoidon tuki sosiaalipalveluna. Selvitys omaishoidon tuesta ja sen vaihtelusta 1994–2006.

www.omaishoitajat.com

Kuva Mauri Helenius

Kelan etuuksien korotusten kustannusvaikutukset: **Mitä saa 20 miljoonalla nyt ja mikä olisi muutoksen hinta vuonna 2030?**

■ Tulevina vuosikymmeniä väestön ikääntyminen aiheuttaa erilaisia muutoksia Kelan maksamien etuuksien kustannuksiin ja niiden saajien lukumääriin. Tässä artikkelissa esitän laskelmia eräiden Kelan etuuksien kehittämismuutosehdosta ja niiden kustannusvaikutuksista tulevaisuudessa. Kuinka paljon esimerkiksi 20 miljoonalla eurolla voitaisiin parantaa kertaluonteisesti eräitä etuuksia vuoden 2007 tasossa? Mitkä olisivat muutosten kustannukset vuonna 2030?

Lisäksi on laskettu kustannuksia sille, jos eräitä indeksiin sitomattomia etuuksia sidottaisiin indeksiin. Sosiaalivakuutuksen viime numerossa vertailtiin jo eräiden indeksiin sidottujen ja sitomattomien etuuksien kehitystä (Sosiaalivakuutus 3-4/2007: Kansaneläkeindeksiin sidotut etuudet kehittyvät vakaammin). Pitkällä aikavälillä indeksisidonnaisuudella on tärkeä merkitys etuuden tason säilyttämisessä. Toisaalta sidonnaisuus vaikuttaa etuusmenojen kehitykseen.

Näkymiä vuoteen 2030

Pitkän aikavälin laskelmiin liittyä epävarmuustekijöitä. Niistä huolimatta laskelmat Kelan hoitaman sosiaaliturvan pitkän aikavälin kehitysnäkymistä osoittavat etuusmenojen kehityssuunnan ja tarjoavat lähtökohdan Kelan hoitaman sosiaaliturvan rakenteellisten kysymysten tarkastelulle.

Tämän artikkelin laskelmat perustuvat tulevaisuudennä-

kymiin, jotka esitettiin kesällä 2006 julkaistussa Aktuaari-raportissa Kelan hoitamasta sosiaaliturvasta. Väestöennuste perustuu oletuksiin, että syntyvyys on nykyisellä tasolla eli kokonaishedelmällisyysluku on 1,8, miesten elinajanodote kasvaa vuoteen 2030 mennessä nykyisestä 76 vuodesta 80 vuoteen ja naisten 83 vuodesta 86 vuoteen, ja nettomaahanmuutto on 5 000 henkeä vuodessa.

Etusperusteet ovat nykyisen lainsäädännön mukaisia ottaen huomioon jo päätetyt tulevat lainmuutokset. Vuodesta 2015 eteenpäin kansantaloussuureiden vuotuinen muutos on oletettu vakioksi: elinkustannusindeksin kasvu 2 ja reaalisien ansiotason kasvu 1,75 prosenttia. Työttömiä on oletettu olevan vuosittain 6 prosenttia työvoimasta. Peruslaskelmassa on tehty lisäksi seuraavat oletukset vuodesta 2012 lähtien: indeksiin sitomattomia etuuksia korotetaan elinkustannusindeksin kasvua vastaavasti, lääkkeiden hinnat kehittyvät ansiotason kehityksen mukaisesti, ja sairaanhoidon kustannukset ja taksat seuraavat ansiotasoa siten, että korvaustaso säilyy nykyisenä.

Väestö kasvaa laskelmien mukaan 2020-luvun loppupuolelle asti. Suurten ikäluokien vanhetessa vanhusten määrä ja osuus koko väestöstä kasvavat voimakkaasti. Yli 65-vuotiaiden määrä kasvaa vuoteen 2000 verrattuna yli 1,85-kertaiseksi 2030-luvun puoleen väliin mennessä. Väestöllinen huoltosuhde (0–19-

ja yli 65-vuotiaiden suhde 20–64-vuotiaisiin kerrottuna sadalla) on 2010-luvun alkupuolelle asti alle 70. Tämän jälkeen se kasvaa siten, että se on 2030-luvun alkupuolelta lähtien yli 90. Laskelmien mukaan suhde säilyy likimain tämän suuruisena vuoteen 2100 asti.

Kelan etuuskulut olivat suurimmillaan noin 10 prosenttia bruttokansantuotteesta 1990-luvun alkupuolella. Tämä aiheutui lamasta ja Kelan hoidettavaksi siirretyistä uusista etuuksista. Vuonna 2005 osuus oli 6,5 prosenttia. Osuus pienenee peruslaskelman mukaan siten, että se on noin 5 prosenttia vuonna 2030.

Aktuaariin sisältyy myös laskelmia, joissa Kelan kaikki etuudet on sidottu ansiotasoindeksiin vuodesta 2012 lähtien. Mikäli kaikki etuudet sidotaan ansiotasoon, etuuskulujen suhde BKT:hen vakiintuu tällöin lähelle 6 prosenttia 2010-luvulla.

Elinkustannusindeksillä korotettunakin etuuksien taso jää pitkällä aikavälillä huomattavasti jälkeen ansiotason kehityksestä. SOMERA-toimikunta totesi, että vähimmäisetuuksien reaaliarvon turvaaminen on sosiaalipoliittisesti välttämätöntä ja ajanolon tukien on myötältävä yleistä elintason muutosta.

Seuraavissa laskuharjoituksissa tarkastellaan, miten esimerkiksi 20 miljoonaa euroa voitaisiin kohdistaa eri etuuksien parantamiseen ja mikä tämän muutoksen kustannusvaikutus olisi vuonna 2030.

Korotuksia eläkeläisille

Työeläkeindeksi on kasvanut selvästi nopeammin kuin kansaneläkeindeksi. Kuitenkin viimeisen 16 vuoden jaksolla täysimääräinen kansaneläke on kasvanut reaalisesti saman verran kuin työeläkeindeksi. Tämä johtuu siitä, että kansaneläkkeisiin on tehty 2000-luvulla kolme tasokorotusta ja nykyisessä työeläkeindeksissä elinkustannusten paino 80 %. Toisaalta omaa eläkettä saaneiden keskimääräiset maksussa olleet kokonaiseläkkeet olivat kasvaneet jaksolla reaalisesti lähes 20 %. Kasvu johtuu pääasiassa työeläkkeistä.

1980-luvulla syntynyt kansaneläkkeiden jälkeenneisyys elintason kasvuun nähden voitaisiin kuroa umpeen tasokorotusten avulla. Tasokorotuksilla voitaisiin estää vähimmäiseläkkeen jälkeen jääminen ansiotason yleisestä kehityksestä.

Esimerkkinä käytettävällä 20 miljoonalla eurolla kansaneläkkeisiin voitaisiin tehdä 2,60 euron tasokorotus kuu-kaudessa, mikä vastaa noin 0,5 %:n korotusta täyteen kansaneläkkeeseen. Ennusteen mukaan kansaneläkkeensaajien määrä vähenee 647 000:sta 535 000:een vuoteen 2030 mennessä. Korotuksen reaalkustannus olisi tuolloin 17 miljoonaa euroa. Ennusteen lukumäärään vaikuttaa kuitenkin se, millaisia tasokorotuksia tehdään ennen vuotta 2030. Edellä oletettiin, ettei tasokorotuksia tehdä.

Nykyään 65 vuotta täyttäneistä henkilöistä 139 000 saa eläkkeensaajien hoitotukea. Eräs kehittämismuutosto

Eräiden etuuskien kehittämismuutosten kustannusvaikutukset vuonna 2007 ja 2030 vuoden 2007 rahassa

	Korotus e/kk	2007 Saajien lukumäärä	Kulut milj. euroa	2030 Saajien lukumäärä	Kulut milj. euroa
Indeksiin sidottu etuus					
Kansaneläkkeen tasokorotus	2,60	647 000	20,2	535 000	16,7
Ylim. hoitotuki kaikille 80 vuotiaille	7,30	229 000	20,1	520 000	45,6
Eläkkeensaajien asumistuen omav. alentaminen	10,00	171 000	20,5	220 000	26,4
Työmarkkinatuki ja peruspäiväraha	13,00	129 000	20,1	102 000	15,9
Ei indeksisidonnaisuutta etuudessa					
Vähimmäismääräinen vanhempainpäiväraha	141,00	11 800	20,0	11 000	11,7 *
Lapsilisä	1,60	1 028 000	19,7	995 000	12,0 *
Kotihoidon tuki	26,00	65 000	20,3	61 000	12,0 *
Opintoraha	9,40	230 000	20,1	212 000	11,6 *
Tutkimuksen ja hoidon korvaukset (ovk)	31%→40%	1 370 000	18,0	1 540 000	26,2

* Jos indeksiin sitomattomia etuuksia korotettaisiin tarkastelujaksolla elinkustannusten kasvua vastaavasti olisivat vuoden 2030 menot korotusten osalta noin 1,6 kertaa edellä olevaa suuremmat.

Indeksisidonnaisuuden muuttaminen

	Kulut 2007 milj. euroa	Kulut 2030 milj. euroa	
		Nykyinen	Uusi indeksi
Kansaneläkkeiden sitominen työeläkeindeksiin	2 606	2 160	2 340
Lapsilisien sitominen elinkustannusindeksiin	1 414	860	1 370

olisi muuttaa eläkkeensaajien hoitotuen saamisen edellytyksiä siten, että tukea saisi 80 vuoden iän perusteella. Tänä vuonna 80 vuotta täyttäneitä henkilöitä on 229 000. 20 miljoonalla eurolla voitaisiin rahoittaa 80 vuoden iän perusteella myönnettävä, kansaneläkeindeksiin sidottu ylimääräinen hoitotuki, jonka suuruus olisi 7,30 euroa kuukaudessa. Ennusteen mukaan vuonna 2030 yli 80-vuotiaita on 520 000. Tällöin korotuksen kustannus olisi 46 miljoonaa euroa.

Pienituloisten eläkkeensaajien asemaa voisi parantaa myös pienentämällä kiinteää 44 euron perusomavastuusuutta eläkkeensaajan asumistuessa. 20 miljoonalla eurolla omavastuuta voitaisiin pienentää 10 eurolla kuukaudessa.

Muita kehittämismuutosten vaihtoehtoja

Jos 20 miljoonaa euroa kohdistettaisiin tänä vuonna työttömyysturvaetuuksiin, työmarkkinatukea ja pe-

ruppäpäivärahaa voitaisiin korottaa 13 euroa kuukaudessa. Molemmat etuudet on sidottu kansaneläkeindeksiin. Ennusteiden mukaan saajien määrä vähenee siten, että korotuksen kustannus olisi 16 miljoonaa euroa vuonna 2030.

Seuraavat etuudet ovat indeksiin sitomattomia, joten niissä korotuksen reaaliarvo pienenee vuosittain inflaation verran. 20 miljoonalla voitaisiin korottaa minimivanhempainpäivärahaa 141 euroa kuukaudessa, lapsilisää 1,60 euroa lasta kohti, lasten kotihoidon tuen perhekohtaista hoitorahaa 26 euroa tai opiskelijoiden opintorahaa 9,40 euroa. Myös esimerkiksi tutkimuksen ja hoidon korvauksen nostaminen nykyisestä 31 %:sta 40 %:iin maksaisi vajaa 20 miljoonaa.

Mitä maksaisi indeksiin sitominen?

Eräs keino kansaneläkettä saavien eläketurvan parantamiseksi olisi kansaneläkkeen indeksisidonnaisuuden

muuttaminen yhtenäiseksi työeläkkeiden kanssa. Vuositasolla indeksisidonnaisuuden muuttamisen hinta riippuu ansiotason kehityksestä. Jos ansiotason vuotuinen reaaliomuutos on 1,75 %, kansaneläkevakuutuksen menot lisääntyisivät ensimmäisenä vuotena 0,35 %, toisena vuotena noin 0,70 %, ja niin edelleen. Ensimmäisen vuoden lisäkustannukset olisivat siten noin 10 miljoonaa euroa. Vuonna 2030 kustannusten lisäys olisi arviolta 180 miljoonaa euroa. Kustannuksia puolestaan säästyisi sen johdosta, että tarve erillisiin tasokorotuksiin vähenisi.

Lapsilisien ostovoiman säilyttämiseksi ne voitaisiin sitoa elinkustannusindeksiin. Jos inflaatio olisi vuosittain 2 %, ensimmäisen vuoden lapsiläisämenojen lisäys olisi noin 28 miljoonaa euroa. Laskelman mukaan vuonna 2030 kustannusten lisäys olisi jo 510 miljoonaa euroa.

Yhteenveto vaihtoehtoista

Laskelmassa esitettyjen kehittämismuutosten hintalappu ovat suuntaa antavasti yleistettävissä esimerkiksi kaksi kertaa suuremmalle tasokorotukselle. Laskelmassa ei ole otettu huomioon etuuskohtaisten muutosten vaikutusta muihin etuuksiin eikä verotusta.

Esitetyt laskelmat osoittavat, miten väestön ikääntyminen, taloudellinen kehitys ja lainsäädäntö vaikuttavat eri etuuskien menokehitykseen vuoteen 2030 mennessä. Indeksiin sitomattomien etuuskien indeksisiin sitomisen todellisia kustannusvaikutuksia on hankala arvioida, koska nykykäytännön mukaiset etuuskien parannuksia koskevat erillispäätökset eivät ole ennakoitavissa.●

Eräiden etuuskien kehittämismuutosten kustannusvaikutukset vuonna 2007 ja 2030 vuoden 2007 rahassa.

Kuntoutujien työtilanteesta ensimmäinen rekisteriseuranta

Kelan kuntoutuksesta saatiin ensi kertaa yksilötason rekisteriseurantaan perustuvia tuloksia. Seurannan mukaan työvoimaan työllisenä kuuluvien osuus tippui kuntoutuksen jälkeen 48:sta 43 prosenttiin.

● – Kuntoutuksen tavoitteet ovat kuitenkin moninaiset. Vain osa kuntoutuksesta tähtää työllistymiseen. Osa kohentaa elämänlaatua ja parantaa itsenäistä selviytymistä, sanoo johtava tutkija **Jouko Lind** Kelasta.

Tutkimuksessa seurattiin työtilanteen muutosta niillä 66 000 kuntoutujalla, joilla kuntoutus oli päättynyt vuonna 2002. Lisäksi tutkittiin sairauspäivärahan määriä kuntoutusjakon jälkeisinä vuosina.

Hallinnollisiin rekistereihin perustunut seuranta ulottuu vuoden 2004 lop-

puun. Kuntoutujien mediaani-ikä oli 47 vuotta, naisia ryhmästä oli hieman yli puolet (58 %).

Kuntoutuksen tuloksia peilataan työssäoloon

Rekisteriseurannan mukaan vuonna 2002 kuntoutuksen päättäneistä 48 % kuului työvoimaan työllisenä tai työttömänä. Vuoden 2004 lopussa vastaava luku oli 43 %. Ansiotyössä olevien osuus väheni seurannan aikana 43 %:sta 38 %:in. Työttömien osuus pysyi noin 5 pro-

sentissa.

Lindin mukaan kuntoutuksen jälkeisen työllistymisen tai työssä pysymisen lukuihin pitää kuitenkin suhtautua varauksella, sillä ne eivät yksinään kerro, kuinka tehokasta kuntoutus oli tai pääsitiinkö sillä asetettuihin tavoitteisiin.

– Työvoimaan kuuluvista osa on poistunut työmarkkinoilta kuntoutuksesta riippumattomien, iän mukanaan tuomien syiden takia. Vuodesta 2002 vuoteen 2004 eläkkeelle siirtyi noin 5 prosenttia kaikista kuntoutujista ja heistä suurin osa työkyvyttömyyseläkkeelle. Kuolleiden osuus kuntoutujista vuoden 2004 lopussa oli 2,2 prosenttia, Lind avaa lukujen taustoja.

– Meillä ei myöskään ole vertailuaineistoa, jonka avulla voitaisiin arvioida kuntoutuksen tuloksellisuutta. Näin ollen ei voida myöskään puhua varsinaisesti kuntoutuksen vaikutuksista, Lind selvittää.

Työeläkekuntoutuksesta työllistyy tai palaa työelämään Kelan kuntoutujia useampi.

– Työeläkekuntoutus on suunnattu pääasiassa työelämässä oleville sekä niille, joille työllistyminen on alun alkaenkin ainakin jossakin määrin realistinen vaihtoehto. Tästä syystä Kelan kuntoutuksen ja työeläkekuntoutuksen tuloksia ei tule verrata toisiinsa, Lind sanoo.

– Kelan kuntoutuksen tavoitteet ovat moninaisempia, ainoastaan osa niistä tähtää työllistymiseen tai työssä pysymiseen.

Työtilanne suppea mittari

Kelan kuntoutujista reilu 40 prosenttia oli ansiotyössä kuntoutukseen hakeutuessaan. 20 prosenttia oli eläkkeellä ja lähes 10 prosenttia sairauspäivärahalla. Lisäksi kuntoutujista noin joka viides oli alle 16-vuotias nuori tai opiskelija.

Kuntoutusasiakkaiden moninaisuudesta sekä kuntoutusten tavoitteiden kirjosta johtuen työtilanne kuvaa Lindin mielestä vain osaa Kelan kuntoutuksen tuloksia.

– Kuntoutuksen tavoitteina ovat myös vaikeavammaisen tai sairaan itsenäisen selviytyminen sekä kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä elämänlaadun parantaminen. Tästä syystä kuntoutuksen eri tavoitteet eivät näy työtilannetta kuvaavissa luvuissa. Seurantarekisteristä ei saada selville kuntoutujien subjektiivisia kokemuksia

kuntoutuksen hyödystä, Lind selvittää.

– Asiakkaana voi esimerkiksi olla henkilö, joka käy toistuvasti kuntoutuksessa pystyäkseen liikkumaan mahdollisen apuvälineen kanssa. Hänen kohdallaan tavoitteena ei ole työllistyminen, vaan arjessa selviytyminen, Lind jatkaa.

Työllistymiseen tai työssä jatkamiseen tähtäävään vajaakuntoisten ammatilliseen kuntoutukseen samoin kuin harkinnanvaraiseen kuntoutukseen osallistuneet olivat keski-ikältään muita vanhempia (mediaani 49 v).

Vaikeavammaisten lääkinnällisessä kuntoutuksessa olleet olivat usein muita nuorempia (iän mediaani 21 v). Alle 16-vuotiaiden nuorten kuntoutushakemuksista neljä viidestä oli koskenut vaikeavammaisten lääkinnällistä kuntoutusta. Tämä kuntoutustoimenpiteiden painotuminen ilmeni myös nuorimpien kuntoutusasiakkaiden muita korkeampina kuntoutuskustannuksina.

Sairauspäivärahakausia vähemmän kuntoutuksen jälkeen

Osana rekisteriseurantaa selvitettiin kohderyhmään kuuluneiden 16–64-vuotiaiden kuntoutusasiakkaiden sairauspäivärahakausien kestoja vuodesta 1999 vuoteen 2004. Sairauspäivärahaa saaneiden määrä kasvoi ennen kuntoutuksen päättymisvuotta 2002, jonka jälkeen se usein miten kääntyi selvään laskuun.

Rekisterin mukaan sairauspäivärahakausien esiintyvyys kasvoi vuodesta 1999 vuoteen 2001 mennessä 7 prosenttiyksikköä. Selvimmin yleistyivät yli 60 päivän sairauspäiväraha-jaksot. Kuntoutuksen jälkeen vuodesta 2002 vuoteen 2004 sairauspäivärahakaudet kuitenkin vähenivät 7 prosenttiyksikköä. Laskua tapahtui eniten pidempien sairauspäivärahajaksojen kohdalla. Lind varoo kuitenkin sanomasta, että laskun syynä olisi yksin kuntoutus.

– Jotain myönteistä vaikutusta sillä varmasti on ollut.

Jatkotutkimuksella tarkempaa tietoa

Toteutetun rekisteriseurannan hyöty kasvaa jakotutkimuksen myötä. Lindin mukaan aineistoa analysoidaan tarkastelemalla tasolla vertaamalla eri kuntoutusmuodoissa olleiden eroja sekä eri kohderyhmien välisiä eroavuuksia.

– Esimerkiksi kuntoutustarpeen taust-

Kuva Annika Söderblom

– Kuntoutujien rekisteriseurantaa on tarkoitus jatkaa, lupaa johtava tutkija Jouko Lind.

talla olevan sairauden tai vamman taikka kuntoutustoimenpiteen tms. tekijän mukaisella yksityiskohtaisemmalla tarkastelulla kuntoutuksen tavoitteiden toteutuminen tulee selvemmin esille myös rekisteritietoihin perustuen, Lind toteaa.

– Lisäksi rekisteriseurannan tutkimusta on tarkoitus jatkaa tulevana vuonna, jolloin saadaan vertailupohjaa aikaisempiin tuloksiin. ■

Julkaisu: Lind J, Aaltonen T, Halonen J-P, Klaukka T. Kelan kuntoutuksen vuonna 2002 päättäneet. Kuntoutujien rekisteriseuranta vuosina 2002–2004. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 74, 2007.

Julkaisu löytyy myös Kelan internetsivuilta www.kela.fi/tutkimus

Verraten onnellista elämää?

■ Keskustelu köyhyyden määritelmistä ja mittareista ei ole koskaan ollut minun heiniäni. Jokin aika sitten luin kuitenkin sattumalta parhaan ikinä näkemäni köyhyyden määritelmän. Se löytyi Elisabeth Kübler-Rossin ja David Kesslerin kirjasta "Elä tässä ja nyt", joka käsittelee sitä, mitä kuolevat ja kuolema voivat meille opettaa. Itse asiassa määritelmä on pieni tarina: "Muuan viisas mies tiesi kaiken rahasta ja onnesta, koska hänellä oli molempia. Taloudellisten vaikeuksien aikana häneltä kysyttiin: 'Millaista on olla köyhä?' Hän vastasi: 'En ole köyhä, olen pennitön. Köyhyys on mielentila enkä minä tule koskaan olemaan köyhä'".

Jokin aika sitten olin myös seuraamassa kiinnostavaa keskustelutilaisuutta: Isä Mitron ja Timo Airaksisen väittelyä onnesta ja rahasta. Isä Mitron ajattelu tuli lähelle edellisen tarinan henkeä, sillä hän sanoi onnen elävän ihmisessä itsessään. Tähän hän liitti myös julmalta kuulostavan Raamatun lauseen "sillä sille, jolla on, annetaan, ja hänellä on oleva yltäkyllin; mutta siltä, jolla ei ole, otetaan pois sekin, mikä hänellä on". Onnellinen mieli lisää onnellisuutta ja katkeruus katkeruutta. Siksi onnea voi ja tuleekin jakaa, suorastaan tuhлата.

Vanhuuden synneistä iljettävimpin on itaruus, totesi Timo Airaksinen Ciceroon viitaten. Kenties itaruus – etenkin mitä onnen jakamiseen tulee – on iljettävimpiä syntejä (jos tätä sanaa haluaa käyttää) missä tahansa iässä.

■ TEKSTI TUULA HELNE, VASTAAVA TUTKIJA, KELA

Piirros Juhon Juntunen

Buddhalainen filosofia ei tunne synnin käsitettä. On silti leikkisästi sanottu, että buddhalaisuuden mukaan syntejä on kolme. Ensimmäinen on, että pitää itseään parempana kuin muut. Toinen, että pitää itseään toisia huonompana. Kolmas, että pitää itseään samanlaisena kuin muut.

Syntiä on siis vertaaminen. Ja vaikka synti-sanaa vältettäisiinkin, vähintäänkin vertaaminen tuottaa pahaa oloa, niin itselle kuin toisillekin. Vertaileva ihminen tuntee helposti riittämättömyyttä, kateutta, katkeruutta ja vihaa. Vertaileva ihminen voi myös olla ahne tai turvautua kyseenalaisiin keinoihin saadakseen itselleen sen,

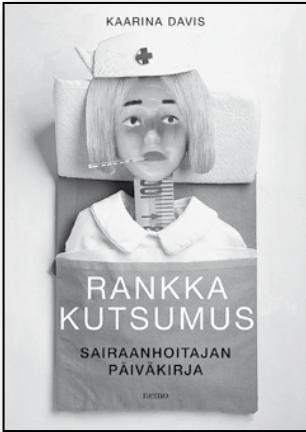
mitä näkee jollakin toisella olevan. Vertaileva ihminen on ulkoa ohjautuva, sillä hänen elämänsä määrittää se, mitä muilla on – tai mitä hän kuvittelee heillä olevan.

Kansantaloustieteessä onnellisuuden tutkimus on tätä nykyä pinnalla. Hyvä niin, varmaankin. Mutta en itse osaa kovasti hämmästyä, kun tutkimustulokseksi saadaan, että pidemmällä aikavälillä onnellisuus ei kasva ostovoiman myötä tai että onnellisuus ei lisääny samaa vauhtia talouskasvun kanssa, vaan jopa vähentyy. Mutta, kuten kansantaloustieteilijä Tatu Hirvonen on todennut (Helsingin Sanomat 7.1.2007), "maailma näyttää toimivan niin, että ostamisella ja uuden saavuttamisella on merkitystä. Taustalla vaikuttaa sosiaalinen oravanpyörä. Ihmiset pelkää-

vät jäävänsä onnettomiksi, jos heillä on vähemmän kuin muilla." Onnellisuutta kansantaloustieteen päämääräksi peräävän Richard Layardin mukaan onnettomuutta tuottavatkin "hedonistiselle juoksumatolle" astuminen ja kilpailuhenki. (Tällä kaikella en tietenkään tarkoita, ettei aineellisilla olosuhteilla olisi mitään merkitystä onnen kannalta tai ettei jokaisen perustarpeista tulisi huolehtia.)

Esimerkiksi Peter Townsandin klassisen määritelmän mukaan köyhyys on suhteessa siihen, onko ihmisellä mahdollisuus saavuttaa sellaiset elinolosuhteet ja mukavuudet, jotka ovat yhteiskunnassa tavanomaisia tai ainakin laajasti hyväksytyjä. Voitaissiinko väittää, että jo köyhyyden määritelmät saattavat lisätä onnettomuutta? ●

Sairaanhoitaja raportoi työstään: "Liiallinen kiltteys on moraalitonta"

Kaarina Davis

Rankka kutsumus.

Sairaanhoitajan päiväkirja

Kustannusosakeyhtiö

Nemo 2007

■ Kaarina Davis on kutsu-
mukseltaan sairaanhoitaja.
Hän teki vuosia pätkätoita
ja lopulta hänet vakainas-
tettiin. Davis ottaa lukijan
mukaan sairaalan arkeen;
on lopulta helppo ymmär-
tää, miksi Davis jätti työnsä.
Mutta kutsumus vaati häntä
kirjoittamaan kirjan nykyisistä
sairaalaoloista.

Elävydessään kirja on
niin kiinnostava, että luin sen
yhdelta istumalta.

Hoitovirheiden ja poti-
lasvahinkojen määrä on ollut
nousussa koko 2000-luvun
ajan, Davis kertoo.

"Läheskään kaikkia
hoitovirheitä ei raportoida
eteenpäin, eikä niitä käsitellä
missään instanssissa. Hoi-
tovirheitä on myös vaikeata
ennaltaehkäistä, koska henki-
lökunnalla ei ole aikaa tehdä
työtään kunnolla."

"Yksikään lääkäri tai

hoitaja ei halua tunnustaa
hoitovirhettä potilaalle tai
hänen omaisilleen ja saada
siitä syytettä niskaansa. Toi-
saalta kukaan ei tee virhettä
tahallaan. Potilaat ja omaiset
puolestaan eivät ymmärrä
kaivaa hoitovirheitä esille.
Hoitovirheet johtuvat ensisi-
jaisesti kiireestä ja kohtuutto-
masta työpaineesta."

Davis kertoo potilaiden
kuolemista, jotka hyvällä
hoidolla olisi voitu estää. Hän
valvoo öisin ja miettii omaa
vastuutaan: olisi pitänyt us-
kaltaa sanoa lääkärille topa-
kammin, että ottaisivat ohjat
paremmin käsiinsä. Nuorelle
hoitajalle tämä on kuitenkin
vaikeaa. Davis syyttää itseään
rohkeuden puutteesta.

Hoitajilla ei ole aikaa
jutella keskenään ja purkaa
tilanteita. Potilaat kaipaivi-
vat hyvin kipeästi kuulihoitajia,
mutta tähänkään ei yleensä
ole aikaa. On hoidettava
tehokastakin tehokkaammin
fyysisiä tarpeita.

Davis mieltää itse hoidon
kokonaisvaltaisena asiana.
"Kaikkea hoitamista ei voi
nähdä. Hoitoa on tunne, että
potilas kokee, että häntä
kuunnellaan ja joku välittää
hänestä."

Nykyisissä oloissa potilaat
turhautuvat ja pettyvät, mut-
ta niin petty myös työnsä
vakavasti ottava sairaanhoi-
taja.

**"Toimin koko ajan omaa-
tuntoani vastaan"**

Davis oppi hoitamaan lukuisia

asioita yhdellä kertaa. Te-
hokkuus siirtyi kotiinkin. Hän
huomasi miettivänsä, kuinka
monta asiaa hän hoitaakaan
samalla kertaa kun lähtee
liikkeelle.

"Sairaanhoitajat tekevät
paljon asioita, jotka eivät
kuulu heidän toimenkuvaan-
sa, vain koska he ovat opetta-
neet esimiehille, lääkäreille
ja potilaille tekevänsä ne
valittamatta", Davis kertoo.

Ylitehokkuus vaati kuiten-
kin hintansa.

"Toimin koko ajan omaa-
tuntoani vastaan. Minulla
ei ollut aikaa potilaille, ei
edes ajatuksilleni. Vapaa-ai-
kanakaan en jaksanut tehdä
mitään, kun työ vei kaikki
mehut."

"Vuorotyö on todella
raskasta. Aina on väärään
aikaan hereillä ja väärään
aikaan nukkumassa. Jatkuva
väsymykseni johti siihen, että
nukuin silloinkin kun ei olisi
pitänyt ja toisaalta unen laatu
oli todella heikkoa. Aloin saa-
da rytmihäiriöitä, masennuin,
ahdistuin."

Davis siirtyy vuorottelu-
vapaalle, sieltä töihin, kunnes
lopulta vuosien kypsyttelyn
jälkeen tekee selkeän päätök-
sen: hän jättää sairaanhoita-
jan työnsä.

**Sairaanhoitajille uudet
terveet hyveet**

Davis pohtii sairaanhoitajan
työn historiaa, joka edelleen
näky työssä. Kutsumustyön-
tekijöiden tulisi ajatella yksin
potilaita, ja nohdeettava

itsensä. Alistuminen ja sopeu-
tuminen ovat olleet sairaan-
hoitajien hyveitä, mutta Davis
näkee liiallisen kiltteyden
moraalittomuutena. Onhan
hoitaja vastuussa hoidon
laadusta.

Jos itse voi huonosti,
kuinka voi tarjota hyvää hoi-
toa potilaalle?

"Hoitajien täytyy tie-
dostaa asemansa, ryhtyä
hoitamaan itseään ja kohot-
taa itseluottamustaan. Emme
ole työrobotteja. Meidän on
opittava sanomaan ei ylimää-
rälliselle ja liialliselle työlle.

Meillä on oikeus itsenäi-
syyteen ja työrauhaan", Davis
kirjoittaa.

Sairaalan arjessa hoitaji-
en lienee vaikeata muuttaa
käytäntöjä yksinään. Siksi tar-
vitaan myös muiden ammatti-
kuntien tukea, jota tämä kirja
mitä todennäköisimmin tuo.

Kuka tahansa meistä voi
koska tahansa joutua äkilli-
sestikin sairaalaan.

Yhteiskunnan perustur-
vallisuutta olisi tietää, että
ammattissaan aidosti arvostetut
sairaanhoitajat hoitavat
meitä parhaalla mahdollisella
tavalla, voidaan samalla myös
itse hyvin.

Toistaiseksi vielä ko-
neiden hoitoa arvostetaan
enemmän kuin ihmisten
hoitoa.

Davisin kirja havahduttaa
ajattelemaan ja toivon mu-
kaan myös toimimaan.

TUULA-MARIA AHONEN
FREELANCETOIMITTAJA

JUTTA ja SOMA laskevat sosiaaliturvamuutosten vaikutuksia **Kela panostaa mikrosimulointiin**

Sosiaaliturvauudistusten valmistelussa on hallittava etuuksien ja verotuksen keskinäiset riippuvuudet. Korotus yhdessä etuudessa voi leikata toista etuutta tai heikentää verotuksen jälkeistä tulotasoa niin, ettei alkuperäinen tavoite parannuksesta toteudukaan.

Mikrosimulointimallien avulla voidaan arvioida yksilöiden ja kansantalouden tasolla sosiaaliturvauudistusten kokonaisvaikutuksia sekä hyötyjen ja kustannusten kohdentumista.

■ Mikrosimulointi on suomalaisessa sosiaalipoliittisessa keskustelussa melko uusi käsite, joka vaatii valaisemista.

Sanassa mikrosimulointi mikro viittaa mikrodataan eli mikroaineistoihin, jotka sisältävät tietoja esimerkiksi henkilöistä ja kotitalouksista. Lähtökohtana eivät ole koko kansantaloutta tai väestöä kuvaavat kokonaistilastot, mikä on tyypillistä ”makrolaskelmille”, vaan tarvitaan yksittäisiä kansalaisia koskevia edustavia aineistoja. Nämä aineistot ovat rekisteri- tai haastattelutietoja väestöstä tai väestöä edustavista otoksista.

Simulointi taasen viittaa tietokoneohjelmaan, jossa aineiston sisältämille yksiköille lasketaan joitakin ominaisuuksista. Näin kuvataan tai pikemminkin jäljitellään todellisuudessa tapahtuvia prosesseja – sana simulointi viittaa jäljittelyyn. Kun mikrosimulointia sovelletaan sosiaaliturvan tutkimuksessa, henkilöille ja kotitalouksille lasketaan sosiaalietuuksia, veroja, päivähoitomaksuja ym. jotta näin saataisiin selville näiden kaikkien yhteisvaikutus käytettävissä oleviin tuloihin.

Mikrosimulointi on tullut mahdolliseksi paljolti tietotekniikan kehittymisen vuoksi. Nykyisin tutkija tai suunnittelija saa työpöydälleen tehokkaan tietokoneen, jolla voidaan käsitellä laajoja aineistoja ja ajaa hyvin monimutkaisia ja vaativia ohjelmia. Toisaalta tilastolaitokset ja muut viranomaiset eri maissa keräävät sähköiseen muotoon kansalaisista paljon rekisteritietoja, joita on helppo muokata tietokoneohjelmilla. Tutkimustyössä tietenkin henkilön tunnistamiseen johtavat tiedot poistetaan aineistosta.

Mutkikas lainsäädäntö

Mikrosimulointimalleille luo tarvetta sosiaaliturva- ja verolainsäädännön mutkisuus. Usein yksittäisetkin lainsäädännön osat ovat niin monimutkaisia, että niiden vaikutuksista on vaikea saada selkoa ilman tietokoneohjelmaa. Ruutupaperi tai tupakka-askin kansi eivät enää riitä sosiaaliturvajärjestelmien kuvaamiseen.

Vielä vaikeampia kysymyksiä tulee eteen, jos halutaan selvittää järjestelmien vaikutuksia toisiinsa koko väestön tasolla. Esimerkiksi

yhden etuuden korotus voi johtaa toisen tai kolmannen etuuden pienentymiseen samalla kun se yleensä johtaa verojen lisääntymiseen. Tällaisia esimerkkejä löydetään paljon suomalaisesta sosiaaliturva- ja verojärjestelmästä.

Esimerkiksi pienituloisen työttömän päivärahan muutos heijastuu verotukseen, asumistukeen ja toimeentulotukeen ja toisinaan muihinkin etuuksiin tai maksuihin. Jos esimerkiksi halutaan laskea, kuinka paljon työttömän peruspäivärahaa on korotettava, jotta toimeentulotuen tarvetta ei olisi, nämä kaikki tekijät on otettava huomioon.

Mikrosimulointiohjelmia käytetään paljon eri maiden valtiovarainministeriöissä ja muualla keskushallinnossa lakien suunnitteluun ja budjettilaskelmiin. Se on ollut myös Suomessa pitkään simulointimallien pääasiallinen käyttökohde. Mikrosimulointimallit ovat tehokas apuväline myös tutkimuksessa. Niiden avulla saadaan tarkempi kuva esimerkiksi siitä, missä määrin tulonjaon muutokset johtuvat lainsäädännön muutoksista ja missä määrin väestörakenteen ja muiden tulojen kuin sosiaaliturvan muutoksista.

Joissakin maissa mikrosimulointimallit ovat myös laajemmin poliittisen päätöksenteon ja valmistelun apuvälineenä. Esimerkiksi puolueet, eduskuntaryhmät tai etujärjestöt voivat käyttää mikrosimulointimalleja hyväkseen.

Alkusanat 50 vuotta sitten

Mikrosimuloinnin syntysanoiksi on katsottu amerikkalaisen tutkijan Guy Orcuttin vuonna 1957 julkaisema artikkeli, jossa hän luonnosteli uutta sosiaalitieellistä tutkimusmenetelmää. Siihen aikaan tietotekniikka oli kuitenkin vielä lapsenkengissä nykyaikaan verrattuna. Mikrosimulointimenetelmän käyttö on laajemmin yleistynyt 1990-luvulta lähtien mm. tietotekniikan rajun kehityksen ansiosta.

Vuonna 2005 perustettiin kansainvälinen mikrosimulointijärjestö IMA (International Microsimulation Association), jonka ensimmäinen tieteilinen konferenssi pidettiin viime kesänä Wienissä. Konferenssissa nähtiin, että mikrosimulointi yleistyy myös muilla aloilla kuin sosiaalietuuksien ja verotuksen tutkimuksessa. Simulointimal-

leilla jäljitellään esimerkiksi terveydenhoitoa tai väestön alueellista liikkuvuutta.

Suomalaiset mallit

Suomessa mikrosimuloinnin kehitys on ollut melko vaatimatonta esim. muihin pohjoismaihin verrattuna. Erilaisia malleja on rakennettu melko pienillä resursseilla. Tunnetuimpia malleja ovat valtiovarainministeriössä ja valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa kehitetty TUJA-malli sekä sosiaali- ja terveysministeriön ja Stake-sin kehittämä SOMA-malli. Muutama vuosi sitten Palkansaajien tutkimuslaitos ja Åbo Akademi aloittivat JUTTA-mallin kehittämisen.

Näissä malleissa varsinainen sisältö on suurin piirtein sama, mutta tekniset ratkaisut ovat hyvin erilaisia. Tärkeimpänä aineistona on Tilastokeskuksen toimittama

tulonjakoaineisto, jossa otos käsittää noin 10 000 kotitaloutta ja lähes 30 000 henkilöä. Tämä otosaineisto sisältää runsaasti tietoja kansalaisten tuloista, veroista, työmarkkina-asemasta, varallisuudesta, lasten päivähoidosta, asumiskuluista ym.

Enemmän avoimuutta malleihin

Tähän yhteistyöhön myös Kela on parin viime vuoden aikana tullut mukaan. Kelan tutkimusosasto sekä aktuaari- ja tilasto-osasto on mukana sekä SOMA-mallin että JUTTA-mallin kehittämässä päivittämisessä. Jo tätä ennen Kelan rekisterit ovat olleet yksi tärkeimpiä tietolähteitä, kun Tilastokeskus kokoaa tulonjakotilastojaan ja luo simulointimalleihin soveltuvan aineiston.

Kiinnostus mikrosimulointiin on lisääntynyt viime

vuosina mm. sosiaalipolitiikan ja taloustieteen tutkijoiden ja opettajien parissa. Myös joissakin etujärjestöissä ja poliittisissa ryhmissä on entistä laajempaa kiinnostusta saada käyttöön tällaisia vaativampia laskentavälineitä. Simulointimallit voivat olla hyvä apuväline myös sosiaali- ja veropolitiikan opiskelussa.

Näiden toiveiden toteutuminen edellyttää malleilta suurempaa avoimuutta, parempaa dokumentointia ja myös enemmän resursseja niiden kehittämiseen. Simulointimallit ovat käytetystä tekniikasta riippumatta varsin mutkikkaita ja monitahoisia rakennelmia, joiden kehittäminen, soveltaminen ja jatkuva päivittäminen vaatii melko paljon asiantuntemusta. Jos niiden käyttö laajenee, tarvitaan myös koulutusta ja neuvontaa.

Kelan tutkimusosasto on yhdessä aktuaari- ja

tilasto-osaston sekä muiden yhteistyökumppaneiden kanssa viime aikoina ottanut askeleita tähän suuntaan. Kela suurena, vakaana, eduskunnan alaisena ja sosiaaliturvaa hyvin tuntevana organisaationa voi olla yksi niistä suomalaisista keskuksista, joissa mikrosimulointia lähivuosina kehitetään. ●

Kadonneen arvon metsästäjät

Asiantuntijaryhmä kokosi ehdotuksia perusturvan uudistamiseksi. Järjestelmän järkevöittäminen voisi palauttaa oman arvon tunnon myös myös pienituloisille.

■ TEKSTI **HENRIK JUSSILA**,
SUUNNITTELIJA,
KELAN TUTKIMUSOSASTO

● Kelan toimistossa istuu surullinen ja väsynyt yksinhuoltajaäiti. Hän on ollut joulukuussa kiireapulaisena Postissa ja saanut työstä hieman ylimääräistä rahaa, jolla hän osti kahdelle lapselleen joululahjat.

Nyt tammikuussa Kela vaatii takaisin joulukuussa liikaa maksettua yleistä asumistukea, koska lyhyt työsuhde on sekoittanut asumistuen laskennan. Takaisinperimän myötä perhe joutuu turvautumaan kunnan maksamaan toimeentulotukeen, koska Kelan maksamat etuudet eivät riitä elämiseen.

Muun muassa tällaisista tapauksista puhuttiin elokuussa Turun messukeskuksessa, kun Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto (STKL) julkaisi asiantuntijaryhmän laatiman kirjan perusturvan uu-

distamisesta. Kirjassa ehdotetaan perusturvaetuuksien, kuten työmarkkinatuen, opintorahan ja vanhempainrahan, tasojen yhtenäistämistä ja korottamista.

– Ensimmäisessä vaiheessa etuuk-
sen taso voisi olla täyden kansaneläkkeen
suuruinen eli noin 550 euroa kuukau-
dessa, kertoo STKL:n puheenjohtaja **Elli
Aaltonen**.

Keskusliiton ehdotuksessa eri pe-
rustein maksettavat perusturvaetuudet
sidottaisiin indeksiin, jolloin etuuk-
sien tasot pysyisivät oikealla tasolla myös tu-
levaisuudessa. Nyt kuilu palkansaajien ja
esimerkiksi työmarkkinatuen varassa elä-
vien välillä on kasvanut vuosi vuodelta.

– Etuuk-
sien korottamisen ohella
myös verotusta tulisi tarkistaa pienitu-
loisten osalta, sanoo Kelan yhteiskunta-

Kuva Nana Utto

Rissanen sähköpostissaan.

– Nythän siirryttäessä eri etuuksille tulee välillä katkoksia ja määräytymisperusteetkin ovat erilaiset. Verotuksen osalta pitäisi saada alle 1 000 euron kuukausitulot verottomiksi. On ihan hassua, että esimerkiksi työmarkkinatuesta peritään vero ja sitten on oikeus toimeentulotukeen.

Järjestelmän ongelmakohtia on monia. Lasten ikärajat ja etuuspäivien laskentaperusteet vaihtelevat etuudesta toiseen. Eri etuuksien tarveharkinta saattaa vaikuttaa samanaikaisesti, jolloin pienet palkkatulot voivat pienentää perheen kokonaistuloja. Edes universaaliksi etuudeksi mielletyn lapsilisän korottaminen ei auta pienituloista, koska korotus pienentää toimeentulotukea samassa suhteessa ja on siten saajalleen merkityksetön.

Ongelmia syntyy, koska sosiaaliturvajärjestelmää on rakennettu vaihtelevalla tahdilla ja osin pieninä palasina vuodesta 1922 alkaen. Nykyinen lainsäädäntö, josta Kelan osuus on liki 100 säädöstä ja saman verran erilaisia etuusnimikkeitä, on viritetty pitkien ja pysyvien työsuhteiden maailmaan.

Ongelmien voittamiseksi on perustettu työryhmiä, pidetty kokouksia, tehty laskelmia ja julkaistu uudistamishetköt, mutta hyvin vähän on tapahtunut. Lähinnä siksi, että poliittista tahtoa ei ole ollut.

Nyt sosiaaliturvan kokonaisuudistusta yritetään voimalla nostaa Vanhasen II hallituksen merkittävimmäksi tehtäväksi. Kelan pääjohtajan **Jorma Huuhtasen** puheenvuoro tukiviidakon selkeyttämisestä oli näkyvästi esillä ennen vaaleja, ja hallitusohjelmaa laadittaessa useat alan toimijat saivat äänensä kuuluviin – ainakin mediassa.

Viime kesäkuussa uusi sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** (kesk.) nimitti komitean valmistelemaan ehdotusta siitä, miten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa. Komitean johtoon valittiin sosiaali- ja terveysministeriön entinen kansliapäällikkö **Markku Lehto**, joka esitteli työn tavoitteeksi köyhyyden vähentämisen ja työhön kannustamisen.

Hyvin varauksellista optimismia

Tähän poliittisesti lämmitettyyn tilanteeseen julkaisi STKL elokuussa oman näkemyksensä siitä, miten nykyinen pe-

rusturvajärjestelmä on syntynyt ja mitä nyt pitäisi tehdä. Yli kaksisataasivuisessa opuksessa käsitellään vain perusturvaa, joka on yksi siivu uudistuksen tarpeessa olevaa sosiaaliturvajärjestelmää.

Asiantuntijaryhmän mielestä perusturvajärjestelmää tulisi selkeyttää, koska se ei nykyisellään ole ymmärrettävä edes toimeenpanijalle. Lisäksi halutaan tukea työttömien ja vajaakuntoisten työllistymistä luomalla välityömarkkinat. Kustannuksetkin on jo laskettu.

– Ehdottamamme perusturvan uudistus maksaisi noin 450 miljoonaa euroa, joka on noin puolet niistä veronalennuksista, joita hallitus on tehnyt neljän viime vuoden aikana, sanoo Jouko Kajanoja.

Ongelma hoidettu? Ei aivan. Tilaisuuden optimistinen tunnelma nimittäin latistuu, kun Yleisradion toimittaja kysyy, mitkä uudistusehdotuksista ovat poliittisesti vaikeimpia viedä läpi.

– On realistista sanoa, että Lehdon johtama komitea suunnittelee perusteelliset uudistukset ehkä vasta seuraavaan hallitusohjelmaan, vastaa Kajanoja huokaisten.

Realismi on liiankin tuttua monelle asiantuntijaryhmässä istuneelle. Stakesin ylijohtaja **Matti Heikkilä** on ollut mukana useissa kotimaisissa ja kansainvälisissä tutkimusprojekteissa, joissa perusturvaa on selvitetty. Ehdotuksia on tehty, mutta olisiko nyt aihetta optimismiin?

– Jos toiveikkuutta merkitään kouluasteikolla, annan arvion 7+, sanoo Heikkilä.

– Skeptisytyeni perustuu kolmeen seikkaan. Ensinnäkin komitean ja perusturvajajaoston kokoonpanot pitävät sisällään täydellisen dissensuksen (eripurun) ainekset. Kokoonpano ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta edusta sen enempiä visionärejä kuin poliittisesti painavia ihmisiääkään. Kolmanneksi reformilla ei ole realistista rahoitusta.

Ne 450 miljoonaa, joista Kajanoja puhui ja jotka liittyvät STKL:n ehdotettiin perusturvan uudistuksiin, ovat koko sosiaaliturvajärjestelmän uudistuksen rinnalla lyhyen aikavälin ratkaisuja. Nekin ovat tärkeitä, mutta Heikkilä puhuu suuremmista linjoista:

– Uudistuksille on kaksi mahdollista reittiä. Ensinnäkin hypoteettisen ideaalimallin hahmottaminen eli se, mikä olisi paras tulevaisuus ilman polkuriippuvuuksia, ja toiseksi tylsän pragmaattinen pienten askelten uudistusohjelma, joka ei

tutkimuksen päällikkö **Jouko Kajanoja**.

– Nykyisessä järjestelmässä on aivan mahdollista, että työmarkkinatuen saaja joutuu hakemaan toimeentulotukea veronmaksuun.

Kajanoja on yksi viidestä kelalaisista, jotka ovat osallistuneet kymmenhenkisen asiantuntijaryhmän työhön.

Ongelmia siellä ja täällä

Sosiaaliturvajärjestelmän ongelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään. Niihin törmäävät päivittäin sekä Kelan asiakkaat että toimihenkilöt. Yksi heistä on Kelassa 36 vuotta työskennellyt **Elvi Rissanen**.

– Jos minulla olisi valta ja voima, niin olisi vain yksi sosiaaliturvalaki, kirjoittaa

maksa juuri mitään. Toivon ensimmäistä, mutta oletan, että tulos on jälkimmäinen.

Entä sitten?

Heikkilän kanssa samoilla linjoilla on Tampereen yliopiston työpolitiikan professori **Pertti Koistinen**, jonka mielestä pienillä järjestelmän rukkauksilla voidaan ehkä korjata järjestelmien sisäisiä ja niiden välisiä ristiriitaisuuksia, mutta ne eivät ole vastaus yhteiskunnan ja työmarkkinoiden muutoksen aiheuttamiin sosiaaliturvan kehittämistarpeisiin.

– Nyt tarvitaan uusia arkkitehtejä, joilla on järjestelmän jatkuvuuden ja kestävyuden takaavia innovaatioita, hän sanoo.

Uudistusten esteenä Koistinen näkee sen, että poliittisella, taloudellisella ja byrokraattisella eliitillä on toinen toisistaan poikkeavia käsityksiä sosiaaliturvan uudistamistarpeista.

– Byrokraattinen eliitti kannattaa uudistusta, mutta ilmeisesti vain siksi, että se haluaa järjestelmän toimivan nykyistä paremmin. Se ei ole esittänyt vahvoja sosiaali- ja hyvinvointipoliittisia perusteluja perusturvauudistukselle.

Koistisen mielestä suurten muutos-

Kuva Nana Utto

Stakesin ylijohtaja Matti Heikkilä on osallistunut moniin perusturvaa koskeviin selvityksiin. Optimisinaan tulevan uudistuksen suhteen hän kuvaa kuoluvarvosanalla 7+.

ten esteenä seisovat poliittinen eliitti ja rahoitusjärjestelmiä ylläpitävät tahot.

– Poliittinen eliitti, joka vastaa sosiaaliturvauudistuksen arkkitehtuurista, on vähitellen omaksunut taloudellisen

Kuva Nana Utto

– Ensimmäisessä uudistuksen vaiheessa perusturvaetuksien taso voisi olla täyden kansaneläkkeen suuruinen eli noin 550 euroa kuukaudessa, sanoo Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton puheenjohtaja Elli Aaltonen.

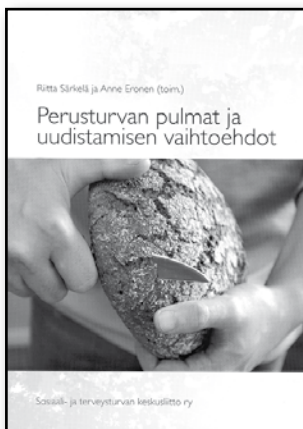
eliitin opit. Tämä ilmenee työ- ja sosiaalipolitiikassa muun muassa aktiivisuuden ja yksilön vastuun korostamisena sekä etuuksien vastikkeellisuutena.

Koska perusturvan uudistaminen

Toim. Riitta Särkelä ja Anne Eronen

PERUSTURVAN PULMAT JA UUDISTAMISEN VAIHTOEHDOT

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry., 2007.

■ Kymmenhenkisen asiantuntijaryhmän laatimassa kirjassa esitellään perusturvan historiaa ja sosiaaliturvan yleisiä

periaatteita. Lisäksi vertailaan eri maiden perusturvaa, esitetään Suomen järjestelmän pulmia ja uudistamisen vaihtoehtoja sekä mahdollisten uudistusten kustannuksia.

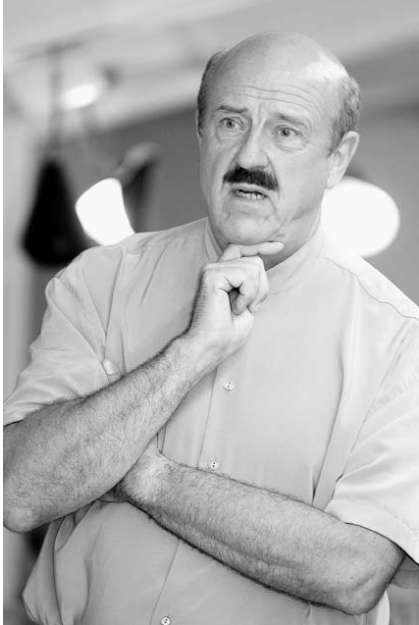
Kirjan julkaisijan eli Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mielestä perusturvan tulee tulevaisuudessa olla syyperusteista sekä työhön ja osallisuuteen kannustavaa. Keskusliitto ajaa perusturvan yhtenäistämistä sekä etuusjärjestelmän mahdollisimman suurta selkeyttä ja yksinkertaisuutta. Myös perusturvan varassa olevien ihmisten riippuvuus toimeentulotuesta tulisi poistaa.

Keskusliitto ehdottaa perusturvan tason korottamisen ja etuuksien yhtenäistämisen ohella Kelan hoitaman tulotakuun toteuttamista ja välityömarkkinoiden rakentamista.

Tulotakuu olisi luonteeltaan välivaiheen varmistaja ja se vähentäisi erilaisia byrokraattisia loukkuja. Ideana olisi turvata välttämätön toimeentulo niissä tilanteissa, joissa ensisijaisten etuuksien liian alhaisen tason, etuuksien hylkäämisen tai maksatusviiveiden vuoksi syntyy oikeus perustoimeentulotukeen.

Välityömarkkinoita puolestaan hahmotellaan järjestövetoisiksi. Tulevaisuuden välityömarkkinoiden keskeisiksi ominaisuuksiksi on nostettava keskusliiton mukaan pitkäjänteisyys ja ennustettavuus. Järjestöjen työllistämismahdollisuuksien luomiseksi on rakennettava pitkäjänteinen rahoitusjärjestelmä ja työmarkkinatukea on jatkossakin käytettävä järjestöihin ja kuntiin työllistämiseen.

Selvityksen tehneen asiantuntijaryhmän jäsenet ovat: Sosiaali- ja koulutusosikeuden professori, tohtori **Pentti Arajärvi** Ylijohtaja **Matti Heikkilä**, Stakes Diakonia- ja yhteiskuntatyön johtaja **Heikki Hiilamo**, Kirkkohallitus Projektijohtaja **Matti Kari**, Varma Tutkimusprofessori **Katri Hellsten**, Kela Yhteiskuntatutkimuksen päällikkö **Jouko Kajanoja**, Kela Erikoistutkija **Pertti Honkanen**, Kela Suunnittelupäällikkö **Olli Valpola**, Kela Kehittämispäällikkö **Yrjö Mattila**, Kela Tutkimuspäällikkö **Anne Eronen**, STKL

Kelan yhteiskuntatutkimuksen päällikön Jouko Kajanojan mielestä perusturvaa tulisi uudistaa pian. Varsinaiset uudistukset saattavat hänen mukaansa syntyä kuitenkin vasta seuraavalla hallituskaudella.

on poliittinen kysymys, ei ole täyttä varmuutta mihin suuntaan pyörä nytkähtää. Markku Lehdon johtaman sosiaaliturvan uudistuskomitean tavoitteena on saada työnsä valmiiksi vuoden 2009 loppuun mennessä ja tuoda ensimmäisiä ehdotuksia eduskuntaan jo syyskaudella 2008.

Perusturvajärjestelmän arjessa elävät sekä perusturvaa ammatikseen tutkivat ovat sitä mieltä, että uudistuksia olisi tarpeen tehdä ja pian. Eriarvoisuus lisääntyy ja muun muassa köyhien perheiden lasten lukumäärä lähenee 120 000:ta.

Erilaiseen maailmaan suunniteltu järjestelmä ei myöskään kannusta työhön, vaikka etuudet uusliberaalin ajattelun mukaisesti pienenevätkin koko ajan suhteessa palkkoihin. Etuuksien pienuus on paikoin pidentänyt kirkon ja järjestöjen leipäjonoja, joiden arkea kuvasi Turussa Pelastusarmeijan avustava sosiaalisihiteeri **Gun-Viv Glad-Jungner**.

– Monilta asiakkaita juuri oman arvon tunto puuttuu; ”en ole minkään arvoisen”, kuvasi Glad-Jungner leipäjonoissa olevien ihmisten tunteita ja etenkin sitä häpeää, jota avustettavat tilanteensa takia tuntevat.

– Meidän tehtävämme on kertoa, että sinä olet ainutlaatuinen ja todella arvokas.

Tämän viestin tulisi välittyä myös maamme perusturvajärjestelmästä. ■

tapahtumat

10 kysymystä terveydestä -luennot jatkuvat

Kelan tutkimusosaston terveysaiheinen esitelmäsarja jatkuu. 10 kysymystä terveydestä -luennot ovat avoimia kaikille terveyskysymyksistä kiinnostuneille. Esitelmät kestävät noin 20–25 minuuttia, minkä jälkeen on kommentaattorin puheenvuoro ja aikaa yleisökeskustelulle. Esitelmät pidetään Kelan päätoimitalossa, Nordenskiöldinkatu 12, Helsinki, Kela-halli, 1. krs

Lokakuu: Kenelle kuuluu vastuu terveydestä?

Torstaina 18.10. klo 14–15

Risto Pelkonen, Arkkiaatri

Komentaattori: Maija Perho, terveyden edistämisen politiikkaohjelman ohjelmajohtaja

Marraskuu: Ruokkiiko aikamme riippuvuutta?

Torstaina 15.11. klo 14–15

Tuomas Nevanlinna, filosofi, suomentaja, kirjoittaja

Komentaattori: Rauno Mäkelä, dosentti, LKT, Tampereen yliopisto

Joulukuu: Tähtäimessä tipaton tammikuu – mitä sen jälkeen?

Torstaina 13.12. klo 14–15

Arno Kotro, VTM, opettaja, kirjailija

Komentaattori: Kari Poikolainen, dosentti, LKT, tutkimusjohtaja, Alkoholitutkimussäätiö

Filmi-Kelan syysnäytökset

Kelan tutkimusosasto käynnisti keväällä seminaarisarjan, jossa tarkastellaan sosiaalisia ongelmia suomalaisen elokuvan avulla Kelan seitsemänä vuosikymmenenä. Kultakin vuosikymmeneltä esitetään yksi elokuva, joka heijastelee ajalle tyypillisiä ongelmia. Jokaisen elokuvaesityksen yhteydessä puhuvat elokuvan teemoihin perehtyneet asiantuntijat niin tieteen kuin taiteenkin puolelta.

Tilaisuudet järjestetään Kelan päätoimitalossa, Nordenskiöldinkatu 12, Helsinki, Kela-halli, 1. krs. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia ja maksuttomia, mutta edellyttävät ennakoilmoittautumista (ks. lisätietoja www.kela.fi/tutkimus).

Seuraavat näytökset:

Jengi (1963), ohj. Åke Lindman, torstaina 16.10.2007 klo 17

Juuri maalta muuttaneet Eeva ja Pave imaistaan mukaan turmeltuneeseen, rettelöivään nuorisojengiin kaupungissa.

Teema: Irrallisuus

Puhujat: Tommi Hoikkala, Tommi Römpötti, Mikko Salasuo ja Heli Vaaranen

Vihreä leski (1968), ohj. Jaakko Pakkasvirta, torstaina 27.11.2007 klo 17

Kotiäidin huuruista ja irrallista lähielämää.

Teema: Vieraantuneisuus

Puhujat: Hanna Kuusi, Minna Salmi ja Kirsi Saarikangas

Asiakkaan näkökulma eHealthiin korostuu tulevaisuudessa

● Terveydenhuollon tietojärjestelmät on perinteisesti kehitetty palvelemaan lähinnä terveydenhuollon ammattilaisia ja organisaatioita.

– Vasta viime aikoina, kun asiakkaat ovat enenevästi alkaneet ottaa vastuuta terveydestään, informaatiotekniikan palveluita on suunniteltu myös heille, sanoo kauppatieteiden maisteri **Marjaana Koironen**.

Kuntaliitto valitsi hänen tutkielman-
sa “eHealth - passiivisesta potilaasta aktiiviseksi hoidon osatekijäksi” vuoden

2006 parhaaksi kunta-alaa käsitteleväksi opinnäytetyöksi. Perusteena olivat muiden muassa tutkielman ajankohtaisuus, uutuusarvo ja tutkimuksen ja käytännön yhteys. Tutkielmaa suositellaan hyödynnettäväksi kunnissa kun rakennetaan käyttöliittymiä kansalaisille.

Vuoden loppuun mennessä on tarkoitus laatia potilaskertomukset sähköiseen muotoon.

Ensi vuonna on tarkoitus alkaa toimittaa reseptejä sähköisesti. Tavoitteena on, että vuonna 2010 jo puolet resepteis-

tä olisi sähköisiä.

Oma ammattitausta innosti tutkimaan eHealth-asiointia

Terveydenhuollon ja tietotekniikan yhdistämistä kattavia asioita nimitetään eHealthiksi. Lyhenne on Koironen mukaan otettu käyttöön vuosituhannen vaihteessa ja kattaa esimerkiksi sähköiset terveysrekisterit ja reseptit sekä terveys-tiedot ja sähköisen ajanvarauksen.

– Myös telelääketiede luetaan eHealt-

Kauppatieteen maisteri Marjaana Koiranen on selvittänyt Kuntaliiton palkitsemassa tutkielmassaan terveydenhuollon ja tietotekniikan yhdistämistä kansalaisen näkövinkkelistä. Internetin terveystietosivustoilta ja sähköiseltä asiointilta odotetaan ennen muuta luotettavuutta.

hiin. Telelääketieteessä, kuten siirrettäessä röntgenkuvia tietokoneiden verkkojen välillä, asiantuntemus siirtyy ilman että potilas muuttaa paikkaa, Koiranen toteaa.

Hän kiinnostui tutkielma-aiheestaan aiemman koulutuksensa vuoksi. Hän on terveydenhoitoalan ammattilainen, fysioterapeutti. Pro gradunsa hän teki Turun kauppariikakoululle. Nykyisin hän on töissä Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimen strategisen johtamisen ja tiedonhallinnan kehittämishankkeessa.

Julkisen tahon tuottamaan sivustoon luotettiin

Tutkielmassa esimerkksisivustona oli jouluukuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2005 avattu SalpaNet, joka on suunnattu Satakunnan sairaanhoitopiirin asiakkaille.

– Kokemukset kerättiin pian SalpaNet-portaalin julkistamisen jälkeen, joten portaalin käyttö oli vielä aika vähäistä. Hyvä olisi toistaa kysely vaikka vuoden kuluttua, Koiranen ehdottaa.

Tutkielmassa selvitettiin asiakkaan näkökulmasta pääasiassa kolme asiaa: millaisia sähköisiä terveydenhuollon palveluita asiakkaille tarjotaan, millaiset asiat motivoivat käyttämään terveysaiheisia internetsivustoja ja mitä luotettavalta terveysaiheiselta internetsivustolta vaaditaan.

– Jos asiakas kirjoittaa internetin hakukoneeseen hakusanan ”terveys”, hän saa kosolti tietoa. Se vaihtelee asiapitoisuudeltaan ja luotettavuudeltaan hyvin paljon. Yhtenä ratkaisuna voisi olla, että ammattilainen ohjaa asiakkaan sopivalle sivustolle. Internet ei kuitenkaan korvaa kontaktia terveydenhuollon ammattilaiseen.

SalpaNet-sivuston käyttäjät pitivät sivustoa yleisesti luotettavaa tietoa tuottavana sivustona.

– Hyvänä pidettiin eritoten sitä, että sivuston oli tuottanut julkinen taho ja että se oli paikallinen. Yhdeksän kymmenestä vastaajasta luotti sivuston tuottamaan tietoon täysin tai osittain. Kaupallisen palveluntuottajan sivustoon vastaajat suhtautuivat julkista sivustoa varautu-

neemmin, Koiranen toteaa.

Luotettavuutta kuvaava merkki käyttöön

Lääketieteellisen tiedon kirjo on laaja. Internet-sivuston luotettavuus voitaisiin Koirasen mielestä taata esimerkiksi HONcode-kriteeristöllä.

HONcode on voittoa tavoittelemattoman Health on the Net Foundation-järjestön kuvake lääketieteen ja terveyden tietopalveluille internetissä. Sen kriteeristön täytyessä sivuston on arvioitu tuottavan luotettavaa tietoa.

Merkin saadakseen sivuston on täytettävä kahdeksan kriteeriä. Niitä ovat esimerkiksi nämä:

Kaikkien verkkosivuilla olevien neuvon tulee olla lääketieteen tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden antamia, ellei muuta ole mainittu. Tiedot on tarkoitettu tukemaan, ei korvaamaan, olemassa olevaa hoitosuhdetta lääkärin ja asiakkaan välillä.

Sivustoilla kävijöiden tiedot pysyvät luottamuksellisina. Sivulla noudatetaan vähintään niitä luottamuksellisuusvaatimuksia, joita vaaditaan siinä maassa, jossa palvelin sijaitsee.

HON-hyväksynnän saanut sivusto saa käyttää kuvaketta, joka näyttää käyttäjälle hyväksymispäivämäärän ja muuta tietoa sivuston ylläpitäjästä.

– HON-kriteeri on hyvä merkki. Minä katson, onko se tarkastelemallani sivustolla. Muitakin kriteeristöjä on, mutta tätä voi käyttää omanakin arviointikeinona sivustoilla käydessä, Koiranen toteaa.

Ikääntyville omia palveluita

Silloin kun sähköisessä ympäristössä välitetään henkilön sosiaaliturvaturvun sisältäviä tietoja, kuten sairauskertomuksia tai Kelan etuuksia, tietoturva-asiat korostuvat entisestään.

– Uskon, että varmentaminen hoideaan Suomessa asiantuntevasti esimerkiksi Kelassa, joka on valittu Suomen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon kansalliseksi toimijaksi, Koiranen sanoo.

Asiakkaiden luottamuksen säilyttäminen sähköiseen asiointiin edellyttää myös terveystietosivustojen päivittämistä. Tästä on hyötyä myös terveydenhuollolle. Jos esimerkiksi uudistuvia hoitosuosituksia kootaan ja päivitetään valtakunnalliseen terveystietoportaaliin, niitä ei tarvitse päivittää joka kunnan sivustolla.

Tutkimuksen perusteella asiakkaat tarvitsevat sekä valtakunnallisia että paikallisia terveystietosivustoja.

– Esimerkiksi syrjäseutujen asukkaat, joilla on huonot kulkuyhteydet, tai kotona olevat pienten lasten äidit hyötyvät paljon sähköisestä asiointista kuten ajanvarauksesta jonottamatta ja silloin kun se itselle sopii tai tutkimustulosten saannista internetteitse.

– On kuitenkin otettava huomioon, että kaikilla kansalaisilla ei ole mahdollisuutta käyttää internetiä päivittäin tai rauhassa terveystietoja etsiäkseen. Sähköisiä terveystietopalveluita tuotettaessa digitaalista syrjäytymistä ei pidä lisätä, Koiranen huomauttaa.

Hänen tutkimuksensa mukaan internetiin toivottiin erityisryhmille kuten ikääntyville kehitettäviä internetsivustolu-

– Silloin eritoten on kiinnitettävä huomiota käyttöliittymän suunnitteluun. Käyttöliittymän tulee olla helppo ja sivuston kaikin puolin ymmärrettävä, kuten kielen suomea eikä esimerkiksi latinaa lääketieteellisissä ilmaisuissa.

Koirasen mukaan sähköisiä terveystietopalveluita voitaisiin hyödyntää nykyistä enemmän varsinkin sairauksien ennaltaehkäisyssä ja itsehoitossa.

– Ennaltaehkäisy jää vastaanotolla usein sairauksien hoidon jalkoihin, koska ennaltaehkäisyyn ei ole aikaa. Henkilökunta voisi opastaa potilaita internetiin oikeille sivustoille ja niille voitaisiin koostaa yhä enemmän sairauksiin liittyvää tietoa kuten elämäntapojen, vaikka terveellisen ravinnon tai liikunnan, vaikutuksia sairauksiin. Tämä lisäisi itsehoitoa. ■

■ TEKSTI **MARJUT REIVILÄ,**
FREELANCETOIMITTAJA

● Kuntoliikuntaliiton linjaaja **Ossi Aura** väitteli viime joulukuussa filosofian tohtoriksi työpaikkaliikunnasta. Hän nivoi liikuntaa osaksi yrityksen aineetonta pääomaa, ensimmäistä kertaa tiedemaailmassa.

Aura seurasi kolmea pörssiyritystä ja yhtä virastoa 2–9 vuotta. Hän selvitti työpaikkaliikunnan toteutuksen sekä liikunnan ja fyysisen kunnon vaikutuksia yrityksen osaamispääomaan. Aura päättää, että laadukas työpaikkaliikuntaohjelma tukee yrityksen paikallista imagoa ja asiakassuhteen kiinteyttä.

Kuntoliikuntaliiton teettämässä työpaikkaliikunnan barometrissa todetaan, että lähes 90 prosentissa suomalaisten työpaikoista tuetaan liikuntaa. Työnantajat maksavat liikunnasta peräti 340 miljoonaa euroa. Määrä vastaa yritysten omavastuusuutta työterveyshuollosta, Kelan korvausten jälkeen.

Vanha hyöty eniten liikunnasta

Ossi Aura kokosi väitöskirjaansa yli 14 000 henkilön esitutkimusaineiston. Siitä hän osoitti tilastollisesti, kuinka lii-

kunta kohensi yrityksen ilmapiiriä sekä esimiehen ja alaisen välejä.

– Kaikki yhdessä tekeminen on tärkeää. Jos työpaikoilla taivuttaisiin tekemään yhdessä vaikkapa näytelmä, se olisi mitä parhainta yhteisöllisyyttä. Liikunta vain kohentaa biologisesti kätevästi terveyttä, mihin ei muissa tekemisissä helposti päästä, Aura pohtii.

Tutkimus varmistui myös, että mitä enemmän työntekijä harrasti liikuntaa, sitä vähemmän hänellä oli sairauspoissaoloja ja varsinkin tuki- ja liikuntaelinten sairauksia.

Liikunnalla jopa työilmapiiri kuntoon

Oikeaoppinen työpaikkaliikunta tarjoaa pitkäjänteisesti ja yritysjohton tuella laadukasta kuntoilua henkilöstölle. Ossi Aura todistaa väitöskirjassaan, että onnistunut liikuntaohjelma parantaa työntekijän työmotivaatiota sekä esimiehen ja alaisen suhdetta.

Aktiivi liikkuajat tunsivat itsensä terveemmiksi ja työkyisemmiksi kuin liikukumattomat. Myös kuntotestit todistivat samaa. Ero korostui vanhimmissa ikäryhmissä.

– Liikuntavammojakin ilmenee, mutta ne johtavat poissaoloihin harvoin.

Himoliikkujaa vaarallisempi on se toinen ääripää: ylipainoinen, sohvalla makaava kaveri, joka kuolee sydänkohtaukseen, Aura kärkeä.

Auran ison tutkimusaineiston mukaan vasta kolme tai neljä tehokasta liikuntakertaa riitti ylläpitämään terveyttä.

Teho tarkoittaa liikuntaa hikoiluun tai lihasten ripeään käyttöön asti.

– Kun määrä ja kuormitus kasvavat, terveys kohoaa, tiettyyn rajaan asti. Ei silti kannata vängätä, onko kolme vai viisi kertaa viikossa riittävä liikuntamäärä. Olenaisempaa on puhua tehosta. Kolme viikkokertaa tehokasta liikuntaa on parempi kuin viisi kertaa viikossa katsoa näyteikkunoita. Ja säännöllisyys on aina parempi kuin satunnainen liikuntaviikko, Aura jäsentää.

Laiskaa pitää liikuttaa

Ossi Auran mukaan työpaikkaliikunta on Pohjoismaiden ulkopuolella työpaikkaurheilua, jossa investoidaan puulaakurheiluuun. Tällöin 90 prosenttia yrityksen väestä ei saa liikunnallisesti mitään. Tavallisen kansan terveysliikuntaan ei ole maailmalla herätty.

Monissa tutkimuksissa on toistettu, kuinka työhyvinvoinnin päätekijät ovat työntekijän mahdollisuus vaikuttaa työhönsä ja esimieheltä saatu tuki. Aura myöntää näiden ensisijaisuuden, mutta hyvä liikuntaohjelma voi tukea näitä.

Ossi Aura ja Kuntoliikuntaliiton hallituksen puheenjohtaja **Timo Sahi** ovat toimittaneet *Työpaikkaliikunnan hyvät käytännöt* -kirjan (Edita 2006). Kirjoittajat ovat kuntoliikunnan kehittämisen ja työterveyshuollon ammattilaisia. Teos opastaa rakentamaan työpaikkaliikuntaohjelmia, budjetoimia myöten. Se esittelee liikuntapalvelujen tuottajat ja laatuketjut.

Kirjan jälkeenkin jää suuri ongelma: Miten saisi liikuntaa vieroksuvat liikkeelle?

Ossi Aura tietää, että pikkutempuat eivät auta, vaan tarvitaan määrätietoista työtä. Hän tähdentää, että täysin passiivinen henkilö tarvitsee sekä liikunnan asiantuntijan että esimiehen tukea.

– Usein yritys järjestää liikuntapäivänään niin sanotusti hauskoja tempauksia, kuten seinäkiipeilyä. Sitten ihmetellään, että eipäs kukaan innostunut liikunnasta. Ammattimainen pitkäjänteisyys puuttuu, Aura havainnoi.

Aura markkinoi liittonsa ja muiden liikuntapalveluiden tuottajien paketteja. Niissä haetaan kullekin osallistujalle sopivaa lajia. Liikuntaan halutaan iloista ja yhteisöllistä ilmettä.

– Ei pidä jyristä, että sairauspoissaoloja on vähennettävä – vaikkakin tällaiset syyt taustoittavat työpaikkaliikuntaa,

Aura täsmentää.

Aura kehottaa kehittämään työpaikkaliikuntaa siihen suuntaan, että myös laiskat nuoret ja keski-ikäiset innostuisivat. Hän kertoo, että monessa työvoimavaltaisessa yrityksessä jo surkutellaan nuoria, joiden kunto ei kestä työtahtia.

Liikunta osana henkilöstöohjelmaa

Kuntoliikuntaliitto myönsi toukokuussa UPM Raflatacin Tampereen yksikölle Suomen merkittävimmän työpaikkaliikuntapalkinnon. Työpaikkaliikunta on kuulunut 450 henkilön yrityksessä jo vuodesta 1994 alkaen yhtiön henkilöstöstrategiaan.

– Työterveyden näppituntuma oli silloin, että hyväkuntoinen työntekijä todennäköisesti viihtyy työssään. Sittemmin asia on todistettu. Työnantaja tietysti miellyttää, että työviihtyvyydestä seuraa hyvä työkyky, Raflatacin työyhteisövalmentaja **Lasse Komulainen** miettii.

Liikuntamittarit näyttävät, että vähintään 60 prosenttia liikkuu terveytensä kannalta riittävästi, vähintään kolmesti viikossa.

– Teemme tätä pitkäjänteisesti. Hyvä sanoma vaikuttaa pikkujalaa, ei mahtikäskyllä. Liikunta alkaa, kun ihminen saa sen sisäisesti päätettyä, Komulainen järjellee.

Lajitarjonta on runsas. Pilkkikerho on ollut suosittu jo 50 vuotta. Eniten Raflatac-väkeä käy kuntosalissa ja uimassa: kymmeniä joka viikko. Yhtiö maksaa kuntosalikäynnit, uimahallista työntekijä maksaa euron omavastuun.

– Markkinoimme ensisijaisesti ulkona liikkumista, kuten kävelyä, pyöräilyä ja hiihtoa. Antaahan Suomen luonto liikunnalle maailman parhaat mahdollisuudet, Komulainen hehkuttaa.

Komulaisen mukaan työpaikkaliikunnassa tärkeintä on suunnitelmallisuus. Tarvitaan työpaikkaliikuntaa seuraava henkilö sekä yritykseltä suunnitelma ja sen toteutukselle budjetti. Komulainen arvelee, että pelkkä liikuntaseteleiden jako ilman seurantaa on rahan hukkaamista. ■

■ TEKSTI **HANNU KASKINEN**,
FREELANCETOIMITTAJA

UPM Raflatac järjesti henkilöstölleen liikuntapäivän Lamminpään urheilukentällä, Tampereella

Kuva Ari Korhola

Koulumatkatuen saaja opiskelee ammattiin ja kulkee bussilla

Kela on maksanut 10 vuoden ajan koulumatkatukea lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleville. Tukea saa, jos päivittäisten koulumatkojen kustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Koulumatkatuen tyypillinen saaja on ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva 18-vuotias nuori, joka käyttää koulumatkallaan linja-autoa.

■ Valtioneuvosto päätti keväällä 1994, että lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkojen ja majoituksen korvaaminen siirretään valtion tehtäväksi ja että koulumatkatuki myönnetään osana opintotukea. Asiaa seuraavana vuonna valmistellut opetusministeriön asettama työryhmä päätyi

siihen, että koulumatkatuki toteutetaan opintotuesta erillisenä Kelan hoitamana etuutena. Opiskelijoiden majoituksen korvaamista ei otettu tuen piiriin. Koulumatkatukena päätettiin korvata lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevalla päivittäisten koulumatkojen kustannukset. Koulumatkatu-

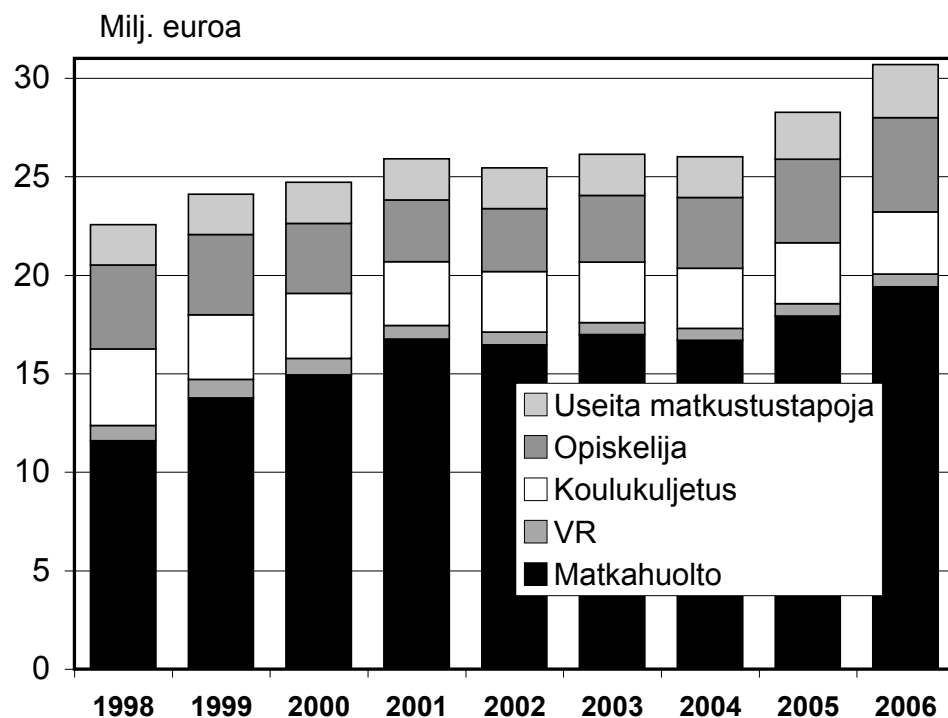
kea alettiin maksaa syyskuussa 1997, joten kuluvana syksynä tulee täyteen 10 vuotta siitä, kun etuutta alettiin myöntää.

Koulumatkatuelle asetettiin alue- ja liikennepoliittisia tavoitteita. Tuen tarkoituksena oli tasavertaistaa maan eri osissa asuvien opiskelumahdollisuuksia ja ohjata opiskeli-

Kuva Mauri Helenius

jat joukkoliikenteen käyttöön. Tavoitteena oli parantaa joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja lisätä liikenneturvallisuutta. Koulumatkatuki maksetaan näistä syistä ensisijaisesti matkalipun myyjälle tai koulumatkan järjestäjälle. Tässä kirjoituksessa tarkastellaan koulumatkatuen kehitystä vuosina 1997–2007.

Kuvio 1. Koulumatkatuen kustannukset 1998-2006 (vuoden 2006 rahana).

Tukea saa keskimäärin 64 000 opiskelijaa

Hallituksen esityksessä arviointiin, että koulumatkatuen saajia olisi vuosittain noin 55 000. Tämä arvio osoittautui liian pieneksi, sillä vuosittain koulumatkatukea on maksettu keskimäärin 64 000 opiskelijalle. Koulumatkatukea maksettiin eniten lukuvuonna 1998/99, jolloin saajia oli 54 900. Määrä on sittemmin vakiintunut noin 50 000:een.

Tietyinä vuonna koulumatkatukea saaneiden lukumäärä on suurempi, kuin lukuvuoden aikana tukea saaneiden määrä, koska kalenterivuoden luvuissa on sekä keväällä opintonsa lopettaneet että syksyllä opintonsa aloittaneet.

Kela maksoi viime vuonna koulumatkatukea keskimäärin 471 euroa vuodessa saajaa kohti.

Hallituksen esityksessä arvioitiin myös, että järjestetyn kuljetuksen (joukkoliikenne ja koulukuljetus) ulkopuolelle jäisi noin 5 500 opiskelijaa. Myös tämä arvio oli liian alhainen. Vuonna 2006 omaa matkustustapaa käytti 10 300 opiskelijaa, mikä oli 15,8 % kaikista tuen saajista. Oman matkustavan osuus oli suurimmillaan 17,9 % vuonna 1999 ja alhaisimmillaan vuonna 2002 (12,6 %).

Koulumatkatuen tyypillinen saaja on ammatillisessa oppilaitoksessa opiskeleva 18-vuotias nuori, jonka käyttää koulumatkallaan linja-autoa. Tuen saajista useampi kuin joka toinen käyttää päivittäin Matkahuollon bussipalveluja. Vuonna 2006 heitä oli 39 500. Koulukuljetukseen osallistui 5 400 ja junalla päivittäisen koulumatkansa teki 1 700 tuen saajaa.

Koulumatkatuen saajista lähes 65 % on ammatillisten oppilaitosten opiskelijoita. Heidän lukumääränsä on viime vuosina kasvanut, lukiolaisten määrä sen sijaan on pienentynyt.

Kustannukset kasvoivat vuosina 2005 ja 2006

Vuonna 2006 koulumatkatuen kustannukset olivat 30,7 miljoonaa euroa. Reaalikustannukset kasvoivat vuosina 1998–2006 36 %. Kustannukset nousivat etenkin vuosina 2005 ja 2006, jolloin liikenteenharjoittajien kohonneiden kustannusten vuoksi koulumatkatukeen tehtiin taksamuutoksia. Tämän vuoden kesäkuuhun mennessä koulumatkatukea on maksettu 17 miljoonaa euroa. Viime vuoden 2006 vastaavaan aikaan verrattuna kustannukset ovat nousseet 4,6 %.

Vuonna 2006 koulumatkatuen keskimääräiset kustannukset olivat 471 euroa tuen saajaa kohti vuodessa.

Vuodesta 1998 vuoteen 2006 summa kasvoi reaalisesti neljänneksen.

Keskimääräinen tuki oli korkeinta Keski-Pohjanmaan maakunnassa, jossa sitä maksettiin 579 euroa saajaa kohti vuodessa. Seuraavina maakunnista olivat suuruusjärjestyksessä Keski-Suomi, Pirkanmaa ja Pohjois-Savo. Niukinta tuki oli Uudenmaalla (398 euroa), Kanta-Hämeessä (411 euroa) ja Kymenlaaksossa (415 euroa).

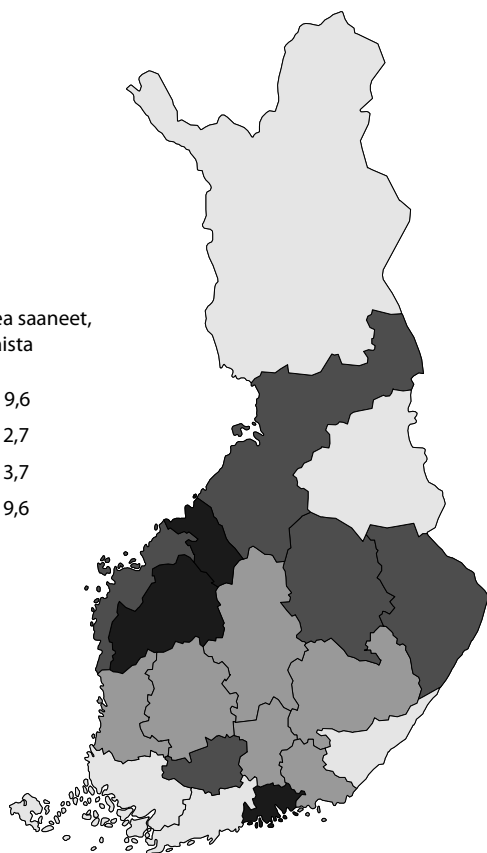
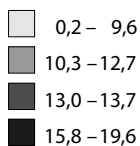
Koulumatkatukea maksetaan suhteellisesti eniten Itä-Uudenmaan sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan maakunnassa. Tämä tilanne on pysynyt muuttumattomana koko sen ajan, kun tukea on maksettu. Vähiten koulumatkatukea käytetään Uudellamaalla, jossa vuonna 2006 sai sataa 16–25-vuotiasta kohti tukea 5 opiskelijaa, Vastaava lukumäärä Itä-Uudellamaalla oli 25.

Koulumatkatuen toimivuus arvioidaan

Eduskunta edellytti vuonna 2006, että koulumatkatuesta ja sen toimivuudesta tehdään kokonaisarvio ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin järjestelmän epäkohtien poistamiseksi.

Opetusministeriö asetti 20.6.2007 työryhmän toteuttamaan tämän arvioinnin. Työryhmässä on useiden muiden tahojen ohella edustettuna Kela. Ryhmän tehtävänä on arvioida nykyisen koulumatkatukijärjestelmän toimivuutta muuttuvassa koulutus- ja liikennepoliittisessa toimintaympäristössä ja tehdä tarvittavat esitykset järjestelmän kehittämiseksi. Työryhmän toimikausi päättyy helmikuun lopussa 2008. ●

Koulumatkatukea saaneet,
% 16–25-vuotiaista

Kuvio 2. Koulumatkatuen saajien osuus 16–25 -vuotiaasta väestöstä maakunnittain 2006.

Koulupudokasnuoret tarvitsevat pysyvän tukiverkon

Piirros Juho Juntunen

Sadat nuoret jäävät vuosittain ilman peruskoulun päättötodistusta ja tuhannet 15–17-vuotiaat jättävät hakematta toisen asteen koulutukseen. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloittaneista joka kymmenes keskeyttää opintonsa. Näiden koulupudokasnuorten tukiverkkoa tiivistetään Onnistuvat opit -hankkeen avulla.

● Sosiaali- ja terveysministeriön ja Euroopan sosiaalirahaston rahoittama Onnistuvat opit -juurruttamishanke vahvistaa ja selkeyttää tukea tarvitsevien nuorten palveluita 14 maakunnassa Ete- lä- ja Länsi-Suomessa. Hankkeen tarkoituksena on kehittää kuntien tarpeisiin soveltuvia ja eri toimijoiden yhteistyöhön perustuvia, pysyviä toimintamalleja 15–17-vuotiaiden nuorten tukemiseksi.

– Olemme käynnistysvaiheen tuki, kun kehitetään sellaisia tukitoimia, joihin kuntien päättäjät ja eri alojen ammatillaiset yhdessä sitoutuvat, kertoo Onnistuvien oppien toteuttajiin kuuluvan Sosiaalikehityksen projektipäällikkö **Tom Tarvainen**.

Onnistuvien oppien juuret Ota oppi -mallissa

Onnistuvat opit perustuu vuosina 2001–2004 järjestettyyn valtakunnalliseen nuorten kuntoutuskokeiluun, jonka suositukset koottiin ns. Ota oppi -malliksi. Malli tarjoaa esimerkkejä siitä, miten ja minkälaisia palveluja tulisi järjestää perusopetuksesta jatko-opintoihin siirtyville nuorille, jotka tarvitsevat tukea.

– Onnistuvien oppien pyrkimyksenä

■ TEKSTI PÄIVI VUORIVIRTA, TIEDOTTAJA, KELAN VIESTINTÄ

Kuva Annika Söderblom

Kelan pääsuunnittelija Tuula Ahlgren kertoo Onnistuvien oppien poikkeavan hankkeista yleensä. Se on lähtenyt jo aiemmin hyviksi havaittujen käytäntöjen jatkokehittelystä ja työstämisestä. – Meidän ei ole tarvinnut keksiä pyörää uudelleen.

on kahden vuoden ajan ollut käynnistää kuntien perustyöhön kytkeytyvää toimintaa, jossa tukea tarvitsevien nuorten asioihin puututaan pitkäkestoisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tavoitteenamme on, etteivät opinpoluillaan tukea tarvitseville nuorille suunnatut palvelut olisi niin sirpaloituneita, ja että tietoa avusta ja ohjauksesta olisi mahdollisimman hyvin saatavilla, Tarvainen täsmentää.

Pitkäkestoinen ja kokonaisvaltainen vaikuttaminen voi konkretisoitua monin eri tavoin. Esimerkkeinä Tarvainen mainitsee ohjauksellista työtä tekevien virkojen vakinaistamisen ja vailla opiskelupaikka olevien nuorten starttipajatoiminnan sitomisen monivuotisiin sopimuksiin.

Lisäksi pitkäkestoisuutta tuetaan varamalla työlle resursseja kuntien talousarvioista, perustamalla päättäjien tuella seudullisia, matalan kynnyksen neuvontapalveluita ja suunnittelemalla tehtäväkuvamuutoksia esimiesten tukemana niin, että nuorten parissa toimivat voivat tehdä työtään tarkoituksenmukaisemmin.

Onnistuvien oppien tavoitteena on myös tehdä koulupudokasnuorille suunnatut palvelut näkyviksi. Palveluiden näkyvyyttä parannetaan kirjaamalla tehtävät ja roolit auki ja nimeämällä vastuutahot. Vastuutahojen nimeämisen jälkeen eri hallinnonaloilla työskentelevät ihmiset tulevat tietoisiksi toistensa tekemästä työstä ja samalla vastuun jakaminen helpottuu.

Nuorten tukemisen tulee olla osa peruspalveluita

Tom Tarvainen muistuttaa, etteivät Onnistuvien oppien avulla saavutetut tu-

Kuva Annika Söderblom

– Emme ole päässeet helpolla eikä taipaaleemme ole ollut voittokulkua, naurahtaa projektipäällikkö Tom Tarvainen. Hän kertoo ristipaineen olevan melkoinen ja kuntatalouden aiheuttaneen omat ongelmansa hankkeen edetessä.

lokset ole syntyneet nollassa. Monen kunnan taustalta löytyy vahva perinne toimia koulupudokasnuorten hyväksi sekä aiempia tai Onnistuvien oppien kanssa samaan aikaan toteutettavia hankkeita. Siksi nykyinen työ tulee kytkeä aiempaan työhön ja tätä kautta etsiä keinoja jatkaa moniammatillista yhteistyötä.

Tarvaisen mukaan eri hallinnonalojen välinen konkreettinen yhteistyö on yksi Onnistuvien oppien avulla saavutetuista merkittävistä tuloksista. Eri toimijoiden yhteistyö tekee myös nuorten palvelujen kehittämisen monipuolisemmaksi.

– Eri hallinnonalojen yhteistyön tukeminen on mahdollisuus kunnille. Useimmissa tapauksissa hankkeen päätyminen tietää myös koko siihenastisen työn päättymistä. Nyt rakennamme moniammatillista yhteistyötä pysyvien resurssien varaan, korostaa myös pääsuunnittelija **Tuula Ahlgren** Kelan terveys- ja toimeentuloturvaosastolta.

Ahlgren kertoo Onnistuvat opit -hankkeen poikkeavan aiemmista vastaavanlaisista, sillä nyt tarkoituksena ei ole kasvattaa irrallista hankemaaailmaa entisestään vaan luoda pysyviä yhteistyömuotoja tukea tarvitsevien nuorten auttamiseksi.

– Tämä on kehittyvä osa peruspalveluita, ei irrallinen hankekokonaisuus. Kunnan peruspalvelut kytketään hankkeeseen johtoportaan sitouttamisella ja tarjoamalla eväät paikallisen tarpeen mukaisen palvelun rakentamiseen.

Kela ei kuntouta sosiaalisen syrjäytymisen perusteella

Kelalla oli vahva rooli Onnistuvien oppi-

en edeltäjän, nuorten kuntoutuskokeilun järjestämisessä, vaikkei se olekaan mukana Onnistuvat opit -hankkeessa.

– Kelan näkökulmasta on merkittävää, että olemme mahdollistaneet tämän hankkeen käynnistämisen. Näin pyrimme pysyviin ja merkittävästi erilaisiin tuloksiin kuin pirstaleiset, peruspalveluihin juurtumattomat hankkeet.

Kela ei kuntouta ainoastaan sosiaalisen syrjäytymisen perusteella. Kuntoutusta saadakseen myös koulupudokasnuorilta tulee löytyä sairauseruste kuntoutukselle. Kelan ammatillista kuntoutusta ja nuorten kuntoutusrahaa sairauserusteina saavien nuorten joukosta löytyy kuitenkin myös Onnistuvien oppien tavoittelemia nuoria.

Lisäksi Kela tukee psykoterapialla mielenterveysongelmaisia nuoria, joilla on ollut vaikeuksia opintoihin ja työelämään kiinnittymisessä. Kelan lasten ja nuorten psykiatrisen perhekuntoutuksen ja mielenterveyskuntoutuksen hankkeissa kehitetään palveluja myös osin tälle kohderyhmälle. Sekä Kela että Onnistuvat opit kamppailevat yhdessä nuorten eläkkeelle siirtymistä vastaan, aktiivisen elämän jatkumisen puolesta.

Kouluttamattomuus on hyvä ennuste huonolle elämälle

Sekä Tarvainen että Ahlgren haluavat painottaa, että sekä Onnistuvien oppien että Kelan osalta kaikkein tärkeintä koko hankkeessa on 15–17-vuotiaiden nuorten hyvinvointi.

– Meidän tehtävämme on yhdessä kuntien, työpajojen ja oppilaitosten kanssa löytää keinoja nuorten opinpoluilla pysymiseen ja tätä kautta polkuja tulevaisuuden työelämään. Kuntaraporttien mukaan toiminta tavoittaa tällä hetkellä suoraan noin 1 500 nuorta, mutta välillisesti palvelujen tehostamisen kautta luku saattaa olla kuusinkertainen, Tarvaisen tähdentää.

Hän perää inhimillisyyttä suhtautumisessa 15–17-vuotiaiden nuorten opinpolkujen katkoksiin.

– Ei ole kovinkaan vaarallista, jos polku peruskoulusta ammattikouluun on hieman pidempi kuin valtavirralla tai koulupolulla kohdataan katkos. Kouluttamattomuus on kyllä hyvä ennuste huonolle elämälle, mutta vahinkoa ei tapahdu jos koulutus viivästyy muutamalla kuukaudella tai yhdellä vuodella. ■

Hoivaa sopimuksella

Huoli kasvavasta hoivan tarpeesta ja hoivamenojen kasvusta on tehnyt perheiden sitouttamisen hoivaamaan entistä houkuttelevammaksi. Omaishoidon tuki on järjestely, jossa vanhuksen, vammaisen tai sairaan hoivasta huolehditaan perheessä osana virallista sosiaalihuoltoa. Omaishoidosta tehdään sopimus, jossa kunta sitoutuu tukemaan kotihoivaa palveluin ja maksamaan hoivatyöstä palkkion ja jossa hoitaja sitoutuu hoitamaan hoidettavaa.

Tutkimuksessa selvitetään, mitä vanhustenhuollon uusi sopimuksellisuus tarkoittaa omaishoitoperheille, mikä on omaishoitoperheen oikeusturva ja millaisia välineitä omaishoitoperheille on tarjolla omaishoidon pulmatilanteissa sekä arvioidaan niiden välineiden toimivuutta. Samalla pohditaan vastuunjakoa omaishoidon kolmen osapuolen – kunnan, hoitajan ja hoidettavan – välillä sekä sitä, miten ongelmiin voitaisiin ennakolta oikeudellisesti varautua.

Julkaisu: Kalliomaa-Puha L. Vanhoille ja sairaille sopivaa? Omaishoitosopimus hoivan instrumenttina. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 90, 2007. Tarkista hinta tilattaessa.

Sydänkuntoutukseen hakeutuminen sattumanvaraista

Sepelvaltimotautia sairastavien potilaiden kuntoutusta eli sydänkuntoutusta koskevassa tutkimuksessa selvitettiin kuntoutujien sairaushistoriaa, työkykyä, työ- tai eläketilannetta sekä kuntoutumiselle asetettujen tavoitteiden toteutumista. Samalla selvitettiin kuntoutuskurssien kytkeytymistä potilaiden hoitokokonaisuuteen ja hoitokehtuun.

Kuntoutujien omasta mielestä heidän kuntonsa parani vuoden seurantajakson aikana. Myös fyysiset rajoitukset, ahdistuneisuus ja masentuneisuus vähenivät. Naiset olivat masentuneempia ja ahdistuneempia kuin miehet, mutta heidän mielialansa parani selvästi. Naiset pystyivät myös miehiä paremmin pudottamaan ylipainoaan. Kuntoutujien työkyky ei kuitenkaan kohentunut toivotulla tavalla. Kursseille hakeuduttiin sattumanvaraisesti ja usein myöhäisessä vaiheessa.

Julkaisu: Hämäläinen H, Röberg M. Kokonaisvaltainen katse sydänkuntoutukseen. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 88, 2007. Tarkista hinta tilattaessa.

Silmäys kuntoutuksen tutkimukseen

Kuntoutuksen tutkimus vaatii monitieteistä tutkimusotetta. Julkaisussa on koottuna lyhyitä esittelyjä kuntoutusta eri näkökulmista lähestyvistä tutkimushankkeista, joita esiteltiin Kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämisyhdistyksen järjestämässä toisessa

valtakunnallisessa kuntoutuksen tutkimuksen seminaarissa. Seminaarin tavoitteena oli tiivistää alalla käytävää keskustelua.

Julkaisu: Hinkka K, Järvikoski, A. Kuntoutus ja elämänlaatu. Kuntoutuksen tutkimusseminaari, 9.5.2007, Rovaniemi - Abstraktit. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 58, 2007.

Yksilötason rekisteriseuranta Kelan kuntoutujista

Kelan järjestämään kuntoutukseen osallistuneista hieman alle puolet kuului työvoimaan kuntoutuksen jälkeisinä vuosina. Tuloksen takana ovat kuntoutujien erilaiset lähtökohdat ja kuntoutukselle asetettujen tavoitteiden moninaisuus.

Rekisteriseurannalla haluttiin selvittää kuntoutujien työtilannetta ja Kelan terveysturvaetuuksien, kuten sairauspäivärahan, saantia kuntoutusjakson jälkeisinä vuosina. Koska vastaavanlaista kattavaa Kelan kuntoutusta koskevaa yksilötason rekisteriseurantaa ei ole aiemmin tehty, haluttiin samalla arvioida seurannan toteutettavuutta ja käyttökelpoisuutta päätöksenteon tukena.

Vuoden 2002 lopussa 48 prosenttia kuntoutujista kuului työvoimaan, kun vastaava osuus vuoden 2004 lopussa oli 43 prosenttia. Työtilanteessa tapahtuneissa muutoksissa oli selviä eroja muun muassa sukupuolen ja kuntoutuksen lakiperusteiden mukaan. Työvoimaan kuuluneiden osuuden väheneminen näkyi vastaavasti eläkkeelle, lähinnä työkyvyttömyyseläkkeelle, siirtyneiden osuuden kasvuna.

Julkaisu: Lind J, Aaltonen T, Halonen J-P, Klaukka T. Kelan kuntoutuksen vuonna 2002 päättäneet. Kuntoutujien rekisteriseuranta vuosina 2002–2004. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 74, 2007. Hinta: 7 euroa.

Hyvinvointivaltiosta tiivistetysti kouluille

Hyvinvointivaltiota kritisoidaan usein korkeista veroista, jotka asetetaan vaakakuppiin saatujen etuuksien ja palvelujen kanssa. Tutkimuksessa pyritään kolmen kuvitteellisen henkilön avulla havainnollistamaan, mihin veroja ja muita maksuja käytetään. Julkaisu on suunnattu erityisesti lukion ja yläasteen opettajille.

Kuvitteellisten henkilöiden saamia etuuksia verrataan heidän maksamiin veroihin ja sosiaaliturvamaksuihin. Näin hahmottuu esimerkkien kautta kuva suomalaisesta järjestelmästä, joka on universaali ja eri elämän riskitilanteisiin reagoiva. Tarkastelussa ovat esimerkiksi koulutus, terveyspalvelut, työttömyysetuudet, lääkekorvaukset ja eläkkeet.

Julkaisu: Niemelä H, Pykälä P, Sullström R ja Vanne R. Suomalaisen sosiaaliturvan kehitys ja kansalaisen elinvaiheet. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 57, 2007. Julkaisu on ilmainen.

Vanhempien tulot estävät usein nuorten opiskelijoiden opintotuen

Toisen asteen opintotuen myöntämisen tiukat ehdot ja opintorahan reaaliarvon lasku ovat vaikeuttaneet monien lukiolaisten ja ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien taloudellista tilannetta. Heikoimmassa asemassa ovat toisen asteen opiskelijat, jotka asuvat itsenäisesti.

Tutkimuksen mukaan toisen asteen opiskelijoiden näkemykset opintotuesta ovat varsin kriittisiä. Heidän mielestään opintotuki on riittämätön ja järjestelmä epäoikeudenmukainen. Kriittisimpiä ovat opintotukea saaneet.

Ikä ja asumismuoto ovat keskeisimmät toisen asteen opiskelijoiden toimeentuloon vaikuttavat tekijät. Alle 20-vuotiailla toisen asteen opiskelijoilla opintorahan suuruuteen vaikuttavat vanhempien tulot, asuivatpa he vanhempiensa luona tai itsenäisesti. Vanhempien tulorajat ovat olleet niin alhaiset, että keväällä 2006 lukiolaisista vain 18 prosenttia ja ammatillisessa peruskoulutuksessa olevista noin puolet sai opintorahaa.

Julkaisu: **Hämäläinen U, Juutilainen V-P, Hellsten K. Lukiolaisten ja ammatillisesta perustutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo.** Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 87, 2007. Hinta: 9 euroa.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt yleisin lapsen hoitotuen peruste

Lapsen hoitotuen saajia oli viime vuoden lopussa 37 400. Poikia saajista oli 62 prosenttia. Hieman yli 40 prosenttia kuului ikäryhmään 0-6-vuotiaat. Yleisimmäksi tuen sairausperusteeksi on noussut mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt. Ne olivat perusteena kolmanneksella lapsen hoitotuen saajista viime vuonna, kun vastaava osuus vuonna 2000 oli vajaa neljännes. Sen sijaan toisen suuren sairausryhmän, hengityselinten sairauksien osuus on uusiutuneiden hoitokäytäntöjen ansiosta vähentynyt. Hengityselinten sairaudet, pääasiassa astma oli perusteena 16 prosentilla lapsen hoitotuen saajista viime vuonna. Vuonna 2000 osuus oli kolmannes.

Suurin osa Kelan maksamista lapsen hoitotuista on määräaikaisia. Viime vuonna myönnettyistä tuista 80 prosenttia oli määräajaksi. Vuoden lopussa lapsen hoitotukea saaneista kolmella neljäsosalla tuki oli määräaikainen.

Tiedot löytyvät Kelan tuoreesta vammaisetuustilastosta, joka sisältää tärkeimmät tiedot Kelan hoitamista vammaisetuuksista eli lapsen hoitotuesta, vammaistuesta ja eläkkeensaajien hoitotuesta.

Julkaisu: **Kelan vammaisetuustilasto 2006, Suomen virallinen tilasto.** Helsinki: Kela 2007. Hinta: 3 euroa.

Kela maksoi sairausvakuutuskorvauksia neljälle miljoonalle viime vuonna

Kela maksoi sairausvakuutuskorvauksia viime vuonna 3,0 miljardia euroa, mikä oli 5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2005. Siitä puolet oli sairaanhoitokorvauksia eli korvauksia lääkkeistä, lääkärinpalkkioista, tutkimuksesta ja hoidosta sekä matkoista. Sairauspäivärahojen osuus oli noin neljännes, samaten vanhempainpäivärahojen. Sairausvakuutus on Kelan etuuksista suurin sekä maksetuilla korvauksilla että saajilla mitattuna. Sairausvakuutuskorvausten saajia oli 4,0 miljoonaa, sekin 5 prosenttia edellisvuotista enemmän.

Kaikkiaan Kela maksoi viime vuonna sosiaaliturvaetuksia 10,5 miljardia euroa. Arvio tälle vuodelle on 10,7 miljardia. Tiedot on poimittu Kelan viidellä kielellä ilmestyvästä taskutilastosta, joka sisältää tiiviissä muodossa tärkeimmät tiedot Kelan maksamista etuuksista ja niiden saajista. Mukana on vertailutietoa myös muusta sosiaaliturvasta.

Julkaisu: **Kelan taskutilasto 2007.** Helsinki: Kela 2007. Taskutilastot (suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska) ovat ilmaisia.

Eläkemenot Suomessa viime vuonna 18,6 miljardia euroa

Suomen kokonaiseläkemeno oli viime vuonna 18,6 miljardia euroa. Eläkkeitä maksettiin vuoden lopussa kaikkiaan 1 372 000 henkilölle, joista ulkomailla asui 58 000. Kaikista Suomessa asuvista 16 vuotta täyttäneistä 29 prosenttia sai jotain omaa eläkettä (vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys-, maatalouden erityis- tai osa-aikaeläkettä).

Vanhuuseläkkeensaajia oli Suomessa viime vuoden lopussa lähes 920 000, mikä oli runsas viidennes 16 vuotta täyttäneestä väestöstä. Maakunnista pienin vanhuuseläkkeensaajien osuus oli Uudella maalla, vajaat 17 prosenttia. Suurin osuus oli Etelä-Savossa, noin 27 prosenttia. Kunnittain vanhuuseläkkeensaajien osuus väestöstä vaihteli Oulunsalon 11,5 prosentista Luhangan 42,2 prosenttiin.

Tiedot ovat peräisin Kelan ja Eläketurvakeskuksen uusimmasta yhteisjulkaisusta, joka sisältää kuntakohtaista tietoa kaikista Suomen työ- ja kansaneläkkeensaajista, eläkkeiden suuruuksista sekä kokonaiseläkemenosta.

Julkaisu: **Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain 2006, Suomen virallinen tilasto.** Helsinki: Eläketurvakeskus, Kela 2007. Julkaisu on ilmainen.

Tilaukset: www.kela.fi -> Julkaisut

Tutkimusjulkaisut puh. 020 634 1947, publ@kela.fi

Tilasto julkaisut: puh. 020 634 1664, tilasto@kela.fi

Hinnat eivät sisällä lähetyksenkuluja.

Suurin osa julkaisuista on ladattavissa ilmaiseksi internetsivuilta (pdf).

Tietosuoja ja kustannukset mietityttävät

Potilastiedon sähköinen arkisto on odotettu kehitysaskel

Suomeen rakennetaan potilastiedon sähköinen arkisto. Lääkärit toivovat, että arkiston myötä terveydenhuolto muuttuu entistä saumattommaksi ja turhista päällekkäisyyksistä päästään eroon.

● Suomeen rakennetaan valtakunnallinen sähköisen potilastiedon arkisto vuosina 2008–2011. Suunnitelmien mukaan jo ensi vuonna otetaan käyttöön sähköinen reseptikeskus ja arkisto. Potilastiedon arkiston käytännön toteutuksesta vastaa Kela.

Arkistoa tulevat käyttämään apteekit sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yksityiset ja julkiset toimijat. Sähköinen järjestelmä sisältää potilasasiakirjojen ja reseptien tallennuksen, arkistoinnin ja välityksen.

Järjestelmän käyttöönotto mahdollistaa potilastiedon siirron sähköisesti yksiköstä toiseen, mikäli asiakas antaa siihen suostumuksensa. Tulevaisuudessa omiin potilastietoihin voi myös tutustua kotikoneella sähköisen katseluyhteyden kautta.

Hoidon kokonaisuuden hahmottaminen paranee

Hallintoylilääkäri **Juha Tuominen** Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä (HUS) arvioi, että sähköinen arkisto parantaa lääkäreiden mahdollisuutta tutustua potilaan aiempiin hoitotapahtumiin.

Tuomisen mielestä arkiston merkitys lääkäreille kuitenkin vaihtelee sen mukaan, missä työskennellään.

– Esimerkiksi HUSin omat potilasrekisterit ovat jo nyt kattavia. Toisaalta yksityislääkäreillä, työterveyshuollossa ja pienemmissä sairaanhoitopiireissä mahdollisuus hoidon kokonaisuuden hahmottamiseen varmasti paranee, Tuominen uskoo.

Ylilääkäri **Jaana Pajula** Ylöjärven terveyskeskuksesta puolestaan painottaa,

Kuva Ari Korkkale

että tiedonsiirto erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä tulisi saada toimivaksi. Tässä sähköinen arkistointi on avuksi.

– Potilaskertomuksen yhdenmukainen rakenne, koodistot ja määritellyt ydintiedot yksinkertaistavat tiedon löytämistä ja ohjaavat tietojen tallentajaa. Tällöin päästään toivon mukaan eroon tuplakirjaamisesta. Nykyisten järjestelmien hitaus ja kankeus vie vastaanotolla aikaa varsinaiselta potilastyöltä. Ydinhän on edelleen potilaan kohtaaminen ja tutkiminen.

Pajula toivookin, että sujuva tiedon välittyminen nopeuttaa hoitoa ja poistaa turhia päällekkäisyyksiä. Kaikki tämä puolestaan edistää potilasturvallisuutta.

Kuva Ari Korkala

Ylilääkäri Jaana Pajula toivoo, että työnantajat järjestävät sähköisten järjestelmien koulutusta ja hankkivat työntekijöille riittävän laadukkaat välineet.

Tietosuoja ja kustannukset arveluttavat

Potilastiedon sähköinen tallentaminen herättää etujensa lisäksi myös kysymyksiä. Jaana Pajula on erityisen huolissaan tietosuojasta. Hän uskoo, että uudistus herättää monenlaisia kysymyksiä potilaissa, erityisesti omien tietojen näkyvyyteen liittyvissä asioissa.

– Lupamenettely hakutietojen luovuttamiseksi tulisi toteuttaa yksinkertaisesti. Potilailla on tiedonsaantioikeus omiin tietoihinsa ja toisaalta oikeus kieltää tietojen luovutus. Potilaan luvan taakse voi jäädä hoidollisesti tärkeää tietoa, eikä järjestelmä tällöin palvele tarkoituksenmukaisesti. Toivottavasti potilasryhmät, joiden tietojen välittyminen olisi erityisen tärkeää, eivät tule kieltämään tietojensa

luovutusta, Pajula pohtii.

Juha Tuominen ei näe suuria ongelmia sähköisen arkiston käyttöönotossa. HUSissa on pilotoitu jo pitkään sähköisen reseptin käyttöä, ja Tuomisen mukaan malli on ollut kohtuullisen toimiva.

– Sähköinen resepti ei ole terveydenhuollolle kovin suuri muutos, sillä jo nyt reseptit kirjoitetaan usein elektronisesti ja tulostetaan paperille. Vastaisuudessa tieto menee lisäksi sähköisesti apteekkeille. Reseptitietojen näkyminen lääkäreiden tietojärjestelmissä tulee toivon mukaan vähentämään lääkitysvirheitä ja lääkemääräyksien päällekkäisyyksiä.

Tuominen kuitenkin toivoo, että tietyt tiedon reaaliaikaisuuteen ja kattavuuteen liittyvät ongelmat saataisiin ratkaistua nopeasti. Hän myös nostaa esiin kysymyksen uudistuksen kustannuksista.

– Arkiston käytön ja rakentamisen todellisia kokonaislukuja kaikille osapuolille ei vielä tiedetä. Toivoa sopii, että kustannustehokkuuteen kiinnitetään riittävästi huomiota.

Suuri muutos alalle ja asiakkaille

Juha Tuominen ja Jaana Pajula myöntävät, että kansallinen potilasarkisto on suuri muutos terveydenhoitoalalle, ja odotukset uutta järjestelmää kohtaan ovat korkealla.

– Vastaavalla tavalla toteutettuja malleja ei tietääkseni muualla maailmassa ole. Järjestelmää rakennettaessa tulee kuunnella arkiston todellisia käyttäjiä eli sairaaloiden ja terveyskeskusten henkilökuntaa, Tuominen korostaa.

Hän ei kuitenkaan ole täysin vakuutunut siitä, että sähköiseen tietohallintoon siirrytään suunnitelmien mukaan neljässä vuodessa.

– Perusjärjestelmät varmasti ovat jo käytössä neljän vuoden kuluttua, mutta täydellinen arkisto ei silloin ole. Järjestel-

Kuva Annika Söderblom

Hallintoylilääkäri Juha Tuominen uskoo, että kansalaiset tottuvat nopeasti sähköiseen asiointiin myös terveyspalveluissa.

mä saattaa myös vaatia uusia pilotointeja ja muita uudelleenlinjauksia.

Sähköisen järjestelmän vastaanotosta lääkärit ovat eri linjoilla. Tuominen ei odota suuria vastalauseita asiakkailta.

– Kansalaiset ovat tottuneet sähköiseen asiointiin pankeissa, matkoja varatessa ja verohallinnossa. He ihmettelevät jo nyt, miksi tieto ei siirry sairaaloiden ja terveyskeskusten välillä. He tulevat myös pian vaatimaan mahdollisuutta omien ajanvaraustensa hallintaan ja omia terveystilejä.

Pajula puolestaan korostaa, että vaikka kansalaiset ovat tottuneet sähköiseen asiointiin, ovat terveyspalvelut erilainen

kohde.

– Edelleen terveydenhuollon ammattilaiset toteuttavat hoidon tarpeen arvioinnin, eikä asiakkaaksi hakeutuminen voi olla asiakkaan hallinnoimaa. Uudistus luo varmasti hämmennystä, joten asiasta tiedottaminen riittävän ajoissa ja oikealla tavalla on avainasemassa. ■

Sähköisen tietohallinnon neuvottelukunta

■ Sähköiseen potilastietoon siirtyminen on suuri uudistus sekä terveydenhuollon ammattilaisille että asiakkaille. Muutoksen hallinnoimiseksi heinäkuun alussa aloitti toimintansa sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen tietohallinnon neuvottelu-

kunta.

Neuvottelukunnan tehtäviin kuuluu edistää valtakunnallisten tietojärjestelmien toteutusta ja kehittämistä sekä yhtenäistää palvelujen käyttäjien sähköisiä järjestelmiä. Neuvottelukunta osallistuu säädösten, ohjeiden ja

määritysten valmisteluun ja arvioi niiden kehittämistarpeita. Tämän lisäksi se seuraa tietojärjestelmäpalvelujen talouden kehitystä ja alan kansainvälistä kehitystä.

Puheenjohtajana toimii kansliapäällikkö Kari Välimäki sosiaali- ja terveysministeri-

östä. Neuvottelukunnassa on edustajia sosiaali- ja terveysalan laitoksista, sairaanhoitopiireistä ja terveyskeskuksista sekä alan järjestöistä. Kelaa edustaa johtaja Matti Puhakka. ●

**Kai Ollikaisesta
Länsi-Suomen aluejohtaja**

Kelan hallitus on nimittänyt hallintotieteiden maisteri Kai Ollikaisen Kelan Länsi-Suomen vakuutusalueen aluejohtajaksi 1.10.2007 alkaen.

Ollikainen on työskennellyt Kelassa vuodesta 1994. Vuosina 2000–2006 hän toimi Etelä-Suomen vakuutusalueen hallintopäällikkönä ja vuoden 2007 alusta hänet nimitettiin Päijät-Hämeen vakuutuspiirin johtajaksi.

Länsi-Suomi on yksi Kelan viidestä vakuutusalueesta ja siihen kuuluu 11 vakuutuspiiriä Pohjanmaalta ja Keski-Suomesta sekä Jyväskylässä sijaitseva Opintotukikeskus. Vakuutusalueen hallinnollinen keskus sijaitsee Seinäjoella.

**Jaana Kruuti
Kelan yliproviisoriksi**

Kelan terveys- ja toimeentulo- ja turvaosaston yliproviisoriksi on nimitetty 1.7.2007 alkaen proviisori Jaana Kruuti.

**Pasi Lankinen johtamaan
henkilöstöosastoa**

Varatuomari, henkilöstöjohtaja Pasi Lankinen on nimitetty Kelan henkilöstöosaston osastopäälliköksi 1.11.2007 alkaen. Lankinen on työskennellyt vuodesta 1997 puolustushallinnossa ensin pääesikunnan palvelusuhdesektorin esimiehenä ja vuodesta 2002 lähtien puolustusministeriön henkilöstöjohtajana.

**Esko Karjala johtamaan
aktuaari- ja tilasto-osastoa**

Kelan hallitus on nimittänyt filosofian kandidaatti, hankejohtaja Esko Karjalan aktuaari- ja tilasto-osaston osastopäälliköksi 1.1.2008 alkaen. Esko Karjala on työskennellyt Kelassa vuodesta 1981 lähtien mm. atk-pääsuunnittelijana ja atk-järjestelmäpäällikkönä. Vuodesta 2005 Karjala on toiminut hankejohtajana Kelan taloudellis-hallinnollisten prosessien ja tietojärjestelmien uudistuksessa.

Pohjanmaan uusille vakuutuspiireille johtajat

Pietarsaaren ja Vaasan vakuutuspiirit yhdistyvät uudeksi Pohjanmaan vakuutuspiiriksi 1.1.2008 alkaen. Uuden vakuutuspiirin johtajaksi on valittu kauppatieteiden maisteri **Tina Söderman**, joka on toiminut Vaasan vakuutuspiirin johtajana vuodesta 2004. Uuden vakuutuspiirin asukasmäärä on noin 150 000, sen alueella on seitsemän toimistoa ja 98 vakinaista toimihenkilöä.

Seinäjoen ja Suomenselän vakuutuspiirit yhdistetään Etelä-Pohjanmaan vakuutuspiiriksi myös ensi vuoden alusta. Uuden

vakuutuspiirin johtajaksi valittiin valtiotieteiden maisteri Liisa Ojala, joka on johtanut Seinäjoen vakuutuspiiriä vuodesta 2001 lähtien. Uuden piirin asukasmäärä on noin 103 000, sen alueella on kuusi toimistoa ja 75 vakinaista toimihenkilöä. ■

Aktiverandet av långtidsarbetslösa effektivast i Egentliga Finland och Birkaland

■ Antalet personer som får arbetsmarknadsstöd har minskat mest i Egentliga Finland och Birkaland. Däremot minskar antalet personer som får arbetsmarknadsstöd under en lång tid långsammare i Norra Karelen och Kajanaland än i landets övriga delar. Sifferuppgifterna framgår av den utredning som uppgjorts av specialplanerare Mika Tuomaala vid arbetsministeriet (*Työmarkkinatuen aktivointiudistuksen toteutuminen vuonna 2006*).

Enligt Tuomaala beror de regionala skillnaderna inte på aktiveringsmöjligheterna, utan snarare på arbetspraxisen hos arbetskraftsbyråerna, kommunerna och de andra aktörerna samt på samarbetet mellan dessa. Inställningen till arbete och aktiveringsåtgärder kan enligt Tuomaala variera beroende på ort.

Ursprungligen skulle arbetsmarknadsstödet utgöra ett stöd för unga vid kortvarig arbetslöshet men det har numera ofta blivit en långvarig källa för den grundläggande försörjningen inom alla åldersgrupper. År 2006 förnyades arbetsmarknadsstödet och blev åter ett stöd som betalas under tiden för aktiveringsåtgärder. Tuomaala är av den åsikten att reformen gagnade alla: kommunerna sparar på att långtidsarbetslösa aktiveras, den allmänna arbetslösheten minskar och den som är arbetslös kommer närmare arbetsmarknaden.

Nya resultat om FPA-rehabiliteringen

■ För första gången har man fått resultat om FPA-rehabiliteringen som baserar sig på registeruppföljning på individnivå. FPA:s ledande forskare Jouko Lind berättar att man i den nya undersökningen följde upp förändringen i arbetssituationen hos de 66 000 rehabiliteringsklienter vars rehabilitering upphört år 2002. Dessutom undersöktes sjukdagpenningbeloppen under de år som följde på rehabiliteringsperioden.

Enligt registeruppföljningen hörde 48 % av dem som avslutat rehabiliteringen år 2002 till arbetskraften medan motsvarande siffra i slutet av år 2004 var 43 %. Andelen förvärvsarbetande minskade under uppföljningen från 43 % till 38 %. Enligt Lind ska man dock förhålla sig med viss reservation till dessa siffror eftersom en del av dem som hör till arbetskraften lämnat arbetsmarknaden av sådana skäl som är oberoende av rehabiliteringen.

Nyttan av den utförda registeruppföljningen blir större då man utför ytterligare undersökningar. Enligt Lind analyserar man materialet genom att jämföra skillnaderna enligt rehabiliteringsform och enligt målgrupp. Man har för avsikt att fortsätta registeruppföljningen under de kommande åren för att få en jämförelsegrund för de tidigare resultaten.

Activation of the long-term unemployed: Best results achieved in the Varsinais-Suomi and Pirkanmaa regions

■ The number of persons receiving labour market subsidy has declined most in Varsinais-Suomi and Pirkanmaa, the areas centred around Turku and Tampere, respectively. The rate of decline is slowest in North Karelia and Kainuu, both of which are in eastern Finland. These findings are from a report by Mika Tuomaala of the Finnish Ministry of Labour, who looked at the implementation of the labour market subsidy activation reform in 2006.

Tuomaala explains the regional differences not by reference to the activation opportunities themselves, but to the operational and cooperative practices implemented by the employment offices, local authorities and other actors. According to Tuomaala, approaches to activation measures and to work vary by municipality.

Originally intended as a young persons' cash assistance scheme during brief spells of unemployment, the labour market subsidy programme later evolved into often long-term income replacement for all age groups. In 2006, the scheme underwent a reform in which it reverted to its original purpose of providing financial assistance during activation measures. According to Tuomaala, this is a win-for all involved as the local authorities are able to cut costs by activating the long-term

unemployed, the rate of unemployment declines, and the long-term unemployed have better access to the labour market.

Fresh results on rehabilitation

■ A new study on the rehabilitation services offered by Kela was the first time that the services were analysed from the point of view of a register-based follow-up conducted at the level of individuals. According to Jouko Lind, principal researcher at Kela, the study tracked changes in the employment status of 66,000 persons who completed a rehabilitation programme in 2002, and examined sickness allowance reciprocity rates in the post-rehabilitation years.

The register-based follow-up revealed that 48% of those who concluded a rehabilitation programme were active in the labour force in 2002, compared to 43% at the end of 2004. The share of those who were gainfully employed declined from 43% to 38% during the follow-up. According to Lind, the numbers on successful employment entry or retention should be taken with some caution, since some of those previously active in the labour force have left the labour market for reasons unrelated to rehabilitation.

Further analysis will extract additional value from the study. According to Lind, the study data will be analysed by comparing differences between target groups and between people who

underwent different forms of rehabilitation. The register-based follow-up is planned to be continued in order to create a basis for comparison to earlier results.

Kuva Ari Korkala

Kela|Fpa[®]

PL 450, 00101 HELSINKI | PB 450, 00101 HELSINGFORS